

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

IX. évfolyam 11. szám, 2014. november

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Burza a Szent István Bazilikából (részlet, Tóth András fotója)

Tartalom:

3. o.: Ha elszállnak belőlem a sóhajok mit ér majd élete; (Ketykó István verse)
- 4.-14. o.: Felforgat a nagy századok érkeze/Mindent... II. rész: (dr Koczó József helytörténeti írása)
16. o.: Adventi vigasztaló; Napfordulat; Kisded játék; (Csáky Károly versei)
- 18.-19. o.: Erdélyi könnyek; (Petrozsényi Nagy Pál írása)
- 20.-21. o.: Pársorok 2.; (Molnár József kétsorosai)
- 22.-23. o.: Villamoson; (Börzsönyi Erika írása)
- 24.-33. o.: Ami az aprónyomatványokból kiolvasható; Képek Nagycsalomja történetéből; (Csáky Károly képes helytörténeti írásai)
- 34.-35. o.: Masnim; Lenni mindenhol; (Székács László versei)
36. o.: Eljövendő hajnal; (Szajbely Zsolt írása)
37. o.: Félkegyelműek; Felszentelődés; Fuldoklás közben; Gyorsan változó kor; (Horváth Ödön versei)
- 38.-46. o.: A barackba zárt szellem: Holt Költők Társulata; Interjúk holt írókkal XIV. rész; (Kerekes Tamás írásai)
- 48.-53. o.: Emberek és idegenek X. rész; (Maruzs Éva könyve folytatásokban)
- 54.-55. o.: Pohár, vagy korsó; (Kovács T. István írása)
- 56.-58. o.: Ugratás; (Kő-Szabó Imre írása)
- 60.-65. o.: A bírói pálcá, azaz a honti földosztás története; (Végh József képes helytörténeti írása)
66. o.: „Réгимódi ruhabolt”; (B. Tóth Klára verse)
68. o.: halkan – hogy halljátok; (Pongrácz Ágnes verse)
70. o.: Läger-angyal; (Vasi Ferenc Zoltán verse)
71. o.: Csapdában; (Kiss-Simon Miklós verse)
- 72.-79. o.: Ahonnan jöttem: Pálfalvi Nándor élete és munkássága X. rész; (Kardos Gy. József könyve folytatásokban)
- 80.-81. o.: Égi üzenet jó; Esti áhítat; (H. Túri Klára versei)
82. o.: Karácsonyi hangoltság; (Elbert Anita verse)
83. o.: A középsők; (Hörömpő Gergely írása)
- 84.-85. o.: Különleges olvasmányaim: A nagymarosi híd története; (Kovács T. István írása)
- 86.-87. o.: Most is „csak egy éjszakára”; (Végh Tamás verse)
- 88.-89. o.: Költő születik; (Pribojszky Mátyás írása)
90. o.: Születésnapemlék; (Makkai László verse)
- 92.-101. o.: Beszámoló: Oltárterítők, templomi textíliák; (Tóth András képes beszámolója a szalmatercsi kiállításról)
102. o.: A tél érve; (Dobrosi Andrea verse)
- 104.-106. o.: Programajánló: II. Váci Eszperantisták Napja (Székelyhidi Ferenc ajánlója)
107. o.: Pályázati felhívás;
- 108.-122. o.: Könyvajánlók;
123. o.: Impresszum;

E havi számunkat a *Szalmatercsen* megrendezett *Oltárterítők, templomi textíliák* című kiállítás anyagának fotóiból illusztráltuk. Köszönet Tóth András újságíró-költő, programszervezőnek az áldozatos munkájáért! A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Ha elszállnak belőlem a sóhajok mit ér majd élete

Tétova kérdések anyósomhoz, Sunyál Valériához
halálának hatodik évfordulóján

*hányszor mondták már jóakaróim ne adjam ki magam
mert sebezhetővé válok s lesz ki visszaél verseimmel
bántanak majd védtelenül padlóra küldenek
és a gong sem ment meg a kiszámolástól
nem értettem a szóból kitártam lelkem
s most könnyörtelenül csapkodja a huzat életem
mégsem bánok semmit tudom nem vétettem senkinek oly nagyot
hogy szenvednem kellene miatta egy életem át...
lányod kit szerettem és szeretek még ma is ellökött magától
kinek gyermekeket nemzettem – két gyönyörű unokádat –
mint bélpoklost vagy leprást taszítana egyre mélyebbre
ha elszállnak belőlem a sóhajok mit ér majd élete
s ha bezárom magam szótlannal csigaházamba
mit ér majd teste kő- szíve és ő maga
ha elnémulnak ajkamon az imák melyek eddig mindig érte szóltak
gyógyulásáért szálltak a magasba hogyan fogja megérteni
ócsárolt és eldobott szavaim tartották benne az erőt
hogy le ne zuhanjon a mélybe le ne essen a szívérványról
melyet én készítettem néki szerelmemből és verseimből
de most már önző leszek végül magamra is kell gondolnom
önmagamért is kell egy – egy fohászt ejtenem
mert sebezhető lettem és lassan elhagy erőm
mint Sámsonat mikor levágták a haját
most már magamat is szeretnem kellene
nem csak másokat belátom eltékozoltam önmagam
megpróbáltam mindig adni cserébe nem kértem semmit
most már tudom kiszakad sarkaiból az ég
ha tovább így szeretek és rámszakad súlyos csillagaival az ég
nem lesz hajnal ébredés felhőtakarta mennybemenetel
hányszor mondták már jóakaróim ne adjam ki magam
mert sebezhetővé válok s lesz ki visszaél verseimmel
bántanak majd védtelenül padlóra küldenek
és a gong sem ment meg a kiszámolástól
mégis jó hogy nem értettem a szóból kitártam lelkem
így kaptam meg az Úrtól cserébe a kegyelmet
költő lettem vagyok és nem érdekel hogy gúnyolja verseim
mert tudom egykor azokért szeretett meg
de ha elszállnak belőlem a sóhajok mit ér majd élete mit ér*

Verőce, 2003. április 29.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Felfogat a nagy századok érckezése/Mindent...¹ II.

A Duna-táj bús villámhárító...² /folytatás/

Baráti - Hont vármegye, Schemnic /Selmeci járás/

Az országos összeírások alapján a század elején magyarok laktak. Ugyanakkor Vályi elegyes magyar, katolikus faluként tünteti fel. Kemence filiája.

Baráti	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	7	10	17	17	-	-
1720	1	17	-	18	18	-	-

1715 adózók: 7 jobbágy, 10 zsellér; összesen 17 családfő

Albertus Illies /*Illés*/; Mathias Jancsi; Michael Illies /*Illés*/; Martinus Lego /vsz: Lebo/; Albertus Czelo; Stephanus Hegedus /*Hegedűs*/; Stephanus Mathe /*Máté*/; Michael Sohaj; Gregorius Lorencz /*Lőrinc*/; Joannes Thoth /*Tóth*/;

Andreas Monar /*Molnár*/; Georgius Pap; Michael Czilaho; Michael Farkas; Joannes Mathe /*Máté*/; Andreas Lorencz /*Lőrinc*/; Stephanus Czelov.

12 magyar családnév, 71%

Szláv 5 (Lebo, Czelo, Sohaj, Czilaho, Czelov) 29%

1720 adózók: 17, nemes: 1; összesen 18 családfő

Albertus Toth /*Tóth*/; Andreas Molnár; Georgius Pap; Joannes Mathe /*Máté*/; Michael Illyés; Martinus Leba /Lebo/; Albertus Csilahó; Joannes Mathe /*Máté*/; Benedictus Csizmadia;

Albertus Matthe /*Máté*/ özv.; Stephanus Matthe /*Máté*/; Michael Sohaj özv.; Matthias Mathe /*Máté*/; Gregorius Lőrincz; Matthias Balogh; Georgius Sohaj; Albertus Illyes /*Illyés*/.

Nemesek: (1) Adamus Lőrinczy /*Lőrinci*/;

15 magyar családnév, 83%

Szláv 3 (Leba, Csilahó, Sohaj, /2/) 17%

Származási helyre utaló családnév: Lőrinci /Lőrinc hn. Nógrád m./

Bernece – Hont vármegye, Schemnic /Selmeci járás/

A század eleji összeírások németek idekerüléséről tanúskodnak. Vályi ugyancsak elegyes, az esztergomi káptalan katolikus falvaként veszi fel. Kemence filiája.

Bernece	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	20	12	32	32	-	-
1720	1	31	-	32	27	5	-

1715 adózók: 20 jobbágy, 12 zsellér; összesen 32 családfő

Albertus Moricz /*Móricz*/; Jacobus Haias /*Hajas*/; Franciscus Monar /*Molnár*/; Joannes Kis Mihaly; Stephanus Gal /*Gál*/; Paulus Gaspar /*Gáspár*/; Gregorius Praszna;
Andreas Kovacs /*Kovács*/; Joannes Kino; Joannes Haias /*Hajas*/; Mathias Bihar; Michael Abraham /*Ábrahám*/; Joannes Sitar /*Csitár*/; Stephanus Kis Haias /*Hajas*/; Andreas Csaki /*Csáki*/; Stephanus Buday /*Budai*/; Michael Hinu /véltetően: Hinel/; Gregorius Mores; Michael Dienes /*Dénes*/; Paulus Mesaros /*Mészáros*/; Georgius Toth /*Tóth*/;
Gregorius Gaspar /*Gáspár*/; Stephanus Kapri; Jacobus Lotus; Stephanus Haias /*Hajas*/; Stephanus Kopri /*Kapri*/; Stephanus Lotus; Michael Praszna; Stephanus Urban /*Urbán*/; Albertus Lantus /*Lantos*/; Martinus Haias /*Hajas*/; Mathias Kopri /*Kapri*/.

27 magyar családnév, 84%

Szláv 1 (Kino) 3%

Német 1 (Hinel) 3%

Bizonytalan 3 (Mores, Lotus/2/) 9%

1720 adózók: 32 családfő

Andreas Csaki /*Csáki*/; Stephanus Buday /*Budai*/; Michael Hinell; Gregorius Moricz /*Móricz*/; Michael Diaenes /*Dénes*/ id.; Paulus Mesáros /*Mészáros*/; Jacobus Lantos; Stephanus Hajas özv.; Stephanus; Kopo /*Kopó*/ ifj.; Stephanus Lotos;
Stephanus Prasznya /*Praszna*/; Stephanus Urban /*Urbán*/; Martinus Hajas; Stephanus Prasznya /*Praszna*/; Matthias Iópo /*Kopó*/; Jacobus Hajas; Franciscus Molnár; Michael Diaenes /*Dénes*/ ifj; Stephanus Gaál; Paulus Gáspár; Gregorius Praszna; Joannes Hinnell; Joannes Nagy;
Michael Abraham /*Ábrahám*/; Stephanus Hajas ifj.; Gregorius Gaspár /*Gáspár*/; Martinus Csizmadia; Stephanus Mate /*Máté*/; Joannes Czitár /*Csitár*/; Albertus Lantos; Blasius Kovács özv.

extraneusok: (1) Ambrosius Súth; nemesek: (1) Adamus Lörinci /*Lőrinci*/ – Barátiban is felvették.

28 magyar családnév, 88%

Német 3 (Hinell, Hinnell, Súth) 9%

Bizonytalan 1 (Lotos) 3%

Származási helyre utaló családnév: Csáki /*Csák* hn. Szerém és Temes m./; Kapri /*Kapor* hn. Szolnok-Doboka m./

Tésa

A török kor után új helyen telepedett meg a falu. Az 1715. és 1720. körül még lakatlan, összeírásokban nem szerepel.³ Vályi Foglár uraság többféle lakosságú, Viskhez tartozó filiájaként említi.

Kemence - Hont vármegye, Schemnic /Selmeci járás/

Az újvári ejálet 1664. évi összeírásába városként – bár házak és adózó családfők nélkül – felvett település a XVIII. század elején is számottevő népességgel bírt. A XVIII. század elején elvégzett összeírások kivétel nélkül magyar családfőket sorolnak fel. 1715: 31 jobbágy, 18 zsellér; 1720: 55 jobbágy, 4 zsellér. Vályi az esztergomi érsekség magyarok lakta katolikus falvaként írja le.

Kemen- cze	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	31	18	49	49	-	-
1720	-	55	4	59	55	-	-

1715 adózók: 31 jobbágy, 18 zsellér; összesen 49 családfő

Andreas Forgacs /*Forgács*/; Joannes Szabados; Georgius Thot /*Tóth*/; Michael Geró; Michael Monar /*Molnár*/; Michael Bartos; Petrus Kerekes; Michael Szabo /*Szabó*/; Joannes Kirekes /*Kerekes*/; Ambrosius Sagi /*Sági*/; Stephanus Sagi /*Sági*/; Michael Forgacs /*Forgács*/; Paulus Toth /*Tóth*/; Georgius Demeter; Mathias Hidvigi /*Hídvégi*/; Michael Sagi /*Sági*/;

Melchior Monar /*Molnár*/; Stephanus Kalacska /*Kalácska*/; Andreas Boltis; Michael Doczi /*Dóci*/; Joannes Kalacska /*Kalácska*/; Gregorius Fejör /*Fehér*/; Joannes Lakatos; Stephanus Forgacs /*Forgács*/; Joannes Forgacs /*Forgács*/; Joannes Szekerös /*Szekeres*/; Stephanus Gyorgy /*György*/; Georgius Kalacska /*Kalácska*/; Stephanus Gyurik; Michael Gyurik; Martinus Pinter /*Pintér*/; Stephanus Vincze; Michael Kovacs /*Kovács*/; Joannes Meszaros /*Mészáros*/; Christophorus Thot /*Tóth*/;

Georgius Miser /*Mizser*/; Paulus Lesztar /*Lestár*/; Stephanus Kelemen; Stephanus Petris; Joannes Szakal /*Szakáll*/; Michael Thot /*Tóth*/; Georgius Pinter /*Pintér*/; Michael Csehi; Joannes Kovacs /*Kovács*/; Andreas Lesztar /*Lestár*/; Stephanus Gyurik; Gregorius Szabados; Stepahnus Forgacs /*Forgács*/; Michael Forgacs /*Forgács*/.

44 magyar családnév, 90%

Szláv 5 (Boltis, Gyurik /3/, Petris) 10%

1720 adózók: 55 családfő

Michael Gyurik; Martinus Pinter /*Pintér*/; Stephanus Vincze; Michael Kovács; Joannes Mészáros; Christophorus Thot /*Tóth*/; Andreas Lestár özv.; Georgius Miser /*Mizser*/; Paulus Lesztár /*Lestár*/; Stephanus Kelemen; Joannes Szakáll; Michael Vajka; Joannes Molnár; Joannes Csehó; Joannes Szabados özv.; Michael Gere id.; Michael Molnár özv.; Michael Bartos;

Michael Lesztar /*Lestár*/ özv.; Michael Szabó; Gregorius Szabados; Georgius Csabi; Joannes Kerekes özv.; Ambrosius Sági; Stephanus Sági; Michael Forgács; Paulus Toth /*Tóth*/; Georgius Demeter özv.; Matthias Hidveghi /*Hídvégi*/; Michael Sági /*Sági*/ Michael Menyhárt /*Menyhárt*/;

Stephanus Kalácska; Franciscus Lesztár /*Lestár*/; Michael Kovács; Andreas Bogyis; Michael Doczy /*Dóci*/; Joannes Kalacska /*Kalácska*/; Gregorius Fejer /*Fehér*/; Stephanus Forgács; Martinus Lakatos özv.; Stephanus Forgács özv.; Joannes Forgács; Joannes Szekeres; Stephanus Gyorgy /*György*/; Georgius Kalacska /*Kalácska*/; Albertus Bogyis; Michael Györík;

Georgius Harangozó; Paulus Sebesteny /*Sebestény*/; Matthaesus Tóth; Stephanus Petresely; Joannes Toth /*Tóth*/; Andreas Keszei; Martinus Pinter /*Pintér*/; Thomas Ocsovai.

49 magyar családnév, 89%

Szláv 6 (Bogyis, Csehó, /2/, Gyurik, Györík, Petresely) 11%

Származási helyre utaló családnév: Sági /*Ság* hn. Hont m./; Hidvégi /*Hídvég* hn. Hont m./; Dóci /*Dóc* hn. Csongrád és Temes m./; Csehi /*Cseh* hn. Hont, Nyitra és más m./; Ocsovai /*Ocsova* hn. Zólyom m./; Vajka /*Vajka* hn. Pozsony és Zala m./; Csabi /*Csab* hn. Nyitra m./.

Százd – Hont vármegye, Báth /*Báthi járás*/

A török hódoltság korában sokat szenvedtek a lakosai, míg végtére is kivándoroltak és Százd 1685-ben az elpusztult helységek között szerepel. 1720-ban azonban újra benépesült.⁴ Reško Sándor és Kovács Gábor falutörténeti összefoglalója szerint a török háborúk végén és után váltakoztak a község földesurai, majd báró Hellenbach Gottfried János felsőszemerédi birtokának lett a része. A báró 1720 után szlovákokat telepített Százdra Kiscsalomjáról, Hontudvarnokról és Sipékből (mindhárom Hont vármegye). A telepések idővel elmagyarosodtak.⁵ A vallásban is jelentkezett a többféleség: katolikusok és evangélikusok éltek a községben. Vályi ugyanakkor katolikus és tót faluként írja le.

Század	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	14	13	27	27	-	-
1720	-	32	-	32	32	-	-

1715 adózók: 14 jobbágy, 15 zsellér; összesen 29 családfő

Joannes Iuhasz /*Juhász*/; Stephanus Andreas Diak /*Deák*/; Gregorius Kis; Joannes Simon; Nicolaus Racz /*Rácz*/; Joannes Para; Mathias Santa /*Sánta*/; Andreas Palyncas /*Pálincás*/; Andreas Santa /*Sánta*/; Andreas Dér; Albertus Santa /*Sánta*/; Mathias Benko; Stephanus Dorka; Michael Thot /*Tóth*/; Andreas Gyorgy /*György*/; Stephanus Szebi (vsz. *Szobi*); Martinus Thot /*Tóth*/; Stephanus Gyorgy /*György*/; Georgius Kis; Stephanus Bertok /*Bertók*/; Georgius Fekete; Joannes Borka; Stephanus Bena /*Béna*/; Joannes Santa /*Sánta*/; Petrus Fabian /*Fábián*/; Stephanus Santa /*Sánta*/; Michael Patay /*Patai*/. (2 név hiányzik!)

26 magyar családnév, 96%

Szláv 1 (Benko) 4%

1720 adózók: 32 családfő

Andreas Dér; Paulus Sinder; Stephanus Andras Deák; Nicolaus Borka; Albertus Santa /*Sánta*/; Georgius Kaszás; Gregorius Kiss; Michael Paraj; Michael Santa /*Sánta*/; Andreas Santa /*Sánta*/; Stephanus György; Georgius Fekete; Joannes Simon;

Andreas Palinkas /*Pálincás*/; Joannes Demén; Matthaesus Santa /*Sánta*/; Joannes Paraji; Nicolaus Rácz; Joannes Horváth; Stephanus Fekete; Joannes Juhász; Martinus Tóth; Adamus Nagy; Andreas György; Stephanus Bertok /*Bertók*/; Michael Fodor; Georgius Kiss; Joannes Tóth; Michael Dudas /*Dudás*/; Stephanus Borka; Joannes Szoby /*Szobi*/; Matthias Benko.

30 magyar családnév, 94%

Szláv 1 (Benko) 3%

Német 1 (Sinder) 3%

Származási helyre utaló családnév: Patai /Pata hn. Bihar, Heves, Nyitra és más m./; Szobi /Szob hn. Hont és Somogy m./

Szete – Hont vármegye, Báth /Báthi járás/

Nincsenek adataink betelepítéséről, illetve benépesítéséről. Vályi az esztergomi érsekség katolikusok lakta magyar falujaként említi.

Szete	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	12	17	29	23	-	6
1720	-	29	-	29	29	-	-

1715 adózók: 12 jobbágy, 17 zsellér; 29 családfő

Mathias Szabo /*Szabó*/; Joannes Kiraly /*Király*/; Andreas Mraz; Mathias Maraz; Antonius Nagy; Stephanus Nagy; Andreas Janos /*János*/; Paulus Berkes; Stephanus Ieney /*Jenei*/; Stephanus Kovacs /*Kovács*/; Mathias Csrenko; Georgius Csrenko; Joannes Thot /*Tóth*/; Mathias David /*Dávid*/; Martinus Marasz; Benedictus Balas /*Balázs*/; Georgius Fagyas /*Faggyas*/; Paulus Fagyas /*Faggyas*/;

Mathias *Nagy*; Stephanus Thoth /*Tóth*/; Joannes Krisan; Michael *Simon*; Mathias Almási /*Almási*/; Stephanus *Pap*; Franciscus Kosztor; Joannes Marasz; Stephanus *Kis*; Joannes Benni (vsz. *Bényi*); Mathias Pasztor /*Pásztor*/.

21 magyar családnév, 72%

Szláv 8 (Mraz, Maraz, Csrenko /2/, Marasz /2/, Krisan, Kosztor) 28%

1720 adózók: 29 családfő

Stephanus Jeney /*Jenei*/; Stephanus *Kovács* özv.; Andreas Balás /*Balázs*/; Matthias Rengó /*Rengő*/; Andreas Balint /*Bálint*/; Georgius Frenkov; Paulus *Jakab*; Joannes Toth; Matthaesus David; Michael Jeney /*Jenei*/; Benedictus Balás /*Balázs*/; Georgius *Fadgyas*; Paulus *Fadgyas*; Matthaesus *Nagy*; Stephanus Maraz; Michael Toth /*Tóth*/; Joannes Krisan; Michael *Bús*; Matthias *Almási*; Stephanus *Pap*; Franciscus Kostor; Stephanus *Kiss* özv.; Joannes Bone (vsz. *Bona*); Matthias *Szabó*; Matthias *Kocsis*; Joannes Maraz; Matthaesus Maraz; Antonius *Nagy*; Andreas Janos /*János*/.

23 magyar családnév, 79%

Szláv 6 (Maraz /3/, Frenkov, Krisan, Kostor) 21%

Származási helyre utaló családnév: Jenei /*Jenő* hn. Heves, Nógrád, Pest és más m./; Almási /*Almás* hn. 26 megyében!/.

Lontó – Hont vármegye, Báth /*Báthi*/ járás

A XVIII. században a Szent-Ivány család volt a falu birtokosa, majd házasságkötés révén egyre több család osztozott rajta. Betelepítésről, bevándorlásról nincsenek adatok. Vályi katolikusok és evangélikusok lakta magyar faluként mutatja be. Földesurai Okolicsányi és Podhorszky uraságok, Szakállos filiája.

Lontó	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	neemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	13	2	15	12	-	3
1720	-	12	1	13	12	-	

1715 adózók: 13 jobbágy, 2 zsellér; 15 családfő

Paulsu Medved; Andreas Homozy (vsz. *Homoki*); Georgius *Kis Bacso* /*Bacsó*/; Georgius *Paty* /*Pati*/; Mathias *Pomozy* /*Pomozi*/; Mihael *Fekete*; Paulus *Puskas* /*Puskás*/; Jacobus *Pomozy* /*Pomozi*/; Andreas *Simon*; Mathias *Simon*; Andreas *Móczes* /*Mojzsés*/; Gregorius *Ambrus*; Michael *Dudas* /*Dudás*/; Joannes *Polyak* /*Polyák*/; Stephanus *Urban* /*Urbán*/.

14 magyar családnév, 93%

Szláv 1 (Medved) 7%

1720 adózók: 12 családfő

Michael *Fekete*; Gregorius *Kis Bacsa*; Jacobus *Pomozy* /*Pomozi*/; Andreas *Simon*; Andreas *Major*; Michael *Dudás*; Joannes *Polyacsik*; Andreas *Pomoz* (vsz. *Pomozi*); Georgius *Pátyi*; Matthias *Pomozi*; Petrus *Sáll* (vsz. *Sál* v. *Sáli*); Andreas *Urban* özv.

14 magyar családnév, 93%

Szláv 1 (Polyacsik) 7%

Származási helyre utaló családnév: *Pati* /*Pat* hn. Komárom, Somogy és Zala m./; *Pomozi* /vsz. *Pomáz* hn. alakváltozata, Pest m./; *Sál*/i /*Sál*, hn. Vas m./

Ipolyszakállos – Hont vármegye, Báth/Báthi járás/

A község krónikása, Dobrovolni Antal a kurucvilágról szólva nem mulasztja el kifejezni azt, hogy az 1704. évi selmecebányai béketárgyaláson az egész Ipoly völgyét a császáriak maguknak követelték. Erre a megye rendei 1705. augusztus 14-én Szebellében tartott megyegyűlésükön általános fölkelést hirdettek, és gyülekezési helyül Visket jelölték ki. A következő hónapban erre a vidékre is rátörték a rácok. A vármegye a falusi bírákat és esküdteket arra kötelezte, hogy az otthon tartózkodó hajdúk és szökött katonák haladéktalanul jelenjenek meg a viski táborban. A rácok a táborral nem mertek szembeszállni, és rövidesen eltakarodtak a környékről.

A háborúk pusztításain kívül az 1709. év kemény telét követő pusztító ragály, a pestis szedte sűrűn áldozatait. Az 1715-ös esztendő ínséges volt, az összeírásban sok az üresen álló házak száma. A gazdasági viszonyok jobbra fordultával a népesség száma is emelkedett, és a kipusztult vidék betelepítésére 1720–1735 közötti években történt. A környéken Vámosmikola és Százd részben, és az Ipoly alsó részén Ipolydamásd, Szob, Mária Nosztra és Kóspallag egészben; Vámosmikola – hogy ott a katolikusok többségben legyenek – németekkel és a többi falut tótokkal telepítették be.⁶

Krónikásunk Szakállost érintően nem tesz említést betelepülésről. Az összeírások szerint viszont a beszivárgás nem hagyta érintetlenül a községet.

Szakállos	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	21	21	42	31	-	11
1720	-	41	3	44	32	2	7

1715 adózók: 21 jobbágy, 22 zsellér; 42 családfő

Joannes *Pap*; Andreas Kovacs /*Kovács*/; Michael *Kis*; Michael *Lengyel*; Andreas Korany; Joannes Karacson /*Karácsony*/; Stephanus Urban /*Urbán*/; Michael Eghegy /*Egyegi*/; Stephanus Urban /*Urbán*/ ifj.; Stephanus Batnha /*Bata*/; Mathias *Apa*; Jacobus Polyak /*Polyák*/; Paulus *Katona*; Andreas Lazar /*Lázár*/; Michael Lictov; Georgius Dudas /*Dudás*/; Andreas Szvetik; Joannes Szobonya; Joannes Dudas /*Dudás*/; Jacobus Zdrinka; Nicolaus *Nagy*; Thomas Lazar /*Lázár*/; Martinus Pasztor /*Pásztor*/; Joannes *Varga*; Michael Drobny; Joannes Urban /*Urbán*/; Andreas Polyak /*Polyák*/; Georgius Turcza; Michael Pasztor /*Pásztor*/; Michael Kalvinista /*Kálvinista*/; Joannes *Pap* ifj.; Georgius Mocsary /*Mocsári*/; Simon Thot /*Tóth*/; Gregorius Csonto /*Csontó*/; Michael Kossik; Andreas Danszky; Michael Urban /*Urbán*/; Jacobus Szinkovics; Paulus Mészáros /*Mészáros*/; Georgius *Nagy*; Joannes *Baka*; Joannes Monar /*Molnár*/.

32 magyar családnév, 76%

Szláv 10 (Korany, Lictov, Szvetik, Szobonya, Zdrinka, Drobny, Turcza, Kossik, Danszky, Szinkovics) 24%

1720 adózók: 41 családfő

Joannes Mészáros /*Mészáros*/; Joannes Karacson /*Karácsony*/; Michael Urban /*Urbán*/ ifj.; Andreas Egheg /*Egyeg*/; Matthias Marsal; Stephanus *Batta*; Matthias Árpá /helyesen: *Apa*/; Jacobus *Polyák*; Paulus *Katona*;

Andreas Lázár /*Lázár*/; Michael Lictor (előzőleg Liktov); Georgius *Varga*; Joannes Szabonnya; Nicolaus *Nagy*; Thomas *Lázár*; Martinus *Pásztor*; Joannes *Varga*; Michael Dobnyi; Joannes *Urbán*; Matthias *Polyák*; Michael *Pásztor*; Joannes *Mocsári*; Gregorius Csonto /*Csontó*/;

Michael Kossik; Andreas Zdanszky; Michael *Urbán* id.; Stephanus *Urbán*; Paulus Mészáros /*Mészáros*/; Laurentius Sinkovicz; Georgius *Nagy*; Joannes *Pap*; Andreas *Kovács*; Michael *Kiss*; Andreas Kossán; Andreas *Lengyel*; Joannes *Molnár*; Michael Gasparik; Andreas Urban /*Urbán*/; Joannes Zdanszki; Georgius Svesik; Joannes Kossán.

29 magyar családnév, 71%

Szláv 10 (Szabonnya, Dobnyi, Kossik, Zdanszky /2/, Sinkovicz, Kossán /2/, Gasparik, Svesik) 24%

Német 2 (Marsal, Lictor) 5%

Származási helyre utaló családnév: Egyeg /Egyeg hn. Hont m./.

Perócsény – Hont vármegye, Báth /Báthi járás/

A XVIII. század elején a vidék jelentősebb települései közé tartozott, hiszen az 1715. évi összeírásban oppidumként veszik fel. Szervezett telepítésről nincs tudomásunk, de az összeírtak családnévei alapján spontán migrációt kell feltételeznünk. A század végén Vályi már az Esterházy hercegség magyar falujaként írja le. Meglepetésünkre lakosait katolikusoknak és másféléknek tudja.

Perócsény	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	15	18	33	25	-	8
1720	-	36	-	36	23	1	12

1715 adózók: 15 jobbágy, 18 zsellér; összesen 33 családfő

Stephanus Lukacs /Lukács/; Stephanus Darany /Darány/; Andreas Krisan; Michael Berta /Barta/; Joannes Bukri; Staphanus Figel; Franciscus Herczegh /Herczeg/; Joannes Drusbeth; Andreas Tesmeghi /Tesmagi/; Stephanus Mezei; Joannes Horpacsí /Horpácsi/; Stephanus Horpacsí /Horpácsi/; Michael Edgyut /Együd/; Joannes Szorad /Szórád/; Joannes Krisan; Michael Varga; Nicolaus Drusbeth; Joannes Hoksza; Michael Geczi /Géci/; Stephanus Edgyut /Együd/; Joannes Molnar /Molnár/; Mathias Nemeth /Németh/; Stephanus Varga; Joannes Varga; Andreas Varga; Michael Püspök /Püspök/; Franciscus Bodnar /Bodnár/; Joannes Lukacs /Lukács/; Gregorius Barnar; Joannes Thoth /Tóth/; Stephanus Csimbo /Czimbó/; Paulus Gyurovecz; Joannes Buzonka.

25 magyar családnév, 76%

Szláv 4 (Krisan /2/, Hoksza, Gyurovecz), 12%.

Német 2 (Figel, Barnar), 6%

Török (?) 2 Drusbeth), 6%

1720 adózók: 36 családfő

Stephanus Lukács; Stephanus Darányi; Andreas Krisem; Paulus Paulov; Michael Bertha /Barta/; Joannes Buklyi /Bukri/; Stephanus Fridell; Franciscus Herczeg; Joannes Dresbet; Casparus Tesmagh /Tesmagi/; Stephanus Mezei; Joannes Buzoka /Buzonka/; Joannes Horpácsi; Stephanus Horpácsi; Michael Egüd /Együd/; Joannes Szorád /Szórád/ özv.; Joannes Krisen; Michael Varga; Stephanus Miklos /Miklós/; Joannes Hoksza; Michael Krisán; Stephanus Egüd /Együd/; Joannes Succa /Szuka/; Petrus Lázár /Lázár/; Matthias Nemeth /Németh/; Stephanus Varga; Joannes Varga; Michael Püspök; Franciscus Bannár; Joannes Lukács; Joannes Pap Istok; Gregorius Bannár; Paulus Janko /Jankó/; Joannes Kormosi; Stephanus Csimbó /Czimbó/; Petrus Bozaka /Buzonka/.

27 magyar családnév, 75%

Szláv 5 (Krisen /2/, Paulov, Krisán, Hoksza), 14%. Német 3 (Fridell, Bannár /2/), 8% Török (?) 1 (Dresbet), 3%

Származásra utaló személynevek: Darányi /Darány hn. Somogy m./; Bukri /Bokor hn. Nógrád m./; Tesmagi /Tesmag hn. Hont m./; Horpácsi /Horpács hn. Nógrád m./; Buzonka /Buzinka hn. Abaúj m./; Hoksza /Hóka hn. Szepes m./; Kormosi /Kormosó hn. Hont m./

Bél – Hont vármegye, Báth /Báthi járás/

Reško Sándor és Tenczel István községismertetőjében olvashatjuk, hogy a török Magyarországról való kiűzése után az esztergomi káptalan visszanyerte birtokait, és a kuruc háborúk után újratelepítették a falut. Ugyancsak szerzőink említik meg, hogy Madocsányi Pál földbirtokos katolikusokat telepített ide.⁷ A telepesek nemzetisége rejtve marad, ugyanakkor a századeleji összeírások alapján magyarok lehettek. Meglepő, hogy Vályi már tótok lakta katolikus faluként írja le. Földesurai Dvornikovics és Madocsányi uraságok, Szakállos filiája.

Bél	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	9	7	16	15	-	1
1720	-	17	1	18	17	-	

1715 adózók: 9 jobbágy, 7 zsellér; összesen 16 családfő

Andreas *Farkas*; Andreas *Bak*; Stephanus Andras /*András*/; Stephanus *Bakay*; Stephanus *Bakay*; Stephanus *Nagy*; Jacobus *Bakay*;

Joannes Toth /*Tóth*/; Blasius Thoth /*Tóth*/; Stephanus Guria; Stephanus *Demeter*; Gregorius *Boros*; Michael *Baka*; Stephanus *Demeter* ifj.; Elias Thoth /*Tóth*/; Michael Herman.

14 magyar családnév, 88%

Szláv 1 (Guria/Gyura) 6%

Német 1 (Herman) 6%

1720 adózók: 17 családfő

Martinus *Baka*; Andreas *Farkas*; Georgius *Szabados*; Jacobus Györy /*Győri*/; Joannes *Szelecsényi*; Stephanus *Baka*; Stephanus *Nagy*; Jacobus *Baka*;

Joannes Balás /*Balázs*/; Joannes *Tóth*; Stephanus Gurja; Stephanus *Demeter*; Simon *Bakay*; Michael *Lévay*; Stephanus *Demeter*; Michael Herman; Elias *Tóth*.

15 magyar családnév, 88%

Szláv 1 (Gurja) 6%

Német 1 (Herman) 6%

Származási helyre utaló családnév: Baka/y (Baka hn. Hont és Pozsony m.); Győri (Győr hn. Győr, Veszprém és más m.); Szelecsényi /Szelecsény hn. Bars m./; Lévay /Léva hn. Bars m./.

Ipolypásztó – Hont vármegye, Báth /Báthi járás/

Az összeírások magyar lakosságról tanúskodnak. Zalabai Zsigmond, a falu monográfusa kifejti, hogy a Börzsöny-vidéki népmozgás Pásztót sem hagyta érintetlenül. Nyelvi elkülönülés nyomai igaz nem mutathatók ki, az viszont igen, hogy az ország különböző vidékeiről vetett ide embereket a sors. Távollabbról: Kecskeméti (Alföld), Munkácsy (Kárpátalja) Désy (Erdély), míg a környező településekről: Zalabay, Pereszlény családnévűeket.⁸ Mindezek ellenére Vályi már tót faluként veszi fel az Esterházy hercegség uradalmához tartozó községet, melynek lakosait különbféléknek említi.

Pászto /Ipoly/	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	14	10	24	24	-	-
1720	-	33	-	33	33	-	-

1715 adózók: 14 jobbágy, 10 zsellér; összesen 24 családfő

Joannes Pany /Panyi/; Joannes Sipos; Gregorius Batar /Batár/; Stephanus Kassay; Blasius Thot /Tóth/; Michael Thoth /Tóth/; Joannes Molnar /Molnár/; Stephanus Szentessy; Martinus Zalabay; Stephanus Kassay ifj.; Gregorius Pereszlény; Andreas Pereszleny /Pereszlényi/; Joannes Órhegy; Martinus Haidu /Hajdú/; Joannes Thot /Tóth/; Georgius Gal /Gál/; Michael Thot /Tóth/ id.; Georgius Pethő; Jacobus Thoth /Tóth/; Gregorius Kassay; Joannes Kassay; Gregorius Kovacs /Kovács/; Joannes Sut; Joannes Pethő

23 magyar családnév, 96%

Német 1 (Sut) 4%

1720 adózók: 33 családfő

Joannes Pányi; Joannes Veres; Georgius Toth /Tóth/; Michael Sipos; Stephanus Kassai; Blasius Tóth; Michael Tóth; Joannes Czene; Stephanus Szentes; martinus Zalabai; Stephanus Kassai ifj.; Gregorius Pereszlinyi /Pereszlényi/; Stephanus Hegedűs; Joannes Eörhegy /Órhegy/; Martinus Hajdú; Georgius Csabrányi (vsz. Csábrági); Joannes Tóth özv.; Georgius Gaál; Joannes Pásztor; Stephanus /Tóth/; Urbanus Pereszlényi; Georgius Pethő; Jacobus Tóth; Joannes Lakatos; Gregorius Kassai; Joannes Kassai; Gregorius Kovács; Joannes Súth; Gregorius Batár; Joannes Pethő; Andreas Borbély; Joannes Tóth György; Joannes Forgóly (vsz. Forgó).

32 magyar családnév, 97%

Német 1 (Súth) 3%

Származási helyre utaló családnév: Panyi, Pányi /Pany hn. Nyitra m.; Pány hn. Abaúj m./; Kassay/i /Kassa hn. Abaúj m./; Szentessy /Szentés hn. Csongrád, Somogy, Ung és Zemplén m./; Zalabay/i /Zalaba hn. Hont m./; Órhegy /Órhegy hn. Hont m./; Pereszlényi /Pereszlény hn. Hont m./; Csábrági /Csábrág hn. Hont m./.

Vámosmikola – Hont vármegye, Báth /Báthi járás/

A Neoaquistica Commissio Esterházy Pálnak ítélte Vámosmikolát, aki Peröcsényvel és Szokolyával együtt hitbizományi uradalmat alakított ki Vámosmikola központtal. Lakosai szántóműveléssel, rétgazdálkodással, szőlőtermesztéssel és fakitermeléssel foglalkoztak, s volt egy malmuk is.⁹ A szerző nem tesz említést az 1735. évi német telepítésről. Az összeírások etnikai összetételéből viszont arra következtethetünk, hogy a faluba már a XVIII. század elején kezdtek beszivárogni a tótok és megtelepedni a németek.

Vámos- Mikola	A háztartások száma a népesség jogi állapota szerint				A név szerint felsorolt lakosságból		
	nemes	jobbágy	zsellér	összesen	magyar	német	tót
1715	-	20	12	32	20	9	3
1720	-	41	-	41	21	16	

1715 adózók: 20 jobbágy, 12 zsellér; összesen 32 családfő

Joannes Terczel (vsz. Tenczer); Joannes Lazar /*Lázár*/; Stephanus *Pili*; Joannes Rihter; Joannes Nemcsek; Georgius Palis; Paulus Tenczer; Elias Nüzner; Andreas Palis; Joannes Guth; Michael Monar /*Molnár*/; Martinus Halasz /*Halász*/; Andreas Herczel; Petrus Dére /*Dér*/; Georgius Weis; Thomas *Farkas*; Stephanus Kalmar /*Kalmár*/; Joannes Turak; Joannes Thoth /*Tóth*/; Georgius Tenczer; Georgius Thot /*Tóth*/; Stephanus *Farkas*; Andreas Deak /*Deák*/; Stepahnus Koczur /vsz. *Koczó*, lásd 1507: *Koczó*/; Michael *Pili*; Thomas Mathy /*Matyi*/; Martinus Meszaros /*Mészáros*/; Leopoldus Ergl; Joannes Gyurky /*Gyürki*/; Michael *Berze*; Andreas *Sütő*; Andreas Kocza /vsz. *Koczó*, lásd 1507: *Koczó*/.

19 magyar családnév, 59%

Szláv 4 (Nemcsek, Palis /2/, Turak) 13%

Német 9 (Terczel, Rihter, Tenczer /2/, Nüzner, Guth, Herczel, Weis, Ergl) 28%

1720 adózók: 41 családfő

Elias Najzner; Andreas Palis; Andreas Filkron; Joannes Hebrük; Paulus *Magyar*; Stephanus *Berze*; Joannes Gúth; Michael *Molnár*; Michael Koczner; Jacobus Turczer; Petrus Derer; Georgius Vajsz; Joannes Krebs; Stephanus *Farkas*;

Stephanus *Kalmár* özv.; Andreas Turczer; Joannes *Tóth*; Georgius Turczer; Georgius *Tóth*; Andreas *Deák*; Joannes Krebs; Joannes Grósz; Stephanus Koczoll /vsz. *Koczó*, lásd 1507: *Koczó*/; Michael Pily /*Pili*/; Matthias Thamás /*Tamás*/; Stephanus *Farkas* ifj.; Leopoldus Erttli;

Stephanus Diaenes /*Gyenes*/; Michael Berza /*Berze*/; Joannes *Györky*; Andreas *Sütő*; Joannes Stederer; Andreas Koczov /vsz. *Koczó*, lásd 1507: *Koczó*/; Joannes Turczer; Joannes *Lázár*; Stephanus *Pili*; Joannes Richter; Joannes Nyemcsok; Georgius Palis; Andreas Simka; Paulus Tenczer.

19 magyar családnév, 46%

Szláv 6 (Palis /2/, Filkron, Hebrük, Nyemcsok, Simka) 15%

Német 16 (Najzner, Gúth, Koczner, Turczer /4/, Derer, Vajsz, Krebs /2/, Grósz, Erttli, Stederer, Richter, Tenczer) 39%

Származási helyre utaló családnév: *Pili* /*Pil* v. *Pél* hn. Bars m./; *Gyürki* /*Gyürki* hn. Hont m./

A török hódoltság megszűnte után a lévai uradalomhoz tartozó Vámosmikola – Ipolypásztóval, Perőcsényvel, Szokolyával és más községekkel együtt – a gróf Csáky családtól az Esterházy család hercegi ágához került. Az uradalom tulajdonosának megváltozásáról több verzió maradt ránk.

Haiczl Kálmán szerint Csáky László gróf és neje Szunyogh Borbála 1688-ban a lévai, véghlesi és szadvári birtokrészüket a pozsonyi káptalan előtt Esterházy Pál hercegnek eladták. I. Lipót (1657-1705) 1689. május 16-án a vételt helyben hagyta, és Esterházy részére új adománylevelet állíttatott ki. Ennek alapján az esztergomi káptalan szeptember 1-jén a herceget a birtokba beiktatta.

Herceg Esterházy Pál 1696-ban kelt végrendeletében óriási birtokaiból három hitbizományt alkotott. Az első hitbizományt Mihály fia, a másodikat Gábor fia kapta. A harmadik hitbizomány, melyhez Léva vára és tartozékai is kerültek, örökösévé harmadszülött fiát, Józsefet tette. A király a végrendeletet 1699-ben jóváhagyta és megerősítette.¹⁰

Szabó Sándor nem közöl konkrét időpontot: a török hódoltság után a neoquistica comissiótól Esterházy Pál nádor a hódoltság előtti időből származó jogon kérte az uradalmat, melyet neki is ítélte a bíróság Vámosmikola, Perőcsény, Szokolya és más községekkel egyetemben, s így az uradalom az Esterházy-hitbizomány részévé vált.¹¹

A Magyarország Régészeti Topográfiaja 9. kötetében viszont azt olvashatjuk, hogy Perőcsény, Szokolya és Vámosmikola a XVIII. század elején került az Esterházyak tulajdonába.¹²

Az Ipoly menti uradalomhoz – melyet Szabó mikolai központtal vámosmikolai uradalomként, míg Zalabai, a fennmaradt iratokban Pásztóházi Dominiomként szerepeltetett, ipolypásztói uradalomként említ – Vámosmikolán és Perőcsényen kívül hozzátartozott Ipolypásztó, Szakállos, Zalaba, Szokolya, majd a XVIII. század közepétől Diósjenő, összesen hét possessio.

A mikolai telepítés lefolyásáról (ki által történt a telepítés, mennyien lehettek a telepések) nem sokat tudunk. Hőke Lajos 1866-ban ekként mutatja be: „1735-ben a kálvinistákból áttérített magyarok közé Vámos-Mikulára katolikus németeket telepítettek, ezeket az öreg Újvári 50 éves papsága alatt mind megmagyarosította.”¹³ Lakner István helyi plébános 1864. március 31-i keltezéssel Pesty Frigyes helynevekkel kapcsolatos körlevelére válaszolva, Mikola benépesítéséről azt közli, hogy „Turócz és Nyitra megye német helységeiből” történt.¹⁴

A német kolónia a vámos települést Lorenzenként emlegette, mivel középkori templomának titulusa Szent Lőrinc volt.

A település lakóinak számát és vallás szerinti összetételét az egyházmegyei látogatások jegyzőkönyveiből, valamint a katolikus anyakönyvekből tudjuk nyomon követni:

	r. kath.	helvét
1732	125	110
1754	537	94
1779	717	90
1787	721	81 (acatholici)

Egy régebbi tanulmányomban, a katolikus anyakönyvekben szereplő családnevek alapján a község lakosságának etnikai összetételét is vizsgáltam.

A családnevek alapján úgy vélhetjük, hogy Vámosmikola lakosságát elsősorban nem magyar anyanyelvűek növelték, hiszen a XVIII. század végén a katolikus vallásúak családnevének közel fele (47%) idegen eredetű, közte a gyakori Tenczer (15), Vajs (9), Lichner (8), Hébxer (8), Helner (5). Ehhez képest lényegesen kisebb arányban történt magyar anyanyelvű, más településekről származók beköltözése (helynévi eredetű családnév: 12,9%).

A XVIII. század végén Vámosmikola lakosságának mintegy fele német anyanyelvű volt.

Mint Csornai Boldizsár egykori plébános feljegyzéséből kiderül, K. J. Schörer kéziratos munkája a XIX. század elején Lorenzen (madjarisch Vámos Mikola) néven említi településünket.¹⁵

- 1 Berzsényi Dániel: A magyarokhoz
- 2 Ady Endre: A Duna vallomása
- 3 HORVÁTH M. 1998 II. 540.
- 4 VIRTER /1906/ 63.
- 5 REŠKO–KOVÁCS 2001 3-4.
- 6 DOBROVOLNI 1935 141-145.
- 7 REŠKO–TENCZEL 1998 3. és 7.
- 8 ZALABAI 1984 107.
- 9 HORVÁTH M. 1998 II. 614.
- 10 HAICZL 1933 95-97.
- 11 SZABÓ 1977 58.
- 12 MRT 9. 1993 280., 354., 545.
- 13 HŐKE 1866 844.
- 14 PESTY 1984 308.
- 15 KOCZÓ 1998 36.

Oltárterítő Terényből, matyó hímzéssel

CSÁKY KÁROLY

Adventi vigasztaló

Ott fenn,
hol a földi lét
zaja
már nem hallatszik,
alászállni készül
egy galamb
a csöndből,
hogy hozza el
nektek is
az Úr Igéjét,
világ világosságát,
magatok megváltását,
lelki békéjét
a testnek.

Lassan
fehérbe öltöznek
a hegyek is,
de van,
ki még mindig
hitet-
lenkedik,
kitiltana minden
égi jelet,
átlépne sok-sok
szakrális teret.

Igaz,
volt,
ki elzavarta
Noé madarát is,
majd hagyta,
hogyan menjen csak
a betlehemi csillag,
nem követte
vonulását
sem az égen,
sem a földön.

Most
magára maradva,
mégis erőt vesz erőtlenségében
a sok-sok kételkedő,
mert mindig van remény
csatlakozni
a rongyos istállók felé tartó
három királyokhoz.

versei

Napfordulat

Holnap is ma lesz,
bár egy napot
tőlünk az idő
újra elvesz.

Holnap is ragyogni fog
nekünk a
reggeli napsugár,
melyre a sok halandó
még mindig
reménykedve vár.

És
rájövünk lassan:
születés,
halál
meg feltámadás
az idők kezdetétől
egyre csak
váltja egymást.

Kisded játék

Minden ébredésben
egy születés
rejtekezik.
Az egyiknél
felsír a kisded,
jelezvén jelenlétét
e földi világban,
a másikonál
a mosolyt készíti elő
a sírdogálás,
hírül adván:
mily szép
a rácsodálkozás
egy könnyű
álom
után.

(2014.10.12.)

Terényi oltárterítők

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

ERDÉLYI KÖNNYEK

Dr. Beranda Pál főszerkesztő – betűzte a Nagy Ember ajtaján. Nagy? Inkább kicsi. Vékony kar, csapott vállak, feje szinte nyak nélkül domborodott elő, amitől kissé gnómszerűen hatott.

– Tessék! – villantotta Kischre ravasz-kás szeméit.

– Kisch Ervin vagyok... khm.... izé... Erdélyből.

Erre felpattant, betuszkolta egy fotelbe, és konyakot hozatott.

Aranyos ember! – hatódott meg a férfi. Kétszer akkora volt, mint Beranda, másrészt lassúbb, darabosabb, így egykettőre sutának és esetlennek érezte vele szemben magát. A főszerkesztő fürgén kapcsolt, s pár perccel később maga is tempósan, de ügyesen diskurált. Megkérdezte, honnan jön, mi a mestersége, hullnak-e még az erdélyi könnyek. Kisch őszintén válaszolt, nem is feltételezve, hogy ezekből egyszer még tőkét kovácsolnak.

– Szomorú, együtt érzek önnel. Egyébként mit kíván? Halljuk, hátha segíthetünk.

– Semmit, köszönöm, illetve... – kapart elő zsebéből egy gyűrött kéziratot. – Van itt egy novella, hogyha elolvasná...

A főszerkesztő kandin nyargalt végig a sorokon, s minél tovább olvasta, annál kíváncsibb lett. A történet két erdélyi menekült, egy román és egy szász szökéséről szólt izgalmasan, dokumentumszerűen. Mintha a szerző mindezt maga is végigélte volna, mindenestre jó anyag, mellesleg aktuális, ergo biztosan harapni fognak rá az olvasók – dörzsölte kezeit az élelmes szerkesztő. Csupán a helyettese hümmögött nagyokat.

– Túl nagy hal ez, Pali. Mit szólnak majd a „nagyházban”? De hát te döntesz.

És ő így döntött:

– Veszélyes téma, inkább ne bolygassuk – sajnálkozott Kischnek, jó két hét múltán.

Nem sokat kertelt, Kisch a nyíltságához idomulva. Hozzá így, máshoz másképp, ahogy a helyzet vagy a „nagyházban” diktálták.

A férfi elszontyolodott. A jelek szerint ideát is akadnak tabuk, amelyekről nem illik, vagy nem szabad beszélni. Hanem a főszerkesztő mégiscsak karakán jellem, nem úgy, mint amazok odaát. Tíz évig írt nekik anélkül, hogy az ottani lap feje szóba állt volna vele egyszer is. Ehhez bármikor bekopoghat, nem zárkózik be, sőt, biztatja, egyszerűen rendes, igazi demokrata.

A hónapok gyorsan, mozgalmasan teltek, egyik a másik után, mindig újat hozva. Újratemették Nagy Imrét, s az MSZMP is elhalt, átadva helyét az új, demokratikusabb pártoknak.

Kisch fellélegzett, vele a főszerkesztő s az egész szerkesztőség. Most már le merték hozni az erdélyi írásait is. Igaz, nem szívesen, miután az a konkurens lapnak is írogatott. Szólni azonban egyelőre nem szóltak. Csak nekik is könnyezzen, végül is drágagyöngyök ezek.

És Kisch szorgalmasan könnyezett. Kisírt magából néhány novellát, legfőképpen Erdélyről. A másik szeme azonban kacagott, amiért egy új világ téglája lehetett. Sajnos a téglák is könnyen porrá válik, ha becsap egy bomba, s az bizony becsapott. Még hozzá egy honfitársa révén, akit nem ártallt megvédeni még Beranda ellenében sem. A főszerkesztő sundám-bundám riadót fújt, s különböző okokra hivatkozva tette indexre az erdélyit, miközben ugyanolyan kedvesen mosolygott rá, mint azelőtt.

* * *

– Halló, itt Kisch... Az olvasószerkesztővel beszélek?

– Igen.

– Elnézést, én... Szóval csak azt szeretném kérdezni, mikor közlik azt a tárcámat, tudja, amit a múltkor...

– Holnap, uram, várjon türelemmel! Rengeteg az anyagunk, remélem, megérti – köhécselt zavartan az olvasószerkesztő, amíg a holnapból holnapután, egy hét, majd lassan hetek lettek.

Az erdélyinek végül is feltűnt a dolog, s elmesélte aggodalmát a konkurens újságnak.

– Mondtuk, ugye, hogy ne kezdj ezekkel a veterán komcsikkal – emlékeztette a lap főszerkesztője. – Még ha akarnak, sem tudnak ezek már kibújni a régi bőrukából.

– Azt hiszitek? – bizonytalanodott el a férfi. – Beranda sem?

A Bumm Bele! szerkesztői jobbra-balra dőltek a nevetéstől.

– Még hogy Beranda! Ó igen, ő a legrendesebb!

Kisch sápadtan lépett a telefonhoz, tárcsázott, és magyarázatot kért. Az olvasószerkesztő ötölt-hatolt, aztán bizalmasan megsúgta, miszerint többé nem látják szívesen: persona non grata lett a lapuknál, tehát a jövőben jobb, ha elkerüli Berandát.

– Mi? Én? És... és miért, ha szabad kérdezni? Halló! Halló!

Halk kattanás, letették a kagylót, süket volt.

– Hallatlan! Ki akar engem már megint lejáratni? – méltatlankodott Beranda, amikor az erdélyi elmesélte, mit csiripelnek a verebek.

– Egy demokratikus újságnál, mint amilyen mi vagyunk, nincs, és nem is lehet ilyesmi. Rossz írás? Nem közöljük. Jó? Mehet! Kivéve a Bumm Bele! bagázs irományait – csusszant ki belőle önkéntelenül.

– Úgyhogy nyugodj meg, és látogass csak meg továbbra is bizalommal bennünket – szerelte le a főszerkesztő ravaszul.

– Köszönöm, ezt vártam maguktól – hálálkodott Kisch, és búcsúzásul átnyújtott két tárcanovellát.

Várt néhány napot. Semmi reakció! Már egy hét is elmúlt, amikor gyanakodni kezdett. Lehetséges, hogy Beranda mégis megjátszotta magát? De miért, nem lett volna szebb, egyszerűbb, ha bevallja, miért pikkel rá? Egyenesen a szemébe, minden púder nélkül, a jó reggelit! Persona non grata! Persona non grata! – süvöltötte a szél, csiripelték a madarak. Éppúgy, mint Erdélyben, valahányszor valakinek a tyúkszemére lépett akár véletlenül is. Kérje vissza a kéziratot? Visszakérte. Talán rossz írás, talán a legközelebbi jobban elnyeri a főszerkesztő tetszését. Tévedett, még csak el sem olvasta. Kisch régi könnyei közé újak szivárogtak, és lesújtva meredt az ajtóra, ami, íme, itt is bezárult előtte.

Anélkül, hogy tudta volna, hol, mikor hibázott.

MOLNÁR JÓZSEF

Pársorok 2.

Természet

Csókok tündérbert, gyémánt ragyogása a Fénynek,
Hajnali lány zeneszó, vágyteli titkos ima.

Néma Levente

Látod, Néma Levente ma eljött, vérzik a szája.
"Fáj az Igazság!" - így szól, szava törne elő.

Koldus a mennyben

Fekszik a koldus a mennyben, kérdi az Úr, ugye itt jobb?
Sokkal! - zengi a lény, csak kevesebb a remény.

Tél volt és jó illata...

Tél volt és jó illata friss, puha reggeli hónap.
Mint amaz égi kenyér; Édesanyám keze mér.

Láttál bús csillagot...?

Apró gyermeki lény, láttál bús csillagot égen?
Mint ama Nagy-Magyarország ragyogása felénk.

Villám-eső

Záporosó-zivatar hull néma varázskopogással...
Küldi a Végtelen Úr távoli fényjeleit.

Hallod?

Hallod, az őselemek, mint állnak fel csatazajban?
Víz, tűz, föld s levegő, ember elől menekül.

Hidd azt!

Hidd azt, bikkfa magyar nép, senki nem érti a nyelved.
Halld meg a régi korok (h)ős ütemét magyarul!

Dörgés

Véletlen van vagy nincs? Felteszik olykor e kérdést.
Majd Én megfelelek! - dörren az isteni Ég.

Turmix

Felgyorsult a világ, perben kavarogsz az Idővel.
Jó mozdonyvezetőt s fékeket elkeverünk.

Beavatott

Ukrán mesterem így szólt, ő, aki törve magyar nyelv:
“Héber előtt az orosz! - s így dübörög ma az Ég”.

Fitten

Hallani, sok módszer van fitten tartani súlyod.
Csak van-e sok pénz is, majd amit elvisz a víz.

Fut, zakatol...

Fut, zakatol vonatunk, széltől tépett Magyarország.
Ócska a sín s elavult, mozdonya vén szakadék.

Dömperi-dumm...

Hallod-e, kedves jó fiatalság, ősi zenéink?
Vagy csak a pusztító dömperi-dumm a tiéd?...

Szánalmas látvány

Szánalmas látvány, amikor vak, s ősz öreget látsz,
Kit lepedős neje hajt - végzete biztosan áll.

Hazám

Nagy súly nyomja a lelkét, lába alig viszi Múltját.
Otthona elhagyatott, feltör a gaz, szabadon.

Mérkőzés

Sokszor már nehezen megy tartani kézben az ellent.
Csak hát jön feketén senki-se-hívta-halál.

BÖRZSÖNYI ERIKA

Villamoson

Akkor is tél volt, az első hóesés napja. A hosszú úton, végig a városszéli villamos végállomásától a metróállomásig, Róza hol a kinti tájat nézte, hol pedig a többi utast figyelte. Kint kavargott a hó, de a pihék még nem maradtak meg az úttesten, felkapta és elröpítette őket a téli szél.

Utastársait megfigyelni régi játéka volt az asszonynak. Sorsokat képzelt az ismeretlen emberek köré, történeteket, amelyek talán sosem történtek meg velük, nevekkal, kész családfákkal ruházta fel őket, tulajdonságokkal és konfliktushelyzetekkel.

Képzelete gazdagon jutalmazta őt az unalmas utazással töltött órákért.

Az egyik megállóban idős asszony szállt fel, és pontosan a vele szemben levő szabad ülésre ült le. Gondolataiba mélyedve nézett ki az ablakon, összekulcsolt kezeit ölébe ejtve.

Róza akaratlanul is fürkészni kezdte a vele szemben ülő asszonyt. Hm, gondolta, nem is biztos, hogy asszony. Öltözéke különös volt: vasalt öltöny, csíkos ing, akkurátusan begombolva minden gombja. Épp csak a nyakkendő hiányzott a teljes eleganciához. Az öltöny fölött immár kigombolt szövet férfikabát, hisz a villamoson működött a fűtés.

Hibátlan öltözék, amelytől csak a cipője ütött el: egyértelműen női bokacipő volt.

Talán orvoshoz megy, vagy késői randevúra, morfondírozott magában Róza, miközben szemét nehezen tudta levenni a különös jelenségről.

Fürkésző tekintetét elkapva a szemben ülő asszony ekkor megszólította őt:

- Csodálkozok, hölgyem? – és egyúttal apró, meleg kezét, amelyen nem volt kesztyű, és amit ráncok szabdaltak, májfoltok tarkítottak, s egy széles karikagyűrű ékesített, felé nyújtva bemutatkozott:

- Dr. Hegyközi Lászlóné vagyok. Nusika. Özvegy.

Róza nem tudta palástolni meglepetését. Jobban megnézve az apró hölgyet, aki nyolcvanas éveiben járhatott, feltűnt neki arcvonásainak lágysága, rövidre vágott haja.

Mi ez? Jelmez?- kérdezte magában.

És ekkor az idős asszony beszélni kezdett. – Tudja, kedves, mi ketten az Urammal hatvan évet éltünk le együtt. Tiszteletben, megbecsülésben, szeretetben. Aztán, amikor ő három éve elment, hirtelen magamra maradtam. Az egyetlen fiunk Kanadában él, persze az unokám is. A rokonok már mind meghaltak. Rettenetes magány zuhant rám!

A lakásban minden az én drága Uramra emlékeztetett, a szekrényekben a ruhái ott lógtak az enyémekek mellett. Minduntalan sírnom kellett, ha rájuk néztem, ha megtapintottam őket.

Aztán egy tavaszi napon megelégettem ezt az állapotot! Volt egy álmom, tudja, kedves, én világeletemben sokat álmodtam és az álmaimat fontosnak tartottam. Van, aki azt tartja, az álom csak az agy mellékterméke, salakja. De én úgy gondolom, hogy az álmok figyelmeztetnek, irányítanak bennünket, és üzennek nekünk. Na, hát abban az álomban az én drága jó Uram mellett ült és átkarolta a vállamat, a tiszta-kék szemeivel rám nézett, és azt mondta:- Lelkem, nyissa ki az ablakokat, szellőztesse ki a könnyeit! Kérem, ne szomorkodjon a kedvemért!

Néha magáztuk egymást, évódtünk, mint fiatalon.

Képzeld, még az illatát is éreztem! Egész életében egyfajta arcszeszt használt, de mióta elment, azokat az üvegséket én nem nyitottam ki.

Egymást átölelve ültünk a kanapén a nappaliban, nem akartam volna én abból az álomból soha felébredni! Aztán reggel valóban kiszellőztettem a lakást, letöröltem a könnyeimet és elkezdtem zsákokba rakni az Uram ruháit. Úgy terveztem, majd odaadom a Vöröskeresztnek, vagy a Máltaiaknak, de csak halogattam. Nem tudtam rászánni magamat. Lehurcoltam a zsákokat a pincébe, aztán hónapokig nem történt semmi. Nem is telefonáltam! Majd holnap – mondogattam magamnak esténként, ha eltelt megint egy nap.

Aztán egy napon takarítás közben beakadt és elszakadt a kedves barna kardigánom ujja, de annyira, hogy megvarrni sem tudtam. Kétségbeestem, miből veszek újat?

Aztán eszembe jutott, hogy volt ehhez hasonló az Uramnak, csak szürkében.

Még nem mondtam, mi szakasztott egyformák voltunk: magasságra, alkatra, a méretünk teljesen megegyezett! Az én kedvenc színem a barna, övé meg a szürke volt. Persze neki eszébe sem jutott volna bármit is felvenni az én ruháim közül! - hunyorított Rózára cinkosan Nusika, akit egészen elragadott a mesélés.

Én bezzeg! Rohantam le a pincébe, ahogy csak tudtam, nyitogattam a bekötözött zsákok száját, vajon melyikben lehet a szürke kardigán.

Megtaláltam ám rögtön!

Úgy bújtam bele, mintha egyenesen az én drágámat ölelném át. Megmelegített, felvidámított.

Így kezdődött.

Lassan az egész ruhatára felvándorolt a szekrényekbe. Csak a cipőivel nem bírtam soha megbarátkozni, abból a sajátjaimat hordom.

De így már könnyebb volt az ő cipőit elajándékozni egy hajléktalanszállónak, ahol nagyon örültek neki. Már nem sírok. Béke van a lelkemben. Nemrég kérdezte tőlem a fiam, kimennék-e hozzájuk lakni Kanadába? Féltenek, nagyon messze vagyunk egymástól, ritkán találkozhatunk. Neki is azt mondtam, hogy ne haragudjanak, de nem megyek! Én itt már megbékéltem a sorsommal, várom a találkozást az Urammal.

Elcsendesedve néztek ki az ablakon. Közben besötétedett, ahogy a téli estéken korán szokott sötétedni, egyre több volt az úton, a járdán a hó. A lámpák fénykörében gyönyörű látványt nyújtottak a kavargó hópelyhek. Az egyik megállóban gyerekek hógolyóztak, vidám sikongatásuk felhallatszott hozzájuk.

Nusika folytatta történetét.

Mi nagyon szerettünk kirándulni, a vízpartokat kedveltük leginkább. Órákig ücsörögtünk, etettük a hattyúkat, vadkacsákat, néztük a Balatonon a naplementét, a vitorlásokat. Balatonfüredre, ha tehetjük, évente visszajártunk.

A hattyúkat különösen szerettük mindketten. Kevesen tudják, de a hattyú egy életre választ párt, ha valamelyikük meghal, a párja gyászolja, és nem választ maga mellé új társat. Sőt, van, amelyik meg is hal a párja után. Mi mindig azt mondtuk, hogy ilyen hattyúpár vagyunk. Amelyikünk előbb elmegy, az várja a párját, az itt maradó pedig az újbóli találkozást. Keveseknek adatik meg, hogy egyszerre menjenek el.

Eközben a villamos begördült a végállomásra. Elbúcsúztak egymástól.

A városra ekkorra már vastag hótakaró borult, eltakarva mindent, ami rút, ami szennyes, ami szomorú. Mint paplan fedte be a házakat, a fákat, de az emberek rohantak, szinte észre sem véve maguk körül ezt a fehér csodát.

Róza hosszan nézett a távolodó apró alak felé. Szeme könnyekkel telt meg, érezte, egyszeri és megismételhetetlen volt ez a találkozás.

CSÁKY KÁROLY

Ami az aprónyomtatványokból kiolvasható

(Nagycsalomjai példa)

A parasztember évtizedekkel ezelőtt is megőrizte legfontosabb iratait: az adásvételi szerződéseket, az öröklést igazoló bizonylatokat, az adókönyvecskéket és adóíveket, a különféle igazolványokat stb. Ezek a láda- vagy asztalfiában, a padlásra tett katonaládákban, a szekrények mélyén vagy kis kofferekben maradtak meg. Sajnos, lassan-lassan sok minden kidobódik, a szemétre kerül, vagy örökre elrejtőzik.

Nagycsalomján a Pöhlös család egyik ágának ilyen hagyatékát **Pöhlös Vendel** őrizte meg. A falukép színésítése végett lássunk most legalább néhányat a hajdani aprónyomtatványokból.

Az első köztársaság idejéből fennmaradt egy politikai pártbeli tagságot igazoló dokumentum is. Az **Országos Keresztényszocialista Pártról** van szó, melynek **1924. évi** 63426. számú *Tagsági jegyét* (évi tagdíj 12 korona) **Pöhlös István Szögi** nevére állították ki. A párt főtitkára ekkor *Varju József*, elnöke *Dr. Lelley Jenő* nemeztgyűlési képviselő volt. A két háború közti időben a Csehszlovák Köztársaságban még minden dokumentum, okirat **kétnyelvű** volt. Akárcsak **Pöhlös Lajos** és felesége, **Péter Rozália** fennmaradt **Adó könyvecskéje** (Berná kni•ka) 1928-ból. Érdemes itt megjegyezni, hogy **1929-ben** az **Ipolysági Takarékbank R.T.** (Šahská sporivá banka Úč. Sp./ Ipolyságer Sparbank) Pöhlös Lajos úrnak Nagycsalomjára csak magyar nyelven írta az alábbi szöveget: „*Ezennel igazoljuk, hogy a mai napon lefizetett dr.Ladányi-Schwarcz Mór örökösei számla javára Kčs. 50,000, azaz: Ötvenezer čl. koronát Tisztelettel: Ipolysági Takarékbank R.T.*“ **Kétnyelvű az 1936-os Adólap** is, melyből kiderül, hogy tulajdonosa **48 korona földadót, 61 korona házadót, 8 korona forgalmi adót** fizetett.

Vannak dokumentumok a visszacsatolás utáni évekből is. Ilyen például a „*Nagycsalomja Község Elöljáróságának*“ bélyegzőjével állított magyar nyelvű **Gabonalap az 1942/43. évre**, melyet Pöhlös Lajos földműves számára állítottak ki, aki a 8. házszám alatt lakott. A gazdának 6 kat. hold búzaföldje, 2 kat. hold rozsföldje és 1 kat. hold árpaföldje volt. Búzából 7 mázsa 20 kg, rozsból 3 mázsa 30 kg volt a vetőmagszükséglete. Zabot 400 négyszögölbe vetett (40 kilogramot), kukoricát 1 kh-on, burgonyát 1200 négyszögölon termelt. A nyolc tagú család évi szükséglete kenyérgabonából 12 métermázsa volt. Búzából termelt 67 mázsa 48 kg, s beszolgáltatott 3788 kilót; a közel 11 mázsa rozsból 623 kilót, a 11 mázsa árpából 250 kilót.

Az **1945** utáni iratok már csak szlovák nyelvűek. Ilyen nyelven íródott Pöhlös Lajos (1889) **állampolgársági kérvénye** is, melyet még 1945. szept. 11-én írt a legfelsőbb illetékes hivatalba. A kérvényező leírja, hogy magyar nemzetiségüként, csehszlovák állampolgárként az első köztársaságban részt vett az önkormányzati munkában, és „*csehszlovák demokratikus gondolkodásúnak*“ tartja magát. Erre a kékkői járási hivatalból 1945. december 15-én meg is kapta a választ, hogy a kérvények beadásának időpontja még nem volt meghatározva, így azt nem tartják aktuálisnak. (9182/1945) **1949. febr. 26-án** a Kékkői Ideiglenes Járási Hivatal komiszárjától Pöhlös Lajos egy hivatalos bizonylatot kap arról, hogy minden tekintetben megbízható (*je národne, štátne a ľudovodemokraticky spol'ahlivý*) polgárnak tartják. (215/336/1949) Ennek ellenére az **állampolgársági bizonylatot** csak **1955-ben** kapta meg (vnútr.403/28/P/1955), bár az adót ettől függetlenül befizették vele, beadási kötelezettségét is teljesítenie kellett. De adózni kellett nemcsak Csehszlovákiában, melyhez akkor szülőföldje tartozott, hanem, lévén kettős birtokos, Magyarországon is, mivelhogy 2 kat. hold, 586 négyszögöl szántóterülete az Ipoly bal partján volt. A gazdálkodónak a **Beszolgáltatási lap 1946/47** értelmében Dejtár községben be kellett szolgáltatnia 135 kg gabonát, ugyanannyi burgonyát, 45 kg olajos magvat és 16 élő állatot. Itthon ezidYőtájt beadattak vele 34 mázsa búzát, 8 mázsa árpát, 1 mázsa zabot és 9 mázsa rozst.

1946-ból fennmaradt egy **termésfeldolgozásról** szóló jelentés is. Eszerint gazdánk október 15-én befejezte a szőlő feldolgozását, melynek eredménye 322 liter must lett.

Berný úrad v
Adóhivatal

Berná obec: *Velká Čalomsná*
Adóközség:

Čís. konta: *250*
A számla sz.: *344*

20.25
2.58
17.75
89.24

Berná knižka / Adó könyvecske

Meno: *Pöhlös Luodovit a Rozália rool.*
Név: *Péterová*

Bydlisko: *Velká Čalomsná*

Lakhely:

(Miesto, ulica, čís. domu) *8*
(község, utca, házzám)

č. ká. kárta *553,477* *334,408.*

Meno bernej obce, číslo daňového konta a účel platby (druh dane) uvádzajte vždy na rubu složenky a stvrdenky vplátného listku.

A befizető lap szelvényén és nyugtatóványán mindenkor kitüntetendő az adóközség neve, a számla száma és az eszközölt befizetés célja (az adó neve).

Poučenie o splatnosti priamych daní a vyberaných k nim prirážok, potom o spôsobe platenia daní a prirážok a o následkoch opozdeného platenia viď vzadu.

Az egyenes adók és az azokhoz szedett pótdadók esedékességéről, az adók és pótdadók fizetési módjáról és a késedelmes befizetés következményeiről szóló magyarázatot lásd a könyvecske végén.

Skl. čís. $\frac{35}{1}$ c.

G. f. r. čís. I-11.151 ai 1928,

Predajné tlačivo, 80 hal. za kus. ● Fizetési nyomtatvány, ára 80 fillér.

Kétnyelvű adókönyvecske az első köztársaság idejéből

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Odbor pre vnútorné veci Rely ONV v Modrom Kameni.

Zn. vnútr. -403-28/P-1955.-

Ev. č. * 597258

OSVEDČENIE

o československom štátnom občianstve.

P ö l h ö s Ľ u d o v í t

rodený(á)

narodený(á) (deň, mesiac, rok, miesto a okres) 9. decembra 1889 vo Veľkej Čalomiji,
okres Modrý Kameň

bytom v o Veľkej Čalomiji okres Modrý Kameň

je občanom Československej republiky.

Toto štátne občianstvo má aj jeho manželka Rozália P ö l h ö s

rodená P é t e r narodená 9. augusta 1892

v Dejtári - Maďarsko okres -.-

a maloleté deti:

nar. v
nar. v
nar. v
nar. v
nar. v

Toto osvedčenie platí 10 rokov odo dňa jeho vystavenia.

v Modrom Kameni dňa 11. marca 1955.-

Podpis a pečať: Veruci odboru.

Tagsági igazolvány

Állampolgársági megbízhatóságot igazoló okirat

Képek Nagycsalomja történetéből

A sorsfordulós XX. század

Nagycsalomja XX. századát is a változások, a nagy átalakulások, az események sokasága, a megrázkódtatások, a sorsfordulók gyakorisága jellemzi. Mindezek valamennyi település számára egyaránt jelentettek örömet és bánatot, fellendülést is visszaesést, reményt és reménytelenséget. Az eseményeket azonban minden közösség egy kicsit más-más módon élte meg, mindenki a maga lehetőségein belül próbált eligazodni és megoldást keresni a nem mindennapi káoszokban, rendkívüli helyzetekben, történelmi-politikai változásokban. A lecsapódások eredményei pedig máig hatóak, a jelenben is érzékelhetőek.

A XX. század első fele gazdag sorsfordulós időszaka volt Nagycsalomjának is. **1904-ben** megszűnt az itteni *szolgabírói járás*; a század elején, **1911-ben** felépült az *új templom* a *régi iskola* helyén. **1912-ben** a második templom, a *Mária-kápolna* épületét némi hozzáépítéssel és módosítással iskolává alakították át. *Posta* is működött a faluban, fennmaradt ugyanis egy régi levelezőlap a *Nagycsalomia* feliratos postabélyegzővel 1915-ből. **1918-ban** 15-en lettek a *spanyolnátha* áldozatai, s *14 csalomjai hősi halottja* volt az első világháborúnak.

1919-ben „egy ködös és sáros januári estén énekszó mellett jöttek be a községbe a *legionistáink*. Az alapiskolában lettek elszállásolva. A nép nem tudta jövetelüket, és kíváncsian szemlélte a tollas-kalapos olasz legionistákat” – írta krónikájában 1927-ben a falu akkori tanítója, *Bottka József*. A községet aztán elfoglalták a *cseh katonák*, vagy ahogy a másik krónikás, *Pöhlös Vince* említi: „A megszálló *cseh légiók 1919. január 11-én szombat d.u., 4 órakor jöttek a falunkba*”.

Nemsokára a *magyar vöröskatonák* foglalták vissza egy időre a községet. A Balassagyarmat melletti Nyírjesből ágyúlövedékeket is kapott a falu. Mint *Bottka József* írta: „A *bolsevik betörést, lövöldözést nagy borzalom között élte végig a lakosság, mert a kölcsönös ágyúzás és gépfegyvertüzelés keresztüzében volt. Sokan el is menekültek. Különösen az asszonynepek a gyermekekkel a távolabbi községben élő rokonokhoz*”.

Az elcsatolás után Csalomja Csehszlovákiához került. A helyenként 5-6 méter széles, 2-3 méter mély, itt-ott kis szigetecskéket is kialakító Ipoly határfolyó lett. A falu határának egy része, mintegy 957 kat. hold és 800 négyszögölnyi terület sajnos a folyó másik oldalán maradt. A *kettős birtokosságról* szóló rendelkezés azonban még meghagyta ezt a tulajdont, s a gazdák átjárhattak földjeikre, a termést haza is hozhatták.

Az új államban érvényesült a kétnyelvűség: ilyenek voltak a nyomtatványok, megmaradt a magyar iskola, működhetek a magyar pártok is. **1920-ban** a községről Csehországban készült egy *képes levelezőlap* is. (*Bottka, 1927*) **1923. május elején** megalakult a településen az *Önkéntes Tűzoltó Egyesület*. **1924-re** pedig felépült a *kaszárnya*, az idegenből hozott csendőrök otthona, majd *betonbunkereket* is építettek az Ipoly menti határfaluban, úgymond „*védelmi célból*”. Igaz, az utóbbira csak **1937-ben** került sor. A krónikás így ír minderről: „A magyarországi revíziós mozgalmak miatt a csehszlovák honvédelmi miniszter elrendelte az egész határmentén építendő betonerődök építését. Így falunk határában is építettek *hat erődöt és egy tankakadályt az Ipoly parton*.”

Egész pontosan 1937-ben és 1938 tavaszán került erre sor. Öt erőd a határba, egy a *Kassaiék kertjébe*, a tankakadály pedig a hídfeljáróhoz került. Ám, mint a továbbikában olvassuk: „*a problémák békés megoldása révén nem voltak az erődítmények használatban, és 1938-39-ben, a Magyarországhoz való visszacsatolás után felrobbantották azokat, csak a Kassaiék kertjében nem lehetett, mert ez veszélyeztette volna a közeli házakat*”. Tehát az utóbbi „*műemlék*” ma is áll.

Az **1925-ös földreform** következtében felosztás alá került a báró *Majthényi* és a *Kondor-féle birtok*. Földhöz jutott többek közt *Korcsok János, Kulifaj András, Rados András, Majer Lajos, Veszlik József, Vincze István, Zachar István, Korcsok György, Tóth Mihály, Balázs László, Keresztes János, Kúkel Imre* és mások.

1927-ben került Csalomjára az első *rádió*. **1933-34-ben** felépült az *evangélikus templom*, **1934-ben az új iskola**, majd **1936-ban** a *szlovák, az ún. ligaiskola* is, s *orvos* települt a faluba. **1932-ben** a hívek kifestették *Ádám Gyula* rozsnói művésszel a Magyarok Nagyasszonya templomot.

1938. november 8-án bevonultak a községbe a magyar katonák; Nagycsalomját visszacsatolták Magyarországhoz, Nógrád megye s a Balassagyarmati járás része lett. **1939. március 11-én** sor került a képviselőtestület alakuló közgyűlésére. Ezen jelen volt *dr. Debreczeny Márton főszolgabíró, Deák Ferenc körjegyző, Nagy László községi bíró, Kelemen János törvénybíró; Kassai Gábor, Kakas János, Balázs István, Pölhös Lajos, Petressél János, Kégl Elemér, dr. Szánthó Elemér, Kiss Vince, Gemer István, Balázs Vince, Vanda Vince, Pölhös Vince, Czibulya Mihály és Gemer László képviselőtestületi tagok.* A főszolgabíró az ülésen többek közt az alábbiakat mondta: „*Húsz év kemény megpróbáltatása után az isteni igazságszolgáltatás lehetővé tette számunkra, hogy elrabolt felvidéki véreinkből egymillió magyart ismét testvéri szeretettel ölelhetünk keblünkre. A rossz álmoknak vége. A cseh elnyomó uralom összeomlott, és a magyar honvédségünk diadalmas bevonulása után ismét magunknak mondhatjuk azt a földet, amely ezer év véráldozatának jogán minket illet.*”

1939-ben kiadták a község új **szabályrendeletét** is. Eszeint a **községi segédszemélyzet** sorában volt egy *segédjegyző, egy kiségitő, egy községi szülésznő, egy húsvizsgáló, egy halottkém, egy kisbíró, egy éjjeliőr, két mezőőr és egy tűzoltóparancsnok.* A községi bíró és törvénybíró évi tiszteletdíja 100 pengő volt; a szülésznőnek 600, a kisbírónak és az éjjeliőrnek 250, a két mezőőrnek 700 pengő járt.

Megalakult rővidesen a faluban a **Leventeegyesület**, működtek a katolikus körök: a **Leány- és Legényegylet**, bekapcsolódtak a **Gyöngyösbokréta-mozgalomba** stb. **1943-ban** a faluban 4 **telefon** volt: *Kégl Elemér földbirtokosnak, Kiss Gyula malomtulajdonosnak, a körjegyzőségnek és dr. Szantó Elemér körorvosnak.*

Sajnos, a második világháború Csalomja mindennapjait, az új magyar életet is beárnyékolta. Bár összeírták és támogatták a hadirokkantakat (*Kúkel Imre, Rados István, Sulyan György, Varga Pál, Veszlik Bertalan, Vincze Gábor*), elkészült a hadbavonultak (*Kecskés László, Gózan Imre, Polyák József, Gere József, Sulyan László, Varga Lajos, Gemer József, Vincze László, Valusz Sándor, Sulyan András, Kovács Ferenc, Okolenszki Lajos, Kövesdi Vince, Majer Lajos, Vincze Sándor, Bella János, Tóth Sándor, Pásztor Lajos, Korcsok György, Balik András, Veszlik Vince*) támogatási listája, a sok-sok sebért, a családok erőszakos szétszakításáért, a megnyomorítottasért és a háborúban elvesztett életekért nem lehetett az embereket kárpótolni.

Sok-sok szenvedés érte a világháború éveiben a nagycsalomjai **zsidókat** is. Az **1941.** évi népszámlálás szerint Csalomján 781 fő élt, ebből 8 **zsidó** származású volt. Közülük a koncentrációs táborok áldozata lett **Kalmár Dávid** üzletes, vendéglős, aki igen közkedvelt ember volt a faluban, továbbá **Kalmár Dávidné Schweitzer Malvin** és **Rauschwerger Sándorné Kalmár Irén.**

A háború vége felé, 1944-ben a visszavonuló németek felrobbantották a partokat évszázadokon át összekötő **Ipoly-hidat** is. A falu ismét Csehszlovákiához került, határának jelentős része pedig megint a túlparton maradt. S mivel **1950-ben** megszűnt a **kettős birtokosság**, a háború alatt megnyomorított, majd a háború után megfélemlített csalomjai gazdák birtoka így odaveszett. **1946. január 16-án** egy-két család kivételével szinte az egész falu **reszlovakizált.** Mint a krónikás, *Pölhös Vince* írta 1955-ben: Csalomja „*Ezzel asszimilálódott a testvérnemzetiség felé, és alárendelte magát a törvény követelményeinek, jobban mondvá kívánalmainak.* **1947-ben**, a Beneš-féle deportálás hírére mégis megrémült a falu népe, s átmenekült egy része a befagyott Ipolyon Magyarországra “

A kilátástalanság sorozatának még sokáig nem volt vége Csalomján sem. Bár **1947-ben** sor került a **III. földosztásra**, amikor is **Kégl Elemérné** vagyonát parcellázták fel. Mindez **Szölszki János** bíró korában történt, s az alábbiak jutottak földterülethez: *Szölszki János (ev.), Pohánka Mihály (ev.), Kremnicsan Vince (kat.), Györgyik Mihály (kat.), Kovács András (ev.), Rados István (kat.), Tóth Vince, Varga Lajos (ev.), Tomay János (kat.), Korcsok János (ev.), Jánosik József, Balik András (kat.), Tóth Mihály (ev.), Kremnicsan János (kat.), Nagy István (ev.), Okolenszki Lajos ifj., Rados János, Striho János, Szkabela Antal (kat.), Szölszki Zsuzsanna, Kremnicsan Vince, Szölszki Mihály, Ivanics János, Fábrián András (ev.), Kapusztá József (kat.), Gazdik András, Petrovics István (ev.), Rafaj Mihály (kat.).*

1948-ból ugyancsak a Kéglné vagyonából osztottak házhelynek való területeket. A krónikás szerint a földosztásban sok-sok igazságtalanság is történt, mert nem jutottak többen földhöz olyanok, akik évtizedeken át nincstelen cselédek, zsellérek voltak, mások pedig, akik jobb módban éltek, újabb vagyonra tettek szert.

1948-tól érvénybe lépett a **jegyrendszer**, aztán következett a **pénzreform**, s a maradék földek elkobzása. Bezárták a **magyar iskolát**, 1953-ra teljesen **felszedték az Ipoly-hidat.**

1959-ben négy nagyobb gazda kivételével - kényszerből - mindenki aláírta belépési nyilatkozatát a **szövetkezetbe**.

A békésnek látszó időszak ezt követően sem tartott sokáig. Nagycsalomja is **fogyatkozó végvárra lett a magyarságnak**. Amíg például 1890-ben a 662 csalomjai közül 84-en voltak szlovákok, addig ma a 626 lakos 33,39 százaléka (209 lakos) szlováknak vallja magát. Az 1950-1960-as évek során **elsorvadt a teljes szervezetségű magyar iskola**, aztán az 1970-es évekre megszűnt a magyar kisiskola is. Közben felépült itt egy modern új iskola, ahol csak szlovák nyelven folyik a tanítás, akárcsak az itt helyet kapott kiegészítő iskolában. Ide járnak Leszenye, Ipolyharashti magyar gyerekei, de természetesen a legtöbb nagycsalomjai magyar gyermek is itt köt ki.

Néhány éve még megnyílt a **magyar tannyelvű egyházi kisiskola**, de már nem bír hosszú időre talpon maradni. 1989-ben azt jegyzete fel a krónikás, hogy az óvodát 35 gyermek látogaja, akik nevelése kétnyelven folyik. A tízosztályos szlovák alapiskola 240 tanulója közül akkor 76 volt a helybeli, s 19 csalomjai gyermek az ipolybalogi magyar alapiskolát látogatta. Ma sem sokkal jobb a helyzet, de még mindig vannak, akik ragaszkodnak anyanyelvükhöz, s a faluban zömmel magyar szót hallani. Az itt kialakult helyzetnek egyféle külső és belső okai egyaránt vannak.

Csehszlovák betonbunker maradványa (Önkormányzat tulajdona)

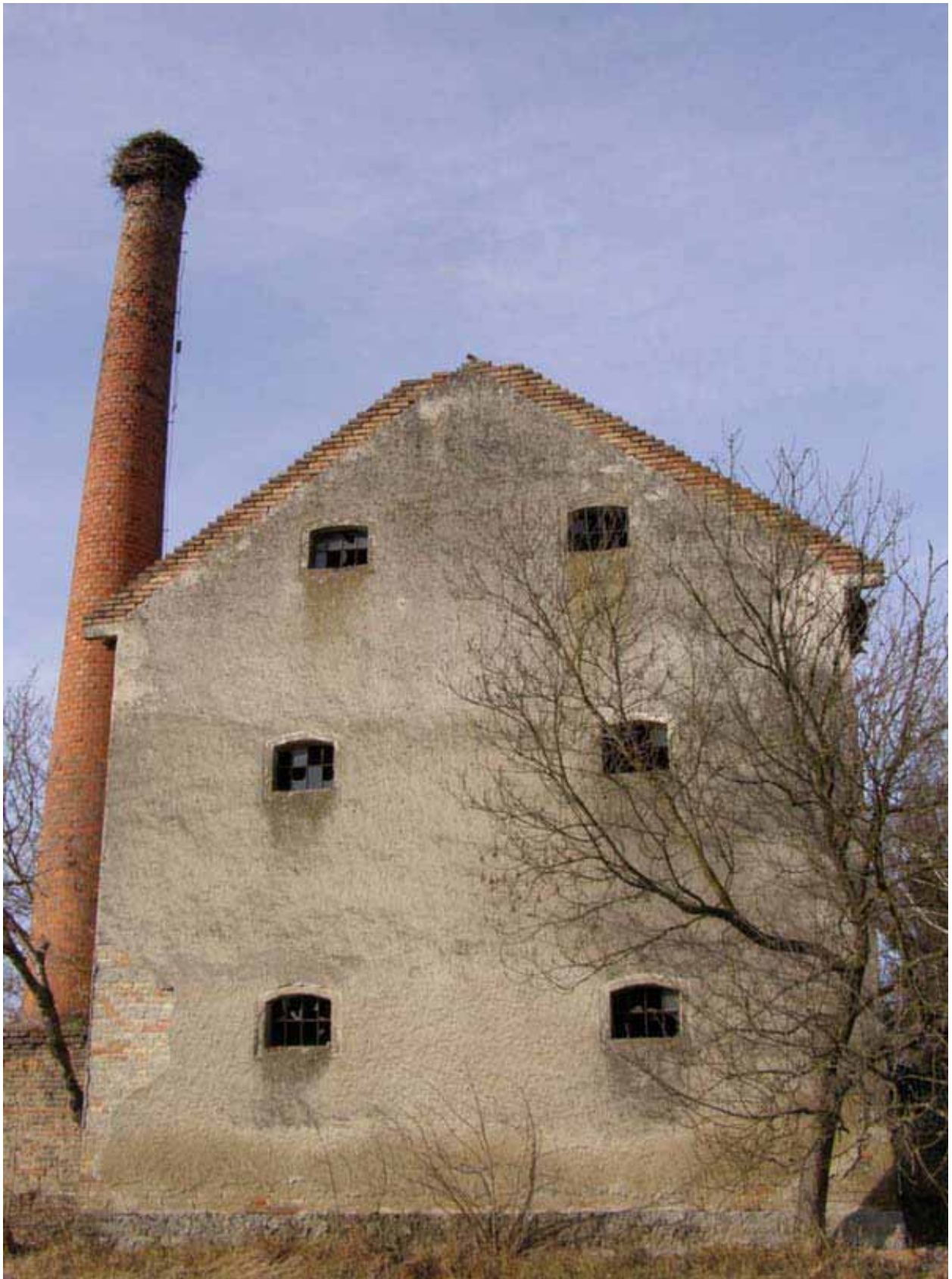

A két háború közt épült csendőrlaktanya (archív felvétel)

Képeslap a visszacsatolás utáni időből

A még jó állapotban lévő gőzmalom (archív felvétel)

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

versei

Masnim

testemmé született jármom
leigázott,
a szőnyeg szélére,
és sörényem rég lekotorta

nézd, tengerszemnyi rend
a papírképeken,
mára negatív a nevük,
a százlátóba csiszolt most
jéghideg,
levegőtlen a katlan fentről,
két kijárata útonálló,
ők a honnan-hová,
és kapuik egy-egy kérdőjel

mind választ vár,
türelmetlenül, hisz
ide a madár se jár,
csak a magában is idegen,
az apokalipszise után

az örök hitekedő

dűlőutakon rövidített szerelmet,
a csontokból vetettet,
mezítlábas ösvényekből
összetaposott pontcsomót,
akár ennedfokú gordiuszit

veszek, keresek, vesztek

még hallom, nekem szólnak,
gyere, csak kopogj, ne felejts,
számolást a nagy számokig,
bár mindegy, nyugodtan, majd
Alzheimer-kórod úgyis ürít,
észre sem veszed,
mint most a sok alapműveletlent

... és tanuld, két pont között
a lyuk a legrövidebb
(ez ma egy ötös a suliban)

elfelejtsd, szóra sem érdemes

még mindig kaparászok,
tartalomjegyzékemben,
lúdtollas hidegrázások, papíron,
a monitoron a kín, kinn,
és zsírkréta vonszolások
karakterizálják soraim

csak tudnám hol várnak
a sok lyukacsom között

talált múzsám csak krétakörbe
metszett középpont, ...
mától aláírásom egy iksz
(keresztnevem persze ipsilon)

Lenni mindenhol

a hegyekre megyek, le és fel,
hogy nézzek a távolba,
a pusztába,
túl a látó határán is,
a csillagok fölé, mögé,
lajtorjám égig érő,
ingám, és benső
amplitudóm kifejezhetetlen,
csak élem,
már időtlen,
ím már ágas, ím már bogas,
a fölben és égben,
lángocskák pislognak
sejtmagok zenéjére,
minden pontomon,
és minden hangomon
örök pentaton,
hullámszik szellemjátékom,
a hegyre fel és le,
majd ismét le és fel,
új és új reflexiókra,
völgyé nőtt hegyekre,
számolatlan dimenzióimban

SZÁJBELY ZSOLT

Eljövendő hajnal

A kőtemplom előtt, ahol titkos szekták találkoznak éjjelente, és boszorkány-praktikák különös illatfelhője lebeg egy rideg márványtömb felett, egy mozdulatlan ember fekszik a hideg sárban, szemében a remény vagy a teljes reményvesztettség lángja ég. (A két láng szinte tükörképe egymásnak, lévén mindkét állapot abszolútnak nevezhető.) A levelek és a gallyak kupolája alatt pihenő romok álmai fölött lassan megnyúlnak az árnyékok, az álmok eggyé olvadnak az étellel, s a pillanatok tovatűnő varázs-pillangóit csapdába ejti az emlékezet.

Az ember nem mozdul, mintha a Halál tökéletes állapotát kívánná utánozni, vagy (milyen iszonyú elgondolás!) valamilyen felsőbb hatalom, amelynek megértéséhez az elme már kevésnek bizonyult, örökös mozdulatlanságra ítélte volna...

Hirtelen a távolban, túl a zöldellő erdőn, egy sár-szőnyeges faluban megkondul a templom harangja, és a csend szilánkokra törve zuhan le a földre.

Az ember könnyezni kezd, gyermekként siratja az eltűnő isteneket, és borzadva nézi, mint emelkedik fel a homályos szó-tengerek mélyéről egy kegyetlen, ember-akarat alkotta isten, aki teremőti felett uralkodva dönti majd örök pusztulásba a világot.

Ám az ember tudja, hogy az eljövendő hajnal elhozza majd számára a megváltást.

Erre gondol, igen, közben mosolyog, és érhégyiségrendszerekkel tarkított kézfejét boldogan pihenteti egy fénylő tőr hideg csont-markolatán...

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Félkegyelműek

Ahelyett, hogy kikerülnénk a ködből,
nyakig ülünk be a bűzös mocsárba.
A turisták érdeklődnek, hány főből
áll csapatunk és meddig tart a játszma?

Mit akarunk elérni? Új rekordot
szeretnénk megdönteni, vagy mókából
erőszakoljuk ezt a fura dolgot?
Fogadásunk van, vagy csak mániából

választottuk ki a helyet? Nem szólunk.
Nincs mit válaszolni kérdéseikre.
Legyek, szúnyogok s más vérszívók jönnek;

összeszúrnak, beszállnak szemünkbe,
de ezek már akkor is ott nyüzsögtek,
amikor még épelméjűek voltunk.

Felszentelődés

Virágvasárnap hajnalán megáldom
magam, s megfürdöm a tiszta patakban.
Ebben a felemelő pillanatban
egyszerre minden bűnömet belátom.

A reggeli köd finom szövedékét
néhány perc múlva áttöri a napfény,
Mint felszentelő dallamok, a halk szél
hullámai járnak át lelkem mélyét.

A több száz éve omladozó várrom
ódon falain hosszú vadvirágok
nyílnak tiszteletemre, mintha látnák

megilletődésem. Akácfaágon
szédítő ritmust kopogó harkályok
zavarják meg áhítatom varázsát.

Fuldoklás közben

A téboly szélén ott ül a halál.
Jaj, keze ügyébe került a pálca.
Előtte én, hétrét görnyedve, várva.
Felém csap, de csak levegőt talál.

Több száz hiéna, több ezer sakál
üvölt bele az örök éjszakába.
Kielégíthetetlen nagy a vágya,
akinek már az egész sorsa fáj.

Kínja állandó. Többé nem csitulhat;
egymást ismételik hullámai.
A múlt képei kövekké változnak.

Az önvád, a zagyvaság pizskai
támadnak fel, gonosz zajt hallani,
és hitele van minden gyanús foltnak.

Gyorsan változó kor

Aki túl vén, megszokott otthonában
is csak bajlódik már. Gyakran megdöbben:
mennyre erőtlen, fáradt, miközben
több éve kezelik idegbajával.

Kertje tele nyíló jázminvirággal,
ám idén valahogy lehajtott fővel
megy el mellettük, nem nézi a körben
illatozó hársfákat sem. Korábban

pedig milyen lelkesen nézegette
a megújuló természet csodáit.
Milyen hálaérzet hullámozott benne!

Töretlen volt hitében, átérezte:
az a sok szépség, bár nem tart sokáig,
mind az övé, s könnyeit törölgette.

KEREKES TAMÁS

A barackba zárt szellem

Holt Költők Társulata
interjúk holt írókkal XIV. rész

Kóbor Tamás és Szép Ernő mesél

„Napoleon a legkiválóbb zornaliszta, tisztában van azzal, hogy a valóságnak a képzelet a legkitűnőbb segítőtársa.”

Szomory Dezső

Szomory Dezső első főműve, a Harry Russel-Dorsan a francia hadszíntérről (1918) a legnagyobb háborús regény, amit valaha írtak. Eredetileg a Nyugat 1914-es, 1915-ös és 1917-es évfolyamaiban jelent meg két hetes közlésekben. Ez a könyv nem, vagy nem csak az I. világháborúról szól, hanem a háborúról.

Emlékezni csakugyan annyit jelent, mint felejteni, írta egy irodalomkedvelő barát fényképe hátára, s a Réz Pál által Szomoryról írt kötet 217. oldalán találtam rá erre a fontos mondatra. Lehet, hogy Borges is feltalálta ezt, de Szomory már 1917-ben leírta. Még eggyel több az indok, hogy őt egyetemesnek és aktuálisnak lássuk.

”Képzeljünk el egy zongorát, amelynek nincs pedálja. Minden hangra és zörejre az összes húrjával rezonál. Ilyen Szomory.”- állapítja meg róla Csáth.

A Nyugat néhány hónappal a háború kitörése után, 1914. október 15-i számában közölni kezdi, Babits és Ady mellett, Harry Russel-Dorsan harctéri leveleit: „Egy szerencsés véletlen -írja a szerkesztőség-kezükhöz juttatta a londoni Evening Standard egy csomó számát, amelyekben Harry Russel Dorsan, e kiváló angol újság kiküldött haditudósítója

hosszú cikksorozatban követi naplószerű közvetlenséggel a francia-német háború eseményeit.

A Nyugat minden irodalomértő olvasója nyomban ráismert az arisztokratikus nevű angol hírlapíró harctéri leveleinek valóságos szerzőjére. Szomory Dezső volt.

Az írárok előszava csak 1918-ban kerül felszínre és Balzactól ered: „Minden téren kitalálni, az a lassú halál vágya; másolni, az maga az élet.” Szomory ezzel tudatosan szembemegy. „Ezeket az írárokat csakugyan mind kitaláltam; s az utolsó patetikus mondat: „S azóta úgy éltem az asztalom mellett, hogy mindennap meghaltam egy keveset.”

Szomory gyűlöli az írástudókat, akik a mézszárlás szolgálatába álltak. A Sütő utcai toronyszoba, az elefántcsonttorony lakója most hajlandó ellenük kiáltani. Mert mi marad meg abból, amiért érdemes volt élni, Franciaországban és idehaza, ha elpusztul minden, vagy ha egyetlen rontó hatalom kerekedik fölébe? Bátorság kellett ahhoz, hogy a háborúról ilyen pokoli képet fessen, 1914-ben, amikor nacionalista hírlapíróink Szerbia, az oroszok, és a franciák ellen uszítottak-köztük ideig óráig kitűnő írók is. Az áruló írástudó írók jegyzékét csöppet sem óvatoskodva állítja össze. Amit ír-mondja Réz Pál-a képzelet által újjászült valóság; mert mégiscsak a valóság elemeiből, azoknak ugródeszkáiról szökik messze a képzelet. Fantázia nincs tények nélkül. Az ember, az író, variál, más-más kalidoszkópképbe rakja mindazon elemeket, amelyeket látott, de új elemeket nem teremthet; csak az összkép más, merőben más, mint mindaz, amiről eddig tudtunk.”

A háború rettenetét vizionáló Szomory a nyugati harctér valóságát látja lázálmáiban, azt láttatja olvasóival; kifordult beleket, halálra sebzett, vonagló paripákat, fölgújtott falvakat, kivégzett belga hazafiak tetemét, hallja a dörgő ágyúszót, a halálhörgést, a sikolyt, a vezényszavakat, látja a húsból, lópatákból, sörényekből röpülő borzalmas eleven hidat. Iszonyatos látomása a háborúról olyan, mint S Adyé és Babitsé. Illik hozzá e téma, hiszen a háború olyan színeket és hangokat gyűjt ki, olyan szenvedélyeket és helyzeteket teremt,

amelyek a vérző színek festőjének palettájára, nagyzenekari muzsikájába valók. A pusztulás jeremiáját vizionálja színes freskóvá.

A semmiből világot teremtő elbeszélő története, a levelek mitológiájának fontos összetevője, szimbiotikus módon tapad a regény szövetéhez (Kovács Krisztina, Forrás, 2010). A szövegben megtalálható Kipling is, aki nemcsak íróként, a szöveg önmagát tükröző eszközként van jelen. Szerepe a hiteles környezetrajz finom kelléke, hiszen az író a háború és az angol mozgósítás fő propagandistáját személyes tragédiája emeli a háborús szövegfolyam emblemikus pozíciójába. A mű alapos olvasói (Tersánszky, Kosztolányi, Réz Pál) egyetértenek abban, hogy a kötet sikerének egyik titka a felkészültség, a terepismeret magabiztossága, a colour localt autentikusan megfestő elbeszélő teljesítménye. (Kovács Krisztina)

A mindent átszövő zeneiség, a szöveg ütem és ritmus diktálta tempója első olvasásra szembeötlő. E kapcsán beszél Vári György a nyelv végtelen stilizáltságáról, s a grammatikusság határvidékén járó mondatokról. Térey János pedig a stílus vérgőzös extremitásáról, ugyanakkor a tisztaság egyenletes temperáltságáról.

„Szomoró regénye érzékenyen ragadja meg azt a folyamatot, amelynek során a társadalom tömegesedése a háborúról alkotott fogalmakat gyökeresen átalakította. A háború felfoghatatlan, minden korábbinál nagyobb mérete ezt az élményt egyedivé tették. Szomoró hitelesen ragadta meg az első modern, gépesített háború szcenarióját.

Ma (2008-ban) a folyamatosan és fragmentumokban az orrunk előtt (a tévé képernyőin) zajló III. világháborúban ez a regény aktuálisabb, mint valaha. A háborúnak ezt a Bosch-i mélységű és wagneri dübörgésű apokaliptikus vízióját pesti lakásából írta le Szomoró, a katonaszökevény – aki még békeidőben sem volt katona, egyetlen napig sem. (Vagy épp ezért.) „Nem felejthetem el azt sem, mikor odakünn a tűzvonalban akadt a kezembe Szomoró Dezső Harry Russel Dorsan-ja. Körülbelül ezt gondoltam: Ha erről a könyvről kritikát írnék, nem bírnám elnyelni azt az ötletet, hogy: ugyan minek kellett nekem idejönni a harctérre, mikor valaki Pestről az íróasztala mellől különkülön látja meg a háborút, mint én innen a kellős közepéből? Nos hát ez a magasztalás túlzásnak hat nem de? Pedig tényleg úgy volt, hogy Szomoró pont úgy érezte meg és vázolta meg kísérteties hűséggel a harctér, a mars igazi levegőjét, mint amilyen annak, aki benne volt.” – panaszkolta a csodálat hangján Tersánszky Józsi Jenő.

Márai mesél

„Langyos idő, nyugati szél. Séta a folyó mellett. Hányszor írtam le ezt életemben, január elsején? A folyó nem volt mindig ugyanaz. A séta és én ugyanazok voltunk.”

Eckermann.” Ezeket a fákat negyven év előtt ültettem” mondja a 74 éves Goethe a famulusának. Még 10 éve volt. Mindig erre kell gondolni, nem kishitűnek gondolni. Van egy másféle életbiztosítás is-az, amelyet nem a biztosítójával, hanem a géniusával köt az alkotó ember. Az ilyen emberekben rendkívül nagy erő van. Nemcsak önmagukat tudják átmenteni a természetes véges élethatárig, hanem környezetükből is mindazokat, akikre igazán szükségük van- nem „jóságból” (ilyesmi nincs), hanem önzésből, mert szükségük van erre vagy arra.

Ma nem jutott eszembe semmi, amit kérjek az égiektől. Aztán, spontán, eszembe jutott, hogy esik a hó. Ezt megköszöntem. Esik a hó és élek, látom a havat- ebben van valami a kegyelemből.

Korvin, Szamuely, Landler, Kun: ezek ott nyüzsögnek minden „felszabadítás zászlója alatt. Minden emigrációnak olyan Kossuthja van, amelyet megérdemel.

130 év után minden kivégzés érthető.

Toynbee hisz abban, hogy a nyugati világot a válságból csak a polgári szellem vezetheti ki - tehát nem a bugris, hanem egyféle polgáriasulás, amely magához emeli a tömegeket. Ebben én is hiszek. Hisz abban, hogy a világnak ma is, mint a múltban, csak a felbomló civilizációk szenvedő prófétái adhatnak irányítást.

A *displaced person*-ok, mint a zsidó száműzöttek, akik a száműzetésben a babilonai vizek partjain sok mindent megértettek, amit odahaza nem értettek.

Bort nem lehet másként inni, mint kancsóból. A bor, amelyet üvegből tálalnak, nem ital, hanem csemege. A demokrácia nem eszmény többé. Az industrializmus önmagában hatalmi rendszer, s a politikai képlet, amelyet felölthet, nem lehet más mint az etatizmus. És ez az etatizmus még sokáig lehet nemzeti jellegű.

Amerikában legföllebb kétezzer művelt ember vesz könyvet. A többi, aki vágyik a műveltségre, a könyvtárakon keresztül jut el a jó könyvekhez. De Angliában 8-10 ezer embernek ír az igényes író. És Magyarországon él-és könyvet vásárolt- 4-5 ezer ember, aki pontosan tudta, hogy mi a különbség Harsányi Zsolt és Krúdy, vagy Babits és Ady közt. Ez nagyon sok.

Az újságok Hemingwayről írnak. A valóságban ez átmenet Szomaházy és Harsányi Zsolt között. Királyian él, szemérmetlenül habzsolja a pénzt, sörreklámok céljaira is fényképezte magát, mint a kurvák. Magyarországon mégis többen tudják, miért nagy író O'Neill, és miért nem nagy író Hemingway.

A közeli színházban Gide *Immoraliste* c. regényéből fabrikált színpadi változatát mutatják. Egy pederaszta a hőse. A számítás az, hogy Európa egymillió pederesztája a családtagokkal megnézi Bécsben a darabot, aminek a következménye ezer előadás lehet. De premiért nem mernek tartani. Ez az a darab, amelyet a legendás Krausz nagymama más alkalommal így határozott meg: Es ist ein gutes Stück, aber ist kein Stück für eine Premiere.

Márai Sándor közbeveti

„Kosztolányi milyen nagy volt! A simasága, a zörejtelenése, ravaszsága, cinkossága, megjátszott és őszinte tébolya, valóságérzéke, szakszerűsége és önkívülete! Az, hogy legalább annyira volt doctus, mint poéta. A kettő mindig csak együtt ad ki teljes egyet-a két elem önmagában torz és hiányos.”

„Szinte megdöbbenő az a már-már cinizmusig vitt ironia, amely a minden jóvátehetetlenül el van rontva kiábrándultságából táplálkozik. A napló ezúttal is sokkal kevesebbet árul el az író mindennapjairól, annál többet olvasmányairól, benyomásairól, napi tapasztalatairól. Szinte minden sora izzik, szikrázik, egyik mondata feje tetejére állítja a másikat, kíméletlen kritikával illet mindent és mindenkit, beleértve hazáját és az egész magyar társadalomhoz való viszonyát is. Az életútja közepén íródott feljegyzések elgondolkodásra kényszerítik az olvasót: vajon mit élt át ez a reflektorszemű mizantróp a hátralévő több mint negyven esztendő alatt, emigrációs magányában? A világ körülöttem mind türelmetlenebb. Megkerestem régi morfinkészletem egy tekintélyes adagját, hadd legyen kéznél. Mindez, ami történik, már nem is félelmes, nem is izgalmas, mint inkább megalázó, unalmas, ostoba, embertelen”

Mikszáth Kálmán a Ji King-hez fordul 2012 novemberében, a kétbodonyi kocsmában

A balassagyarmati Balassa vendéglőben felbukkant Hámory Edus, aki eddig is nagy céltáblája volt az élceeknek. De amióta tudható, hogy fiatal menyasszonya van, még több élce szolgáltatott alkalmat. A vendéglőben Dessefwy Elek odament egy ismeretlen, magányosan vacsorázgató fiatalemberhez, s arra kapacitálta, hogy az ifjú menyasszony egy régebbi udvarlójának nevében hívja ki párbajra Hámory Edust. Dessefwy odáig volt az örömtől, ha rá gondolt, hogy milyen remegést fog kiállni éjjel az ifjú vőlegény. Csak reggel fogja megtudni, hogy tréfa volt az egész. Meg is kérdeztem, hogy hívják a fiatal párbajozót(mármint Mauks Ilona, a későbbi feleség), s megtudtuk, hogy a neve: Mikszáth Kálmán. Mikszáth a döntő éjjelen a Ji King nevű ősrégi kínai jóskönyvhöz fordult.

-Hogyan került el a párbajt, kedves Kálmán bátyám?

-A Ji King a következőket mondta nekem: „A kua arra tanít, hogy mindenkinek alázatra és szerénységre késznek kell lennie. Sok kicsi sokra megy, létrejön az áttörés, azaz megszületik a győzelem.” Úgyhogy rájöttem, hogyha kétszer akarom elvenni Mauks Ilonát, akkor egyszer sem halhatok meg, még tréfából sem.

A levegő a mi korlátlan bányánk

Bagatell ügynök elkésett jelentése Barack Obamának

A figyelmes CIA, és a Pentagon, Powell, s a nemzetbiztonsági tanácsadók már korábban megtanulhatták, miképp a közönséges levegő – mellőzve a benne kisebb mennyiségben előfordulókat – két légnemből van összetéve u. m. légeny- és élenyből, ugyanezen légnemeket találni meg a vízből kifejlődött levegőben is. Mindazonáltal némi különbség is létezik a kettő közt, s ez abból áll, hogy kétféle légnem különböző viszonyban van a kettőben, egymással összekeverve. A közönséges levegőben úgy van ezen két légnem összevegyítve, hogy 100 súlyrész (például font) levegő éppen 77 részt légenyt és 23 rész élenyt tartalmaz, a vízből kifejtető levegőben pedig úgy, hogy 100 részben 68 a légeny- és 32 az élenytartalom. Mindez műtrágyagyártáshoz is szükséges, de a lőporgyártáshoz is.

Következőleg a víz likacsaiban láthatlanul rejlő levegőben jóval több éleny van, mint a közönséges levegőben, amellyel korlátlan rendelkezünk.

Mivel a lőpor gyártásához szükséges salétrom előállításához elengedhetetlenül fontos a salétrom, amihez viszont légeny és éleny is egyformán szükségeltetik, a Tekintetes Elnök úr tudomására hozom, hogy egy tengeri blokádnak esetén-mely a chilei salétrombányákhoz való korlátlan hozzáférést akadályozná -nálunk korlátlan fog találni élenyt és légenyt. Ezzel is megbecsülhető lenne az örök magyar és amerikai szövetség. De stratégiai tartalékaink vannak tölcser nélküli beszélőgépekből, és csász. és kir. szabalm. Sérvkötőkből, úgylis mind légszeszcillárokból.

Ne bántsod a magyart

Az Ön tisztelő híve

Bagatell

Dickens meséli

Négy mélységesen lehangolt kutya ballagott be egymás után az élen egy különösen gyászos képet vágó öreg görbelábúval, amely, amikor valamennyien átjutottak az ajtón, a hátsó lábára állva a társai felé fordult, mire föl azok is azonnal a hátsólábukra álltak, és szomorú, búskomor sorfalat alkottak. De nem csak ezzel az egyetlen látnivalóval hívták fel magukra a figyelmet, ugyanis mindannyian fakó flitterrel díszített csiricsaré kabátkát viseltek, sőt az egyikük még egy álla alatt gondosan megkötött kalapkát is, amely most az orrára csúszott, teljesen eltakarta fél szemét és ha hozzászámítjuk, hogy ezek a csiricsaré kabátkák teljesen átáztak és színüket veszítették az esőben, és hogy a viselőik sárosak és koszosak voltak, némi képet alkothatunk a Vidám Fővenyárusok új vendégeinek sokatlan megjelenéséről.

Ám sem Pracli, sem a fogadós, sem Thomas Codlyn lepődött meg cseppet sem, mindössze annyit jegyeztek meg, hogy ezek Jerry kutyái, és Jerry se lehet messze. Úgyhogy a a kutyák csak álltak, türelmesen pislogtak, tátogtak, és kitartóan a fortyogó kondérra meredtek, amíg maga Jerry meg nem jelent, akkor mindannyian egyből négylábra ereszkedtek és természetes módon járták körbe a helyiséget, be kell vallani, ez a testtartás sem sokat javított megjelenésükön, mert farkuk és frakkjuk –mindkettő kolosszális a maga módján-nem állt összhangban egymással.

Jerry, a táncoló kutyák impresszáriója fekete pofaszakállas pamutbársony-kabátos, hórihorgas ember volt, szemlátomást jóismerőse a fogadósoknak és vendégeinek, és akiket nagy szívélyességgel üdvözölt. Kihámozta magát kintornájából, leeresztette egy székbe, csak kis ostort tartotta magánál komédiástársulata megzabolázása végett, és a tűzhöz ment szárítkozni s bekapcsolódni a beszélgetésbe.

- Ugye, az embereid nem rendszeresen utaznak a jelmezben?- kérdezte Pracli és a kutyák ruhatárára mutatott. –Mert ha igen, az drága multság lehet.

- Nem,, nem- felelte Jerry, ez tényleg nem szokásunk. Csak ma műsort adtunk útközben, párszor, ebben az új kosztümben, amit hoztunk lóversenyre és úgy gondoltam, hogy már nem lesz érdemes megállni levetni .Ül, Pedró!

Ez a felszólítás a kalapos kutyának szólt, amely új tagja volt a társulatnak és még nem volt egészen tisztában a feladatával. Szabadon maradt félszemét buzgón a gazdjára szegezte és minden ok nélkül folyton a hátsó lábára igyekezett állni és folyton elbucskázott.

- Van nálam itt is egy jószág Jerry kabátja bő zsebébe merítette a kezét , és úgy kotorászott benne, mintha narancsot, almát, vagy valami hasonlót keresne

- Húha- kiáltott Pracli. - Hadd lám.

- Itt van. - Jerry egy kis terriert húzott elő a zsebéből –ez egykor a Te Tóbiásod volt, nem?

A nevezetes Paprikajancsi színmű egyik változatában(modern betoldás) szerepel egy kiskutya , a címszereplő úriember állítólagos tulajdona, amelyet minden esetben Tóbiásnak neveznek. Ezt a Tóbiást még kölyökkorában lopták el egy másik úriembertől, és fondorlatosan eladták a jóhiszemű főhősnek, aki , minthogy hiányzik belőle minden ármány, nem is sejtí, hogy másokban rejtőzik ilyesmi, Tóbiás azonban kedves emlékképeket őrizget régi gazdjáról és méltóságán alulinak tartja bármiféle újhoz szegődni, és nemcsak, hogy nem hajlandó pipázni Paprikajancsival, de régi hűsége szilárd bizonyosságául az orránál fogva elkapja és hevesen megrángatja, mely kutyai szeretet példáján a nézők mélységesen felindulnak. Ez volt az a szerep, melyet a kérdéses is terrier egykor alakított, ha a dolgot illetően bármi kétség merült volna fel, azt a viselkedésével pillanatok alatt eloszlatta, mert nemcsak Pracli láttán mutatta a felismerés határozott jeleit, hanem a ládikát megpillantva olyan dühösen megugatta a papírmásé orrot, amelyről tudta, hogy odabent van, hogy gazdjája kénytelen volt felnyalábolni és újra zsebvágni az egész társaság megkönnyebbülésére. A fogadós most az asztalterítéssel foglalatokodott, mely folyamatban Mr. Codlyn előzékenyen a segítségére volt. Azzal, hogy a legkényelmesebb részre letette kését és villáját, és helyet foglalt mögöttük. Amikor minden készen állt a fogadós utójára emelte fel a fedőt és akkor valóban olyan mennyei vacsoraígéret tört elő, hogyha megint visszapróbálta volna helyezni, vagy bármiféle halasztásról beszél, bizonyosan ott végezte volna a saját tűzhelyén.

De nem csinált semmi ilyesmit. Hanem helyette segített egy tenyeres-talpas cselédlánynak a kondér tartalmát egy nagy lábasba borítani, mely ténykedést a kutyák kitörő lelkesedéssel figyelték, mit sem törődve azzal, hogy a tűzforró lé az orrukra fröccsen Végezetül a tálat az asztalra emelték és miután körberakták söröskorsókkal, a kis Nell asztali áldást bátorkodott mondani és a vacsora elkezdődött.

Ezen a ponton szegény kutyák szegény kutyák meglepetésszerűen a hátsó lábukra álltak , a kislány megszánta őket és épp néhány falatot készült hajítani nekik, mielőtt ő maga megízlelte volna, hiába volt bármilyen éhes, ám ekkor a gazdjuk közbeavatkozott.

Nem, kedvesem, nem, egy morzsát sem kaphatnak senkitől, csak az én kezemből. Ma annak a kutyának a lelkén-mutatott az öreg falkavezérre és a hangja valósággal mennydörgött fél penny szárad. Ő vacsora nélkül fekszik le. Szerencsétlen jószág azonnal a másik lábaira huppant, a farkát csóválta, és könnyölgően nézett a gazdjára.

Figyelmesebbnek lennie, uram!- mondta Jerry és megfontoltan a székhez ment, ahová a kintornát tette és kioldotta a kallantyút.- Jöjjön ide! Rajta uram, maga csak játsszon, míg mi vacsorázunk és abba ne merje hagyni A kutya máris nekiállt verklizni a lehető leggyászosabb dallamot. Gazdjája felmutatta neki az ostort, aztán visszaült a helyére, és a többit szólította, amelyek az utasítására felsorakoztak, és olyan egyenesen álltak, mint a cövek.. –Nos, uraim- mondta nekik szúrós szemmel, az a kutya, aki a nevét hallja, az eszik. Amelyik nem hallja, az nyugton marad.

Carlo! A szerencsés egyén, akinek a neve elhangzott, felkapta a feléje hajított falatot, a többi azonban meg sem moccan, a gazdjuk az etetésüknek ezt a tetszése szerinti módját választotta. Eközben a kegyevesztett kutya kitaratóan tekerte a kintornát, néha gyorsabban, néha lassabban, de egy pillanatra sem hagyta abba. Amikor a kések és a villák csörömpölése felerősödött, vagy a társi közül valamelyik kivételesen nagy darab hájat kapott, rövid vonítással kísérte a zenét, de azonnal abbahagyta, amikor a gazdjája hátrafordult és példás szorgalommal állt neki hálaadó 100.zsoltárnk.”

GOURMANDOK KÖNYVE

Váncsa István mesél

Jókai bíbictojásától az avokadó-fogyasztás művészetéig

Haladóknak szóló szakácskönyvet írt Váncsa István, az ÉS főszerkesztője. A szerző az előételek igazi hazáját az Ibériai-félsziget kocsmáiban lelte föl, többek közt a fokhagymás rák (gambas al ajillo) nevű ételköltemény révén.

Az Élet és Irodalom főszerkesztője a "Jó szivar öltöztet" mondatával lopta be magát a recenzens szívébe. Ezután tette közzé Hogyan derítsük fel szállodáink minibárjait c. hiánypótló szakkönyvét, melynek népszerűségével csak Az utazó alkoholista szótárja vetekedhet, mely 14 nyelven közöl létfontosságú társasági-nyelvi frázisokat azoknak, kik a szabadidő tartalmas eltöltését a komoly ivászatban vélik felfedezni.

Váncsa

harminc éven át gyűjtötte az anyagot

szakácskönyvéhez, mely a Vince Kiadónál jelent meg 2003-ban. Kár, hogy a távol-keleti anyag kimaradt, mint az is, hogy a szép kötetben nem található egyetlenegy illusztráció sem. Haladóknak szóló műről van szó, mely már nem tér ki a főzés és párolás különbségére, s arra sem, hogy egy egyszerű borsodó hogyan készül. Az ezeregy receptet tartalmazó kötet eloszlát néhány félreértést is.

A szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy a magyar irodalom kifinomult ínycence nem a sárgaborsó-főzelékekről, főtt marhahúsokról álmodó Krúdy Gyula volt, hanem Jókai Mór. A 19. század legnépszerűbb regénygyárosa művei szerint egy rendesebb ebéd teknősbékalevessel indul, arra sherryt isznak, aztán osztriga jön, majd tengeri rák és bíbictojás mirobolantemártással, egy pohár Chetau-Lafitte, ezt követően zephire de chevreuil szarvasgombával és tengeripók puffancskákkal, utána madeira.

Közben ananász-szörbet,

azután szalonka és gyömbérkompót, Mumm pezsgő, végül articsóka, zárásként ismét csak pezsgő. Berekesztésül vanília- és maraschino-fagylalt, római csokoládébonbon, tokaji, kávé és egy kupica curacao likőr. Erre már érdemes odafigyelni, mert ez már nem próza, hanem költészet. Írók eddig is írtak komoly könyveket, Dumas nevéhez is fűződik szakácskönyv és a mi Lénárd Sándorunk is sikeresen írt a római konyháról.

szerint sorrendben előbb a hideg előételek következnek, majd a meleg előételek hússal. Ezután előételek hallal, rákkal. Külön fejezet szól a vegetáriánus előételekről. Majd jönnek a saláták, levesek (húsosak, zöldségesek, halasak), a sajtlevesek, a hideg levesek, édesvízi és tengeri halból készült levesek, rákok, vadak, szárnyasok, (apró- és nagyvadak külön), háziszárnyasok, bárány, birka, borjúpecsenyék, disznóhúsok, egytálételek.

Majd szabad tűzön, illetve grillen készült ételek, tészták, desszertek, felfújtak, habok, krémek, pudingok, parfék, torták hosszú sora zárja a kötetet. Néhány recept gyakorlati megvalósítása komoly fejtörést jelent, ha az adalékok között első helyen említett szarvasgomba kilónkénti 200 ezer forintos, azaz 32,8 millió lejes árára gondolunk.

Veszek egy üveg oportót, a felét megiszom, a másik feléből mártást készítek...

Váncsa István főzésfilozófiájából

Az étkezés elsősorban világnézeti

kérdés Váncsa István gourmand-filozófiája szerint. Ennek illusztrálására idézzük a szerző előszavát: "E sorok írója tisztelettel adózik a görög szellem olyas leleményeinek, aminő a melidanoszalata, a tamoszalata, a dolmadakja, a keftedakja, és a szpanokopitta, ám az előételek igazi hazáját a jamon serrano nevű hegyi sonka és a Seville Manzanilla olajbogyó országában, az Ibériai-félszigeten lelte föl.

Az ott megízlelhető petrezselymes- fokhagymás-vajas kagylók, grillezett tengeri rákfarkak, csípős olajban kisütött angolnaivadékok, flambírozott kolbászok és nyárson sült falatkák legfontosabb erénye, hogy a vándor eleve valami borozóban jut hozzájuk. Ez a tapas, a Hispániát meghódító mórrok, arabok, hagyatéka talán a legkellemesebb étkezési forma, ami létezik. Vegyük például

A fokhagymás rákot (gambas al ajillo),

ami úgy készül, hogy olívaolajban szeletelt fokhagymát és hegyes erős paprikát dinsztelünk, majd egy

percig forgatjuk rajta az apró rákot, aztán citromlevet facsarunk rá, aláöntünk egy pohár száraz sherryt, és megszórjuk petrezselyemmel. Mármost ha ezt egy monumentális spanyol vacsora keretében fogyasztjuk, akkor előétel lesz, ha a kocsmában teszünk rá szert, akkor tapa. A tapa lényege, hogy nem főétel jön utána, hanem bor, és idővel esetleg újabb tapa.

Lényeg az, hogy egyáltalán nem kell elhagyni a kocsmát, mert minek. Az utolsó adag tapát pedig kinevezhetjük vacsorának. A vacsora annyiban más, mint a tapa, hogy utána a spanyol ember konyakot iszik, pontosabban Brandy de Jerez, szivarra gyújt, ellazult, lebegő, mámoros lélekkel otthonába tér. Pár ezer kilométerrel keletebbre hazatér az igazhitű is, ám az ő lelke nincs ellazulva, nem lebeg, és kicsit sem mámoros, ezzel szemben akár négy haragvó néember is várhat rá odahaza. Aztán csodálkozunk, hogy a világ olyan, amilyen.”

Egy recept:

mi szükséges a guacamole elkészítéséhez?

Avokádóhús, finomra vágott zöld chili, fokhagyma, citromlé

Alapvető jelentőségű táplálék, részint a szegény mexikóiak, részint az egészségmániás és gazdag európaiak fogyasztják; állítólag csökkenti a koleszterinszintet, regenerálja az érfalakat, elmulasztja a szürke hályogot, a lúdtalpat és az impotenciát, továbbá a tőzsdekrach, az autóbaleset és az adóhivatal ellen is védelmet nyújt.

Bonyolultságát tekintve a guacamole a zsíros kenyér szintje alatt marad, a guacamole ugyanis, ha szigorúbban nézzük, nem is étel, hanem az avokádó fogyasztásának technikája. Az avokádót úgy esszük, hogy a húsát kikanalazzuk a héjből, összetörjük, beledolgozunk egy jó adag chilit, sózzuk, ennyi.

Ehhez képest a guacamole készítésének valóságos iskolái vannak. A legszigorúbban ortodox, fundamentalista irányzat képviselői szerint guacamole csakis Mexikóban készíthető, ugyanis a lényege az avokádó maga, márpedig e célra alkalmas avokádó egyedül Mexikóban terem. Mások azt mondják, hogy ez ugyan igaz, de azért próbálkozzunk, megint mások akként vélekednek, hogy jónak tekinthető minden olyan guacamole, amely a gyümölcs ízét - függetlenül annak származásától - érvényesülni hagyja.

A közvélekedés ezzel szemben afelé tendál, hogy azért a guacamoléba kell egy kis citromlé, korianderzöld, fokhagyma, finomra vágott vöröshagyma, esetleg tejföl, netán római kömény, de csak egy leheletnyi, aztán semmi más.

Végezetül vannak az újhullámos, neobarokk-posztmodern örültek, akik szerint mehet bele szezám, savanyított gyömbér, almaborecet, wasabi. Vagy akár brokkoli, majonéz, parmezán, cheddar, curry por, worcester, tequila, Monterey Jack, chorizo, és mindez együtt.

Én a magam részéről a puristákhoz állok közelebb, azaz szerintem Isten az avokádót elég jól kitalálta, nem hiányzik abból semmi. Más kérdés, hogy némi erős paprika, fokhagyma és citromlé sohase árt, ezért aztán a guacamole összetétele az én fogalmaim szerint: pépesített avokádóhús, finomra vágott zöld chili, kis fokhagyma, pár csepp citromlé, tortilla chips.

Ez így nagyon finom, másrészt meg minden javasasszony, sámán, vajákos és csodadoktor szerint roppant egészséges, tehát a guacamole fogyasztása közben az ember büszkén gondol arra, hogy íme, a halhatatlanok ételét fogyasztom, noha ezzel az erővel ehetnék csülköt is.

IV. Béla királyunk mesél

Képzeljünk egy férfit, aki a Csendes-óceántól a Kaszpi-tengerig terjedő területen tizenhat millió férfira gyakorolt genetikai hatást, azaz genetikai mintája minden kétszázadik ma élő emberben megtalálható. De nem a **Playboy**-ban elhíresült Aga kánról van szó.

Inkább arról, hogy miért nevezte 1995 decemberében a **Washington Post** Dzsingisz kánt az *elmúlt évezred legfontosabb emberének*.

A tudós szerző, ki nem kevesebb, mint egy tucat szaktekinétyre hivatkozik olvasmányos munkájában így érvel: Ha Kolumbusz nem nyit kaput az Újvilág felé, helyette megtette volna más, hiszen rajta kívül sokakat

hajtott a felfedezés láza. Ő és megbízói Indiát és Kínát akarták elérni. Miért éppen Kínát? Mert Kína gazdagsága az úgynevezett selyemúton szállított áruknak köszönhető a római időktől egészen a kereskedelmet korlátozó 7. századi iszlám hódításig legendássá vált, és mert Marco Polo két évszázaddal Kolumbusz utazása előtt újra megerősítette, hogy itt található a világ legmesésebb gazdagsága, s mindez a nagy kán, Kubiláj parancsnoksága alatt. Messire Polónak azért sikerült eljutnia Kínába, mert a 13. évszázadra az Eurázsiai átvezető út ismét megnyílt; mégpedig azért nyílt meg, mert ebben az időben Európától Kínáig mongolok uralkodtak, Kubilájjal az élen; Kubiláj pedig azért uralkodhatott, mert birodalmi szerepkörét nagyapjától, Dzsingisz kántól örökölte.

Amikor a mongol birodalom darabokra hullott szét, Európát az újjáéledő iszlám kultúrák elzárták a Kínába vezető szárazföldi útvonalaktól. A tengereken természetesen tovább folytatódott a kereskedelem, ám ezeket az útvonalakat valójában az arabok, indiaiak, délkelet-ázsiaiak és maguk a kínaiak tartották ellenőrzésük alatt. Kolumbusztól eredt a nagy ötlet, átszelni az óceánt, nyugat felé megkerülni a Földet, és így eljutni Kínába. Amerika csak útba esett.

Így aztán egy sor, csaknem három évszázadon keresztül továbbgyűrűző véletlen összejátszásának köszönhetően Dzsingisz birodalmi látomása az Újvilág fölfedezéséhez és gyarmatosításhoz döntő módon hozzájárult.

A globalizáció előfutárának birodalma utódjai életében volt a leghatalmasabb, majd az addig soha nem látott birodalom (lényegesen nagyobb, mint a római!) különálló entitásokra szakadt-Kína, Közép-Ázsia, Perzsia, Oroszország stb.

Nem unalmas történelmi szakmunkát olvasunk, a szerző miközben megrajzolja a japánok által is finanszírozott, fémdetektoros kutatásokat, megrajzolja a modern Mongólia számtalan alakját, sőt az oda látogatni vágyóknak helyi recepttel is szolgál:

Mormotaragu (hat főre)

Végy hozzá:

1 db mormotát

Jó adag szárított ganéjt

Gondosan kiválogatott, ököl nagyságú köveket

1 db kést

Zsineget

Drótot

1 db laposfogót

1 db olvasztólámpát

Először lőj egy mormotát. Az elejtett állatot zsineggel kösd föl egy ágra. Nyúzd meg alaposan, de óvatosan, hogy a bőre egyben lejöjjön. A beleket távolítsd el. Ne végy tudomást a legyekről. A húst szedd le, és vágd kockákra. Mindeközben vedd rá az idegen látogatót, hogy gyűjtsön tevelépenyt, de úgy, hogy a szóban forgó látogató bizonyosodjék meg felőle, hogy a tehénlepény kellően kiszáradt, mondhatni műhab szárazságú. Halmozd föl a ganéjt. Olvasztólámpával gyűjtsd meg, ügyelj arra, hogy lassú tűz keletkezzék, melynek füstje elkergeti a legyeket a kockára vágott mormotahúsról. Helyezz köveket a tűzbe. Drót és laposfogó segítségével lyukakat fúrva fűzd fel szorosán a mormota bőrét. A bőrzacskókba tégy húst és vörösen izzó köveket. A maradék ganét, hamut hagyj figyelmen kívül. Olvasztólámpa alkalmazásával gyűjtsd meg és borotváld le a sörtéket a megpörkölt bőrről. Mindeközben a forró kövek hatására a hús belülről kifelé kezd megfőni. A beszorult levegő feszes, kerek, kolbászszerű alakzatot kezd létrehozni. Amikor a bőrt eltávolítod, az olvasztólámpával kívülről befelé sütöd meg a húst. Egy óra elteltével nyisd fel és pusztá kézzel tálald a csemegét. Amikor a kövek kezdenek kihűlni, dobálgasd föl őket, és tartsd a tenyeredben mindaddig, amíg nem érzel túl nagy fájdalmat: ez jót tesz az egészségednek, és szerencsét hoz.

A mormotát a fehér színnel lehet hipnotizálni, mindennel, ami fehér. Ha fehér vásznat, vagy tollat lebegtetnek előtte, attól transzba esik és könnyes zsákmányul esik. Vannak kifejezetten mormotavadász fehér kutya, amelyeket arra tanítottak be, hogy csóválják fehér farkukat, miközben a kutya közel kúszik és lecsap. Ez persze kiváltotta a japán állatvédők haragját, akik, mert visszaélnék a naiv, mongol mormoták jóhiszeműségével, követelik a mongol mormotavadászat azonnali betiltását.

John Man bejárta az eredeti helyszíneket, Dzsingisz kán feltehető születési és halálozási helyét is, így rajzolva meg a világhódító új portréját. Több helyen vitatkozik, vagy éppen újraértelmezi az egyik legfontosabb történelmi forrást, *A mongolok titkos története* c. szakmunkát.

A kötet olvastán világos: a nagy kán becsülte a lojalitást, az árulókat, még ha az ellenségeit is árulták el, kivégezte, magát a Menny uralkodójának kiáltotta ki

marketingkommunikátorok figyelem: **Jövőkép, misszió!!!**, és felmérte, hogy hatalmas birodalmának közigazgatásához írásbeliségre is van szükség.

A hadi sikerekhez szükséges tudnunk, hogy 1971-ben egy Harry Drake nevű amerikai egy háromszáz fontot nyomó íjból, hátán fekve, két kézzel feszítve ki a húrt, lábával támasztva ki az íjat egy kötőtű vékonyságú karbon nyílvezzőt 1854 méterre lőtt ki.

No meg kellett egy kis kurázszi is.

Dzsingisz kánban sajátos kettősség lakozott, ezért tisztelik a mai napig mind a mongolok, mind a szintén államalapítót benne látó kínaiak: egyfelől a kiválasztott vezér, az egyesítő, a világhódító erőszakosságával minden eszközt megengedhetőnek tartott, hogy a Menny akaratát véghez vigye, másfelől viszont a hétköznapi ember szerény, félelemmel vegyes alázatával vette tudomásul kiválasztottságának megmagyarázhatatlan tényét.

Ebből fakad a rombolás és alkotás örvénylésének ellentmondása, amiből Dzsingisz karaktere összeállt.. És még vodkát is neveztek el róla.

Sárgközö hímzéssel díszített oltárterítő részlete (Decs)

MARUZS ÉVA

Emberek és idegenek X. rész

PROTEIN KACSA TERMÉKISMERTETŐ

Tisztelet a Vásárlónak!

Gratulálunk választásához, mellyel - a világhírű *Protein Állatok RT* termékét megvásárolva - ügyfelünkévé vált! Választásában nem fog csalódnia, ha jelen használati útmutatónkat pontosan betartja.

A *Protein* kacsza előállításához legalkalmasabb a *Protein Állatok RT* szabványos INC-P-4 inkubátora, de megfelel bármely, kellő nagyságú, számítógép vezérlésű *Protein* inkubátor is.

Az előállítás megkezdése előtt szíveskedjék a kontroll-program segítségével ellenőrizni a kiválasztott *Protein* inkubátor működését! Bizonytalan eredmény esetén ne vegye ki a *Protein* kacsát a mélyhűtő csomagolásból! A csomagban nem romlik az áru addig sem, amíg Önnek sikerül az inkubátor hibáját megszüntetni.

Felhasználás előtt szíveskedjék ellenőrizni a *Protein* kacsza színváltó csomagolását! A rózsaszínű borító tökéletes terméket takar, amelyet akár frissen felhasználhat, akár baromfiudvarának díszévé tehet. Ha a borító téglapiros, akkor az áru régi (3 hónapnál idősebb, de 6 hónapnál fiatalabb), esetleg már kissé felmelegedett, vagy más okból csökkent értékű. Ebben az esetben csak azonnali fogyasztásra lehet felhasználni. Amennyiben a borító bordó, az áru már nem alkalmas az inkubálásra. Szíveskedjék legközelebbi üzletünkbe elfáradni, ahol csekély ráfizetéssel frissre cserélheti!

A burkolóanyagból kiemelt *Protein* kacsát a steril inku-tálba helyezzük, majd a kiválasztott programtól függően ízesítőszeret, zsiradékot, vagy pedig OS-P-A csontképzőt adunk hozzá.

Csontképzőt a *Protein Állatok RT* bolt/hálózatában bárhol beszerezhet. (Tájékoztatásul: OS - csont; P - *Protein* márkajel; A - anaso=kacsza.)

A következő lépés a kiválasztott program betöltése a számítógépbe, majd a „RETURN” illetve „ENTER” gomb megnyomásával kezdődhet az inkubálás. Szíveskedjék pontosan válaszolni a számítógép kérdéseire, mert ez a jó minőségű *Protein* kacsza alapfeltétele!

A sütési program lefutása 1,5 óra. Garantáljuk az átsült, enyhén sós húst, a ropogósra pirult bőrt. Az ízeletet Ön választotta meg a fűszerek hozzáadásával. A sütési program során az esetleges köretek együtt süllhetnek a *Protein* kacsával.

Az élesztési program lefutása 34 óra. Garantáljuk az élő, mozgó, táplálkozó *Protein* kacsza létrejöttét, amely azonban szaporodni nem fog. A tolltakaró színét, sűrűségét, az állat formáját Ön választotta meg az OS-P-A hozzáadásával és a számítógép kérdéseire adott válaszaival. (Téli tartás esetén célszerű sűrűbb tolltakarót választani (7. vagy 8. fokozat) és az OS-P-A mennyiségét 15 g-ra növelni, ellenkező esetében a kacsza természetes úton fog elpusztulni. A szakszerűtlen előállítás következtében hibásra sikerült *Protein* kacsáért a felelősséget nem áll módunkban vállalni.)

A *Protein* kacsza élő állapotban felhasználható a környezet díszítésére, hobbi-kiállításokon történő bemutatásra, kísérleti célokra, stb. A *Protein* kacsza kedvelt felhasználási módja a természetes élelmiszerekkel történő táplálás (kb. két hét), majd az azt követő feldolgozás, ami ilyen módon az eredeti ízanyag kedvező megváltozásához vezethet (megfelelő takarmányanyagok felhasználása mellett), de ami magas költségei miatt széleskörű alkalmazásra nem felel meg.

Az újszülött program lefutása 42 óra. Garantáljuk egy csomagból három élő, újszülött *Protein* kacsza létrejöttét, amelyek legkésőbb 6 hónapos korukban szaporodóképessé válnak. A kacsák nemét, formáját, színét, a tolltakaró minőségét Ön választotta meg a számítógép kérdéseire adott válaszaival. A kacsák növekedését és ivaréretté válását csak az előírt előállítási és tartási mód mellett garantáljuk. A megfelelő módszert a *Protein Állatok* könyvsorozat *Kacsza* című kötetéből ismerheti meg.

Az újszülött kacsák felhasználása - a szaporítási program kivételével - megegyezik az élesztési program során előállított kacsáéval. A kacsák szaporításra történő felhasználása csak hibátlan tartási mód mellett sikerülhet. Az utasítások pontos betartása esetén Cégünk garantálja a kacsák szaporodását legalább két nemzedéken keresztül. A harmadik és további nemzedék természetes úton történő előállításához a *Protein* kacsát hozzá küllemében leginkább hasonló valódi kacsával kell keresztezni. Valódi kacsá vásárlásához Cégünk kedvezményes áron tudja beszerezni a Zoológiai Minisztérium engedélyét, viszont az engedélyek korlátozott száma miatt az átfutási idő rendkívül hosszú lesz. Legcélszerűbb mindjárt az újszülött program céljára beszerzendő *Protein* kacsá megvásárlásakor bejelenteni igényét a valódi kacsára.

Figyelmeztetés: A valódi kacsával történt keresztezés után a hibrid kacsá tulajdonságai igen nagy szórást fognak mutatni az eredeti *Protein* kacsá külleméhez, ízéhez, szaporodásához és egyéb tulajdonságaihoz képest!

Ismerkedjék meg egyéb termékeinkkel is!
Sok szerencsét kívánunk *Protein* állataihoz!

PROTEIN ÁLLATOK RT

Májusi találkozás

Leírom. Leírom, mert ki tudja, mi fog történni velem. *Valami* fog történni, érzem! Leírom, hadd tudja meg a világ, de legalábbis a világnak az irántam érdeklődő része... Ostobaság! Nem tudom megírni, mi fog velem *holnap* történni, tehát ha a jámbor olvasó elolvassa ezt a feljegyzésemet, akkor természetesen ő sem tudja meg, mi történik. Legfeljebb annyit fog tudni, mint én most, a kezdeteket, a gyanút, egyéb semmit. Mindegy! Akkor is leírom. Hátha írás közben magam is megértem az egészet...

Két éve kezdődött, május volt, gyönyörű hónap, napsütés, vadvirág, ezerhangú madárdal, anyjuk után futó kiscsirkék, bolondosan ugrádozó kecskegidák, no meg persze kapálás, permetezés, kötözés, szóval minden, ami faluhelyen a májussal jár, megszaportott munka és valami ünnepélyes hangulat, a természet újjászületésének áhítata. Ennyit a líráról. Május volt, vasárnap délelőtt, tehát fölerősödött az áhítat. Anyánk templomba ment a nénémel. Apám kora reggel elutazott a városba, alkudott egy kistraktorra, azt mondta, kapált ő eleget, kapáljon már más is. Anyám mélyen helyeselte a szavait. A húgom az ebédet főzte, de a kiscsirkék miatt is otthon kellett valakinek maradni. Most Hugi lett a valaki. Nekem volt a legjobb dolgom, elindultam, csak úgy ki a faluból, legelőkön át, dűlőutakon, a kiserdő felé, hallgattam a kakukkot, a vadgalambok örökös szerelmes bűgását, meg még száz további hangot, tücsköt, madarat, enyhe szellőt. Tapasztalták már, mekkora a csend, ha száz hang hallatszík, de csupa *ilyenfajta*? A Mocsárosnak indultam, az aszfaltos út mentén ballagtam, de az úton sem mozdult semmi, tökéletes volt a nyugalom.

Aztán egyszerre csak ott voltak. Halvány elképzelésem sincs, hogyan kerültek oda, honnan, hogyhogy nem láttam őket hamarabb. Nem volt semmi ijesztő a megjelenésükben, váratlan is csak azért volt, mert a másik oldal felé szemlélődtem éppen, egy virágzó berkenyére, ami teljesen elveszetten álldogált a dűlőút mellett és – szerintem – azon elmélkedett, hogy a sors milyen szeszélye állította őt pont arra a helyre, távol fajtársaitól. Nem tudtam megoldani a berkenye létkérdését, ezért a másik oldal felé fordultam, és ezek hárman ott jöttek szembe. Már egészen közel voltak. Egy gyönyörű nő, tökéletesen szabályos, ám tökéletesen merev arccal, hosszú, fehér ruhában, ami formás derekára simult, szép csípőjén ezer ráncot vetett és harangként borult, járás közben rá-rácsavarodott hosszú lábaira. Mögötte egy nem-tudom-ki ballagott. Overall volt rajta, ezüstszínű kezeslábas, az arca jellegtelen és merev, a járása ugyan könnyed és egyenletes, de valahogyan az is jellegtelen, hát aranyért meg nem tudtam volna mondani, fiú-e vagy lány az illető! A harmadik személy egy ősz hajú öregember volt, tulajdonképpen teljesen hétköznapi, épp csak a haja két oldalt farkocsba fonva hordta, olyan volt a frizurája, mint amilyet úgy száz-százötven évvel ezelőtt

viseltek a honi pusztákon a pásztorok. Ettől a frizurától az öregember olyan valóságértelmené vált, mintha egyenesen a történelemkönyv lapjairól lépett volna elő.

Egészen közel voltak, amikor megpillantottam őket, tehát automatikusan rájuk köszöntem. Tudom, ez városban nem szokás, a városiak mindig nevetnek is a falusiakon, amiért minden szembejövőnek köszönünk, de csak nevéssenek! Mi itt, a mi falunkban majdnem a fél falunak rokonai vagyunk, de akinek véletlenül nem, azoknak is mindenkinek ismerjük a nagyapját, unokatestvérét, sógorát, komáját, ángyikáját, de még a kutyáját-macskáját is. Ugyan furcsa volna nem köszönni! Szerintem az élet is szebb így, hogy mindannyian összetartozunk, ismerjük, segítjük, felebarátilag szeretjük egymást.

Szóval ráköszöntem a három különös emberre. Jöttek ott az út szélén, pontosabban az árokban, az út mellett, egyszerre felém fordultak, de mintha zsinóron húzták volna őket, annyira egyszerre – és nem szóltak egy árva szót sem! Na, neveletlen városiak! Dühös lettem rájuk, összerántottam a szemöldököm; amikor így nézek, még a városiak is ijedten köszönni szoktak. Hát ezek nem. Teljesen merev arccal alaposan megnéztek, de semmi, de végképp semmi érzélem nem volt az arcukon, mintha kőből lettek volna; aztán - megint tökéletesen egyszerre – elfordultak és továbbmentek. Én pedig csak álltam az út szélén, bámultam utánuk, ahogyan ott sorjáznak az árokban (de az Isten szerelmére, miért az árokban?) és egyszerűen rázott a hideg ettől a furcsa találkozástól, ezektől a nem mindennapi emberektől, ráadásul az egész nem érttem, sem a találkozást, sem saját érzéseimet.

Otthon elmeséltem a találkozást a három idegennel meg a találkozás összes furcsaságát – de hát nem volt ez egy nagy eset, nem történt semmi érdekes, az emberek meg sokfélék, nekem aznap ilyenek jutottak. Családom végighallgatott, kicsit csodálkoztak, aztán annyi. Egy darabig még kérdezősködtem arról a háromról a faluban: kihez jöhettek, kik voltak, de érdekes módon a faluban egyszerűen senki nem látta őket, senki nem tudott róluk semmit. Mintha el sem értek volna a faluig, ami azért furcsa, hiszen erre felé jöttek és nem nagyon messze találkoztam velük. Hát akkor hová igyekeztek? De itt csak az az egy út van, egyáltalán hol térhettek volna le? Azonban nem volt válasz, nem jött hír, senki nem látta őket többet, a napok meg múltak, mert ugye az a szokásuk; idővel hát napirendre tértem a történetek fölött. Eltelt az egész dolgos nyár, jó volt a termés búzából, gyengébb kukoricából – ja, nem ezt kell leírnom. Eltelt kerek egy esztendő, már rég nem voltak eszemben azok a szokatlan népek.

És akkor megint május lett. Kedvenc hónapom, hosszan tudnék írni, mit írni, ömlengeni a szépségeiről, de nem ez a dolgom. Éppen kereken egy év múlva ugyanazon az úton mentem kifelé a faluból, kapával a vállamon, mentem a Mocsárosba kapálni. Nem fogják elhinni! Megjelent ugyanaz a három ember, ugyanolyan váratlanul, ugyanúgy az árokban lépkedve, ugyanabban a sorrendben és persze ugyanott! Hát én csak megálltam, szájtátva bámultam és – szégyen ide, szégyen oda! – reszketett kezem, reszketett a lábam. Felnőtt férfiember létemre én még így nem féltem életemben! Most nem köszöntem rájuk, meg sem tudtam volna mukkanni, akkora gombóc volt a torkomban. Valljuk be őszintén, nem is mertem volna bármilyen hangot kiadni, és ha a legkisebb esélyem lett volna helyben bebújni egy ürgelyukba, bizisten én meg tettem volna! Így csak álltam és leghőbb vágyam annyi volt, hogy ne vegyenek észre ezek a különös lények. De észrevettek. Pontosan ugyanúgy, mint egy éve: egyszerre, zsinóron oda fordultak, merev arccal megnéztek, aztán megint tökéletesen egyszerre elfordultak és továbbmentek.

Azt hiszem, legalább öt percig álltam még ott reszketve. Bámultam a jelenés után. Nem láttam, hogy bementek volna a faluba, mert az út mellett elég magas gladíciásövény burjánzik. Még a hajdani földesúr ültette oda a hosszú tüskéjű bokrokat, hogy a más jószágára rá ne menjen a földjére. Nos, ez a gladíciá takarja a falu elejét, de ezt is most vettem észre életemben először. Amikor már nem láttam az öregember verdeső csimbókjait, és amikor már egyáltalán rá tudtam beszélni a lábaimat, hogy reszketés helyett lépkedjenek, akkor elindultam vissza a faluba. Nem érdekelt most a Mocsáros meg a kapálás! Nagyon szerettem volna tudni, hová, kihez igyekszik ez a három ember, akik ilyen félelmet tudtak kelteni bennem. És ezt persze megint nem fogja elhinni, aki a feljegyzéseimet olvassa! Vagy talán már sejti is? Egyáltalán nem látszott az utcán a három ismeretlen, pedig még ott kellett volna lenniük! Ráadásul viszont falubeliek egészen sokan voltak az utcán, és én mindenkit megkérdeztem és senki sem látta azt a három embert! A végén már kezdtek gyanakodva nézni rám, mit rohangászok, mit izgulok, micsoda lehetetlen történetet mesélek, hát elhallgattam és hazamentem.

Otthon anyám tett-vett egyedül, neki meséltem el az egészet. Nem volt jó gondolat. Csak hányta magára

a keresztet, „Jézus, Mária!”, annyit értem el vele, hogy jól megijedt ő is. Este apámnak is elmondtuk a történeteket. Hitetlenkedve visszakérdezett, részletek felől faggatott, de legalább nem esett pánikba és nem nézett hülyének. „Menj el, fiam, a tanító úrhoz!”.

Elmentem, még akkor este. A tanító úr is végighallgatott, kérdezgetett, egy kicsit hitetlenkedett is, de nem nagyon. Ismer gyerekkorom óta, hiszen engem is tanított, tudja, hogy nem vagyok hazudós. A fantáziámat meg ő maga szolta le sokszor, a dolgozatoknál: azt mondta, földhözragadt vagyok, semmi képzelőtehetségem nincs. Nekem eddig nem is hiányzott, és a tanító úr is csak azért emlegette a múltat, hogy bíztasson: elhiszi, amit mondok, mert hogy én aztán nem tudnám kitalálni ezt az egészet. Nyugtatógatott, hogy valami igen ritka véletlen játszhatott velem, soha többet nem ismétlődik meg. És végképp nem értette, miért félek, ugyan mitől félek olyan nagyon. Én pedig szégyenkeztem, mert csakugyan, felnőtt férfi nem lehet gyáva. Ha még valami misztikus történet volna, mit tudom én, repülő boszorkányok, beboruló ég, de az sem. Csupán a dolog ismétlődése volt misztikus, érthetetlen, egy csöppet fenyegető. Próbáltam volna a jelenet szokatlanságával magyarázni a remegő lábaimat, de magam is tudtam, hogy gyenge a szöveg, hiszen csak jöttek ott szembe azok hárman, szokatlanok voltak, de nem történt *semmi*. Akár álarcosbájból is jöhettek volna. Egy májusi hétköznapi délelőttön, ismeretlen faluban, hát ez sem túl valószínű!

Aztán a tanító úr mesélt valami furcsát, a könyveiből olvasta. Hogy ezt a mi világunkat úgy kell elképzelni, mint egy nagy gramofonlemez. Hogy mi egy olyan barázdában lakunk, ami az idő barázdája. Ettől négydimenziós az egész. Bentről, a kezdetektől forog kifelé az idő, de nem egyenes vonalban, hanem ilyen táguló spirálisban. Na, és akkor a többdimenziós világból a miénkbe akartak betenni valakik valamit, de valahová a barázda szélére sikerült letenni azt a valamit, azért látszott két fordulatnál is. Vagy ha még pontatlanabb az a célzó készülék, akkor jövőre is fog látszani ugyanaz az esemény ugyanott. Azt is hozzátette aztán a tanító úr, hogy talán nem kéne ilyen komolyan venni azokat a találkozásokat. Bár kétségtelenül meglepő, hogy minden ilyen pontosan ismétlődött meg, de talán lehet egyszerű véletlen is a jelenség, és akkor persze jövőre semmi sem történik.

Tudomásul vettem, hogy a tanító úr meg akar nyugtatni, és adja az ég, hogy igaza legyen! De nagyon megragadta a nem létező képzelőerőmet az a gramofonlemez-hasonlat. Napokig gondolkodtam rajta, raktam ide-oda, főképpen azt éreztem, hogy a végtelent, a lehetetlent próbálom megragadni, megmagyarázni, s hogy ez nem emberi észhez mért feladat. Addig még el tudtam képzelni, hogy forog a lemez, mi meg rajta élünk; az már nehezebb volt, hogy hol a bakelit-lemez széle, van-e neki olyan, és ott megáll-e az idő, a mi időnk? Hanem a magasabb dimenziókból lenyúló, a három embert az út széli árokba lehelyező kéznél mindig elakadtam.

Jó, mondjuk, hogy értem. A jelenséget. De mit akarhat nálunk az a három ember? Különösen, hogy be sem jöttek a faluba. Miért van olyan merev kőarcuk? Miért mozognak úgy, mintha zsinóron húznák őket? Ki az a bárki, aki ideküldte őket és mit akar azzal a különös szabású három emberrel? Miért van magasabb dimenzióban? Ő lenne az Isten? Jaj, ne, a templomot ne keverjük bele! Bonyolult ez a nélkül is. Jó, akkor az a bárki miért akar belepiszkálni a mi életünkbe? És miért így?

Hát ezek a kérdések rajzottak a fejemben, aznap is, utána is, tulajdonképpen már egy éve, a mai napig, szüntelenül, nappal is, de még álmaimban is. Válaszom nincs. Ha azt mondom, véletlen volt a két egyforma találkozás, az nagyon megnyugtató számomra. Akkor nincs mitől félni. Túl vagyunk rajta. Csakhogy ezt én nem hiszem! Ha viszont elfogadom, hogy azokat az embereket valaki odatette az időbarázda szélére, akkor el kell fogadnom azt is, hogy annak oka van. És ettől a gondolattól újra meg újra kiráz a hideg, elfog a rettegés. Érzem, hogy történni fog valami! Holnap lesz két éve annak az első találkozásnak és nekem ki kell mennem kapálni a Mocsárosra...

BIBLIAI SZTORI

És hatodnapon teremté az Úr az embert, kit nevezte Ádámnak, majd később az ő oldalbordájából teremté neki feleséget, kit is nevezte Évának. És látá az Úr, hogy jó az, amit teremtett, és a hetedik napon ledőlt vala szunyókálni. (El kell ismerni, ez tényleg jó ötlet volt: férfit és asszonyt teremteni. Máskor is vélte már az Úr az ő teremtményeiről, hogy azok jók; de ha eltekintünk az elvtelen hízelgés szükségszerűségétől, akkor ugyan tartson már valaki röpké előadást a poloska hasznáról és szépségéről!)

Vissza a Paradicsomba! Míg az Úr szunyókált, fogá Ádám kézen az ő feleségét, Évát, és elvezette vala a bokrok közé, egy kies tisztásra. Ott pedig leülteté vala, hátát egy fának támasztván ő maga is leüle, majd hosszan elbeszélgetének, tehát nem teljesültek piszkos reményeid, Nyájas Olvasó! Vedd tekintetbe és védd jól eszedbe, hogy e két ember még egy napos sincs, még semmit sem tud a világról, sem önmagáról. Nyugi, nyugi, majd rájönnek sok mindenre!

Tehát beszélgetének ott a bokrok között. Hogy miről? Véd- és dacsövetséget kötének az Úr ellen, két megijedt gyermek. Már akkor sejték, hogy ennek az egésznek nem lehet jó vége. Túl szépek tűne nekik a Paradicsom. De mily igazuk vala!

Később, mikor már sok mindent tudának, még egy kicsivel többet akarának tudni. Mint ismeretes, erre ráfizetének. Jöve az angyal a lángpallossal, s nekik határidősen költözniük kellett vala. Ott, a kapu előtt erős esküt tevének, hogy bárhová veti őket a sors, mindig és minden veszélyen át megkeresik egymást!

Érthető számodra esküjük oka, Nyájas Olvasó? Gondold meg: ketten valának az egész, immáron ellenséges világgal szemben, csak ketten! Ilyen helyzetben két ember, pláne két különmű ember ma is, bárhol összetartana, legyenek bár ellenségek *jobb* napokban. Aztán a mai két embernek meglenne a biztos tudata, hogy nem messze mások is élnek, akik segítenek, ha tudnak. A mi két száműzöttünk azonban egyedül volt a Föld színén!

Továbbá szerették egymást. Naná, mondod, Nyájas Olvasó, kik szeressék egymást, ha Ádám és Éva nem? Nincs igazad, Tisztelt Olvasóm! Ha ők akkor nem szerették volna egymást, ma nem használnánk (és használhatnánk) őket példabeszédnek. Nem azért szerették egymást, mert az első emberpárnak ez hivatalból kötelessége. Ha lett volna más is a környéken, akit szerethetnek, valószínűleg akkor is egymást szerették volna.

Ott tartottunk, hogy nagy erős esküt tevének: szerelmük örök, és bárhová veti őket a sors, mindig és minden veszélyen át megkeresik egymást! Utána szépen összebúvának a friss zöld fűvön és elaluvának, de álmukban is fogák egymás kezét.

Hagyjuk most az elbájoló képet, Nyájas Olvasó, és tekintsünk bele a Sátán (alias Lucifer) fortyogó lelkébe! Mit látunk ott? Dacot, sőt, gyűlöletet az Úr ellen, gonosz indulatok kígyóit és egy jó adag kárörömet. Hiszen már sikerült engedetlenségre bujtogatnia ezt a selejtes teremtményt, ezt az embert, akire olyan büszke az Úr! Ó, mármint Lucifer, be fogja bizonyítani, milyen hitvány lelkeket alkotott az Úr! És még ezt akarja szaporítani! Nohiszen! Már indult is a gonosz pára, koromfekete lelkivilágával, hogy megmutassa. Micsoda? Esküt tettek? Az eskü betartásához erős lélek kell. Lássuk, erősek-e?

A két álmodó még mindig egymás kezét fogta, ezért álmuk is egyforma lőn. Álmukban eltelt néhány tízezer év és ők egy-egy nagyvárosban ébredtek fel. Adam Algírban és Eve Párizsban.

Adam ébredéskor meglepetve tapasztalta, hogy néger lett és egy darabig eljátszott a gondolattal, hogy utódaik, úgy látszik, sokszínűek lettek. Bizonyára van piros ember, meg kék ember, meg sárga és zöld is, és ha összeházasodik egy piros meg egy sárga ember, akkor csupa narancsszínű csemetéjük lesz. Ha pedig egy fekete meg egy fehér, akkor a gyerekek szürkék lesznek. Vagy pepiták.

Itt Adam észrevette, hogy Éva nincs mellette és kirohant az utcára. Rögtön meg is torpant. Milyen zajos és bűdös lett a világ, mióta nem csak ők ketten vannak a Földön! Később, mikor első sokkjából magához tért, már nagyon haragudott az emberekre, mert már tudta, hogy a különböző színű emberek között nem szokás házasságot kötni. Mit házasságot, még barátságot sem! Mit nem szokás, helyenként még tilos is!

Adam magyarázkodni próbált: De emberek! Mind az én utódaim vagytok, miért nézitek le egymást? Persze kinevették és bolondnak nézték, és Adam-nak ez nem esett igazán jól. Akkor elhatározta, hogy utazni fog a világban, hátha talál okosabb lemenőket is. Különben is, hol van Éva? Meg kell találnia, mert

fáj a szíve nélküle, de az esküje is erre kötelezi. Így került Adam a Riviérára.

Mint már említettük, Eve Párizsban ébredt fel, selyem ágyikóban, rangos kisasszonyként. Őt bezzeg nem érték sokkok, mert szolgák és dadák lesték a szavát, azaz a parancsait. Volt közöttük néhány néger szolga is, és Eve már félálomban tudta, hogy ezeknek az embereknek egyetlen kötelességük lehet: őt szolgálni. Azért Eve is becsületesen kereste Ádámot, semmi más gondja nem volt fontos. Kicsit talán túlzásba is vitte a keresést. Kereste a tenispályán, a korzón, este társaságban, az utcán, még a bolti segédek között is; kereste reggel és este, úrban és néha szolgában, csak az nem jutott volna soha az eszébe, hogy egy négernek az arcába nézzen. De tényleg, micsoda képtelen ötlet, no nem igaz?

Aztán Eve is elutazott a Riviérára, és most figyelj, Nyájas Olvasóm, mert elértünk történetünk csúcsához! Itt már muszáj találkozniok, bármekkora is az a Riviéra! Gondolom, Te is várod már a nagy találkozást, a boldog felismerést, a heppiendet, vidámság, heje-huja, boldogság, ihaj-csuhaj! Várod, ugye? Hát várhatod.

A boldog találkozás pedig így ment végbe: Eve kilépett a szálloda kapuján, amely előtt Adam taxisoförként utasokat várt. (Hogy mit összeküszködött, amíg előbb megértette, majd megszerezte a pénzt!) Adam szíve feldobogott a csinos fehér kisasszony láttán, de leginkább azért, mert utast remélt. Ő, meg egy ilyen fehér úrnő! Hogy jöhet össze? Ilyesmi nem jutott eszébe. Eve viszont észre sem vette. A taxit sem, de még kevésbé a fekete szolgát. Továbbá az utcakövet sem vette észre, melyet lakkcipőbe bújtatott kicsiny lába tapodott.

Püff neki, Nyájas Olvasó! Nem érted?

Tényleg nem érted?

A CEYLONI VADÁSZ

Két zöld fénynyaláb keresztezi egymást a színpadon, és a háttérben valahol egy dob szól. Monoton, mégis hasonlít egy tétovázva közelítő láb neszére. Már a színpad szélére ért a közeledő, ott megtorpan, hallgatózik. Lép egyet, nagyon óvatosan, csendesen, pontosan a dob ütemére. Megint megmerevedik. Kezét lassan a szeme fölé ernyőzi, körülnézeget. Aztán karjai kígyózva elhárítják az előtte lévő akadályt, az őserdő liánjait, megint léphet egyet. Csak egyetlen egyet, és újra fülel, mindenfelé. Majd széthúzza a liánfüggönnyt és még egyet lép. Most észrevett valamit. Nyílvezzőt húz elő valamiféle tegezből és ráhelyezi az íjra. Céloz, majd pendül az ideg. Nem találhatott, mert azonnal másik nyílvezző kerül elő és szinte célzás nélkül lő. Nem talált. Folytatja útját az erdőben, átmászik valamin, kidőlt fa lehet. Karja elhárítja a liánokat, szeme fürkészi a zsákmányt. Meglátott valamit, íjat, nyílvezzőt kap elő és céloz, a közönség felé. A közönség borzong a félelemtől a nemlétező íj előtt, mindenki lehajol. Nem, ez nem tettetés! Hanem pendül az ideg. Most talált, a vadász a színpad előterében lehajol zsákmányáért. Farkánál fogva felemeli a kis ragadozót és teljes hosszában végigsimítja annak puha szőrét. Büszkeség dagasztja. Hátára dobja zsákmányát és megindul. Hirtelen megvilágosodik a színpad, ő megriad, szétnéz, meglátja a közönséget és ijedten kiszalad.

A közönség felébred az ámulatból, tapsolni kezd, hívja vissza a színészt. Az visszajön, hajlong, majd lehajol, letép valamit. Arcához emeli, megszagolja. Újabb virágért hajol le, majd még egyért. Újra arcához emeli a csokrot, gyöngéden végigsimítja. Aztán egy lendülettel a közönségnek dobja és kiszalad.

A közönség mostmár tombol, és újra a színészt követeli. Megint visszajön, mit tehet mást. Oldalához nyúl, kihúzza az övéből valamit, nyilván egy tört. Mellébe szúrja a tört és végighasítja a mellét. Megtörölgeti a tört, visszahelyezi az övébe. Aztán széthúzza a vágást a mellén és kiemeli a szívet. Most ott lüktet a tenyerén. Egy mozdulattal a közönségnek dobja. Lassan kivánszorog.

Néma csend.

KOVÁCS T. ISTVÁN

Pohár, vagy korsó

-Volt egy kettes találatom a Lottón. Nem viszem haza. Könnyen jöttek, könnyen kell mennie. Igyatok velem egy pofa sört-mondta a barátainak Szabó Lajos, amit a másik két férfi jó néven vett tőle. Azonnal gratuláltak és indultak vele a sarki kocsmába. Nem voltak ott törzsvendégek, de azért kerültek ismerősök, akik üdvözölték őket. A csapos is kíváncsian várta a rendelést.

-Három sört kérünk-közölte Lajos a pult előtt.

-Korsó, vagy pohár? -kérdezte a birkózónak, vagy községi hentesnek is nézhető csapos a pultra támaszkodva, amire Szabó néhány pillanatnyi várakozás után válaszolt, mert magában számolt, hogy vajon a kettes találát összegéből futja-e három korsóra is, vagy csak pohárra telik belőle. Ám végül mégis korsó sört kért, tán csak nem restellkedik ott egy kis pohárnyival. Közben a másik két férfi is azon medítált magában, hogy ha elfogyasztották a fehéren habzó nedűt, illenék tán viszonzni a meghívást. Vagy, -gondolták, majd máskor. Valamikor. Talán a fizetés napján, amikor azért pár forintot le tudnak csípni a családi kiadásokból. Kiskeresetű betanított munkások voltak mind a hárman. Bár volt tanult szakmájuk. Ám épületasztalost, géplakatost, meg ácsot azidő szerint nem alkalmaztak a vidék kis településén, de még a környéken sem. Az önkormányzati képviselők már azt is nagy eredményként sorolták a helyhatósági választások idején, hogy nekik sikerült a faluba csalogatniuk egy nagykereskedő külföldi céget, amelyik az ide épített raktárába szállította, úgymond, deponálta először az áruít, és a készletből megrendelés szerint elégítette ki a körzet településeinek működő boltokból érkező megrendeléseket. Itt tehát fogd meg, emeld, szedd le, cipekedős munkát kellett végezni. Persze, minimálbérért. A munkaadók szokása szerint, élve azzal a sajátossággal, hogy az emberek úgysem tudnának máshol pénzt keresni. Harmincas, negyvenes korúak voltak. Családos emberek, akik a sörüket lassan kortyolgatták, hogy tovább társaloghassanak itt a kocsmában, ami a faluban mindig a férfiak-társasági életének a színtere és hírközpontja.

-A kis pénzt is meg kell manapság becsülni. Ennek a kevés nyereségnek is lehet manapság örülni, mondta a szőke hajú, sovány képű Szegner Laci, aki kinézetre kicsit kirítt a többiek közül nyurga testalkatával is. A másik kettő, Nagy Balázs, meg Huszák Misi fekete hajú volt, telt arcú, közepes termetű, s mindkettő enyhén pocakosnak induló.

-Én is csak egy szelvényvel játszom mindig-mondta az utóbbi, s kissé bosszúsán hozzá tette.-A fene egye meg! Még sohasem tudtam nyerni. Ám egynél több szelvényt nem szoktam venni. Másféle játékszenvedélynek sem akarok a rabja lenni. Látom pedig, hogy van aki az utolsó ezresét is elkölti a lottó-irodában. De még kaparós sorsjegyet is vesz, annyira hisz a véletlen szerencséiben.

-Hát, jó is lenne, ha Fortuna egyszer engem is boldoggá tenne- kapcsolódott a beszélgetésbe egy sportosan öltözködő, amolyan tisztviselő kinézetű ember, aki vörösbort szopogatott.

-Ki az a Fortuna?-kérdezte Szabó a férfire nézve.

-Ki, hát ki? A szerencse istennője.

-Ja?

-Hát, nekem most a fürdőszobát kellene felújítatnom, mert már minden tönkre megy lassan, de a pénz mindig másra kell. Jön a gyerek az iskolából és mondja, hogy már megint pénz kell. Menne kirándulni a többiekkel, hát menjen. Ne sírjon a lelke szegénykémmnek. Na meg az én lelkem, ugye. Jön az ősz. A nagylányon kopott a télikabát. Hát, az is kell. Én meg néha...Na, nem mondom, hogy sokszor, csak amikor már nagyon tele a hócipőm az otthoni egyhangúságtól, meg aztán megunom a televízió ócska műsorait, hát betérek a többi ember közé a kocsmába. Na, de ittas még sohasem voltam-emelte fel a mutatoujját az illető.

-Hát, ha nekem csak ennyi lenne a gondom! -szólt közbe Tabák Misi és megbiccentette a poharát, majd azt monda:

-Egészségetekre!

-Nahát, neked mi a gondod? Van egy fiad, aki már nem sokára keresőképes lesz- szólalt meg Balázs.

-Keresni kereshet, csak az a kérdés, hogy talál-e -jegyezte meg Misi és azt tette hozzá, megtoldva a mondandóját, hogy újra kéne cserepeztetni az öreg ház tetejét. Azt ő már nem is bánná, hogy magára nem költethet. Eljárna még évekig az ócska öltönyeiben. Az asszony sem szégyelli, hogy a turkálóban veszi

magának a ruhákat. Mindketten megelégednének momentán annyival, ha a gyerek tanulhatna valamilyen szakmát, na meg az a háztető. Hát, csak annyi pénz kéne most gyerekek.

-A pénz, a pénz. Mindig a pénz-gondolta magában Nagy Balázs is. Pillanatnyilag meg azt látta, hogy bármilyen lassan szopogatják azt a korsó sört, mégis percek múltán elfogy az és neki illenék egy másik kört kérni, mert a múltkor is Szabó hívta meg, amikor a járási székhelyen találkoztak és volt egy órányi várakozási idejük az autóbusz állomáson.

-Hát, vigye is az ördög-határozta el magát. Volt még nála ezeröttszáz forint. Gondolta, felváltja a nagyobbik pénzt és oda állt a pult elé.

-Mit csinálsz? -nézett rá Szabó. Menni kéne már.

-Még egy kört az egészségünkre -mondta Balázs, aztán tovább folytatták a diskurzust.

A tisztviselő kinézetű, akit nem ismertek, talán csak valami hivatalos dolga lehetett itt a faluban, még mindig a vörösbortól töltött poharat szorongatta. Lassan fogyasztott az is. Őt nem kérdezte Balázs, hogy inna-e velük, az viszont szorosán mellettük maradt és továbbra is bekapcsolódott a társalgásba.

-Uraim! - vitatkozott Tabák Misinek azzal a véleményével, hogy olyan szerencsére ő nem is vágyik, hogy egyszer megüsse a főnyereményt és akkorát kaszáljon, mint az a múltkori ismeretlen is, aki két milliárdot markolhatott fel. Az embernek sohasem lenne akkor nyugta. Titkolni kellene a vagyonát. Félni, hogy kirabolják, lecsapják az utcán. Rátörnek éjjel a családra, megszarolják azzal, hogy elrabolják a gyerekeit. Ezer veszélyt rejtene az ilyen nyeremény. Különben is mit kezdene az ember ennyi pénzzel?

-Mit-mit?-nevette el magát az idegen. -Minden esetre, nem jönnék zavarba, ha maga kölcsön kérne tőlem. Sőt! Megjavíttatnám ingyen a háza tetejét. Nem nyugtalankodnék, hogy miből javíttassam meg az én házam tetejét sem, ha arra lenne szükség. Nem izgulnék, hogy a bank nem ad hitelt, mert egy napon váratlanul azt találja mondani a főnököm:

-Kollégám! Nagyon sajnálom. Csökkentenünk kell a létszámot. Maga holnap már be se jöjjön dolgozni.

-Ez bizony megeshet mostanában-bólintottak a többiek.

-Nézzék- folytatta a borivó. A legcsodálatosabb az lenne egy ilyen szuper-nyereményben, hogy szabad emberré válnék. Pillekönnyűnek érezném magam, a filléres gondok nélkül. Értik? Nem úgy mint most, hogy az embernek állandóan szorongania kell. Mert már megint itt van egy rokon születésnapja. Az ünnepeltnek valami csekély ajándékot kell venni, de már éppen sokadika van. A fizetésig még egy hét. Ajjaj! Máskor meg érettségizik az ember keresztlánya. Na, az még aztán az igazi érvágás, ha sovány a buksza, de ajándékot kell adni a ballagónak. Nézem a sógor nagylányát is. Gyűrü van az újján. Ennek ősszel lesz az esküvője. Bárcsak elfelejtenének meghívni! Nászajándék. Na, meg a menyasszonytánc, ahogy az a falusi lakodalmakban szokás. A szép magyar népdalokat ugyan elfelejtették. Dobot püfölnék a zenekarban. Ma már nem írhatná Juhász Gyula, hogy „Brummog a böggő, jaj, be furcsa hang...” Ismerik? -Juhászt?

-Igen, a költőt. Meg a verset. Tápai lagzi.

-Ja!!

-Na szóval. Panaszkodik a cigányzenész is, hogy nem őket hívják muzsikálni. Gitáros penget a primás helyett. Sok helyen külön fizetnek meg egy daloló embert, aki jópofizón, malackodós nótákkal próbál hangulatot teremteni, mert igazából már dalolni sem tud a násznép. Nem is tudják már ezek, hogy mi vezett el itt, miféle lelket gazdagító gyönyörűség az igazi népdalokkal, de bezzeg, a pénzt hozó népszokás, a menyasszonytánc, az megmaradt. Az egyperces fordulóért nagy manit illik a táncos elé tartott szitába tenni. Mennél közelebbi a rokon, annál többet. Árgus szemek figyelik, hogy ki, mekkora gavallér ilyenkor.

-Hát, ez így van. Így bizony -nevettek valamennyien.

-Nahát! -folytatta a vörösbort mostmár végleg felhörpöntő idegen.

-Szerintem egy kiadós nyeremény megérné azt a kockázatot, hogy máskülönben gond nélkül élhetne az ember. Tekintve, hogy a pénz felszabadít. Könnyűvé tesz. Nem érdekes, hogy mi, mibe kerül. Megszűnik a szorongás, hogy ma még csak vagyok valahogy, de vajon holnap mi lesz.

-Van ebben valami. -bólintott rá a három kolléga.

-Talán ezért nem jönnek zavarba azok sem, akik nem lottónyerésből lettek dúsgazdagok, és mások az ő vagyonuk eredetét firtatják. Mit érdeklí az őket? Náluk van a dohány, ők mondják meg, hány óra van a világban. Nekik ez a legfontosabb -vonta le a következtetést Szabó, a lottónyertes is. Ebben mind a négyen egyet értettek.

KŐ-SZABÓ IMRE

Ugratás

Ezen a hétfői reggelen ugyanúgy sütött a nap, mint bármelyik másikon. Kilenc óra volt. A szállítási csoportnál ilyenkor reggeliztek. A villástargoncák besorakoztak a javítóműhely elé. A táskák lekerültek a falba vert szegekről. Ott ettek bent a műhely ablakos részénél, sorban a hosszú, kecskelábú asztalnál. Először kezet mostak, vízért szaladtak. Lassan verődtek össze.

Elsőnek Funk Jóska és Szarvas Pista érkezett. Az öreg Kovalik, a csoportvezető meg is kérdezte:

- Üres a bendő gyerekek?
- Én, legalább két napja nem ettem – mondta viccesen a kilencvenkilós Funk.
- Szegénykém, olyan szakadt vagy! – válaszolta az öreg és tettetett sajnálkozással csóválta a fejét.

A többiek nagy lármával nyitották ki az ajtót.

- Jó reggelt! – köszönt Balogh Laci elsőnek, egy alacsony, vidám arcú fiú.
- Hajrá Fradi! – kiáltotta valaki. Ezt csak úgy Funknak szánták. Tudta róla mindenki, hogy nagy szurkoló, minden meccsen kint van a stadionban. Az élcelődést reggelente változatlanul bedobta valaki. Ezzel kezdődött a reggeli. Volt, amikor nem vette a lapot senki, olyankor másról beszéltek. Ma nem így történt.

- Nem kell viccelődni – válaszolta Funk. – Szeretnéd úgy kergetni a bőrdarabot te is, mint ott páran! – tette még hozzá.

- Mondjál legalább egy jó játékost – biztatta Balogh Laci.

- Akár ötöt is – kakaskodott Funk.

- Csak nem az FTC-ből.

- Nem kell veszekedni gyerekek – csitította az öreg a hangoskodókat. Már négy éve, hogy itt dolgozott, ismerte a fiúkat, meg Funkot is. A sporton hamar összekaptak, veszekedtek, ordítottak. Ilyenkor szidták egymást, „te marha”, „az anyádat! – mondták.

A meló lelassult, nem ment a rakodás. Az öreggel balhéztak fent, ezt már előre tudta, mert hivatták a „termelésire”.

Szerette volna megelőzni, féltette Funkot. A fiúval egy napon került a szállításhoz, azóta megismerte. Esetlen, kövér gyerek volt, de dolgozni, azt tudott.

A sport érdekelte, meg titokban a nők.

Innen a műhely ajtajából, a női öltöző bejáratához lehetett látni. Reggelente korábban jött, kiült az ajtóba és nézte őket. Ha a többiek észrevették, egész nap ment az ugratás.

- Legelteted a szemed?

Zavart igent intett a fejével.

- Nézni szabad, megfogni tilos! – mondták neki.

- Pedig megtapogatnád, ugye?

Funknak lángvörössé vált az arca. Szégyellte magát. Mérges lett a tehetetlenségtől, szeretett volna valamelyiknek a pofájába vágni úgy ököllel, teljes erőből, hogy elmenjen a kedvük ettől az örökös hecceléstől. A keddi reggelinél ez lett a téma.

- Nem volt dolga még nővel – mondta legyintve Kassai Feri, az egyik targoncavezető.

- Nem igaz! – csattant fel Funk erélyes hangon.

- Tudom, tudom, egyszer elkísérted azt a kicsi piros képűt.

- Az hozzá való volt. Úgy néztek ki együtt, mint két kismackó – mondta Balogh, és körbe járatta apró szemét.

- Nagy szerelem volt – mondta valaki.

Funk kezében a kés egy pillanatra megállt. Az ennivalót a nyelvével tologatta a szájában, nyelni nem tudott. A robbanás előtti pillanatot csak az öreg Kovalik vette észre. – Le kell vezetni, de gyorsan! – jutott eszébe hirtelen. Funk kezébe nyomta a vizes palackot.

- Hozzál nekem egy kis szódát – küldte a fiút.

Funk lassan indult. Járása tényleg mosolyra húzta az ember száját. Az öreg mérges tekintettel korholta a többieket.

Ő már régebben tudott a lányról. Szemre egymáshoz való voltak. Funk járt vele egy darabig, de a lány valamiért megharagudott. Többet nem beszélt vele.

Azóta az a hír járta a gyárban, hogy Funk egy nagy mamlasz, meg, hogy kevesebb van neki egy kerékkel. Ezt inkább úgy szóbeszédben a srácok mondták, egymás között.

Funk nem szerette, ha ugratták, de néha azért elhitte, amit a többiek mondtak neki. Tóth Tomi szavába sohasem kételkedett. Tudta, hogy az öreg Kovalikkal mindig a pártjára állnak. Ők sok durva csipkelődéstől megvédték már.

Aztán eltelt három hét és nem történt semmi. Dolgoztak, valami exporttervet kellett teljesíteni, prémiumot ígértek. A napok egymást követték, nem mókáztak. Kevés beszéddel reggeliztek, és tovább dolgoztak. Kettőkor megfürödtek és hazamentek.

Majd eljött a csütörtöki nap. Olyan volt ez a nap, mint a többi csütörtök, de azért mégis más, mert a csipkelődést újból előlről kezdték. Megint Funk került a porondra.

- Láttam, hogy figyelted reggel azt a barna kislányt – mondta a kis Balogh.

Funk nem szólt, csak evett.

- Én beszéltem vele rólad – mondta Tóth Tomi. – Úgy láttam, szeretne veled megismerkedni.

A fiú erre felfigyelt.

- Majd beszélek vele – mondta, aztán már bánta, hogy éppen a fiúk előtt szólt erről.

A többiek összenéztek.

- Lehet, hogy még ma – tette hozzá.

Mindenki várakozó pillantással nézett Funkra. A szünet túlságosan hosszúvá nyúlt.

- Rendben van? – kérdezte Tóth Tomi halkán.

Funk intett a fejével, hogy igen, de arca elpirult. Valami különös érzés futott végig rajta. Nem beszéltek többet. Befejezték az evést, mindenki ment a dolgára. Közben titkon kíváncsian várták a fejleményeket. Tóth Tomi úgy tizenegy után jött a szerelde felől. Most beszélt a lánnyal. A kis Balogh elé vágott a targoncával.

- Mit mondott? – kérdezte.

- Semmit, nem megy el – mondta Tóth Tomi lehangoltan és elhúzta a száját.

- Majd én szólok Funknak, úgy is ott van hátul a raktárban.

- Jó! – bólintott beleegyezőleg és tovább ment.

A kis Balogh elindította a targoncát és arra gondolt, hogy mit szólnának a többiek, ha megviccelné ezt a Funkot. Egy olyan igazi balhét találna ki. Valami jót!

Megállította a kocsit és beszaladt a szereldébe.

Fél óra múlva jött vissza, arcán elégedett mosollyal. Aztán a raktárba hajtott.

- Kis mackó! Funk! Funk! – kiabálta a ládák közötti sorokban.

- Ég a ház? – kérdezte Funk és kilépett a ládák mögül. Szarvas Pistával rakodtak.

- Tomi üzeni, beszélt a lánnyal. Minden rendben. Este kilenckor legyél lent a kisligetnél – mondta a targonca lépcsőjéről, és ahogy befejezte, tovább hajtott.

Funk állt és szóltanul bámult a kis Balogh után. Egyelőre nem tudta felfogni, mit mondott, de aztán lassan magához tért. A hirtelen rátörő izgalomtól vizes lett a tenyere, most igazán bizonytalanná vált és ott volt a nagy kérdés előtte: mit tegyen?

Másnap reggel a szokottnál valamivel korábban jött. Suttogva beszélgettek, közben nagyokat nevettek a többiek.

- Először nem, mert odamenni – mondta halkán Kassai.

Funk tovább ált és cigarettázott

- Vagy tízszer elment mellette... - csak a kezét fogta meg... nézegette. – A sötétben nem sokat látott belőle!...

- Legközelebb kipótolja – mondták egymásnak felelgetve.

Tóth Tomit bántotta, hogy nem ő szólt tegnap Funknak. A kis Baloghot félre is hívta:

- Ki találta ki ezt az egészet?

- Miféle viccet? – kérdezte zavartan.

- Funk tud róla?

- Nem hiszem. Minden rendben volt. Bözsi ment el a lány helyett. Képzeld, azt mondta a lány... - kezdte Balogh az esti történetet.

- Nem érdekel! Szégyellheted magad, mindig csak a hülyeségen jár az eszed. Semmit sem tudsz komolyan venni – intette le mérgesen Toth Tomi.

A kis Balogh szótlanul állt, lehorgasztott fejjel. Nem beszéltek erről ők egymás között, meg a többiek előtt sem.

Aznap reggelinél Funk hiányzott. Szarvas Pista vette észre.

- Funk hol van?

- Nincs itt? - kérdezték egyszerre többen, csodálkozva.

A társaságon érződött a döbbenet, mindenki a kis Baloghra nézett kérdően. Ő találta ki ezt az egész históriát, ő vette rá a Bözsit, hogy menjen el a fiúval. Bözsiről tudta mindenki, azzal megy el, aki hívja.

Funkot ismerték, vad erejét többször megcsodálták. Eszükbe jutott Tóth Tomi tiltakozása.

Balogh Laci szerette volna megmagyarázni a helyzetet.

- Én nem tudom, hol van... én semmiről sem tudok... nem láttam... - mondta izgatottan és riadtan nézett a többiekre. A szemekből kiolvasta, nem hisznek neki.

- Higgyétek el, tényleg nem tudom, hol van – és idegesen pakolni kezdett a táskájába.

A többiek is befejezték a reggelit és indultak a targoncákhoz.

Szarvas Pistát a kis Baloghhallal a nagyraktárba küldte az öreg Kovalik.

Amint beértek, észrevették a ládák tetején Funkot és Tóth Tomit. Beszélgettek. Funk arcizmai idegesen rángatóztak. Balogh és Funk szeme összevillant, de nem szóltak.

Lassan kezdték el a rakodást. A targoncára egyszerre hat láda fért fel. Az egyes fordulónál szótlanul rakodtak. A nehéz fatákolmányokat sokszor négyen is alig bírták. Funk időnként nagyokat nyelt, lendületesen emelt.

Talán a kilencedik fordulónál, fél egy felé, úgy jött ki a lépés, hogy Funk volt fent a kocsin. A kis Balogh alulról nyomta a ládát fel. Nagyon erőlködött. Izmai megfeszültek. Látszott rajta, hogy sokáig nem bírja, az ereje fogytán volt már. Ekkor találkozott szemük újból. Funk gyűlölettel nézett a fiúra. Balogh látta a bosszú fényét megcsillanni, aztán hatalmas nyomást érzett a testén, a láda recsegve esett a földre. Elsötétült minden.

Tíz perc telt el, mire a mentők megérkeztek. Az emberek kíváncsian fogták körül a fehér autót.

Funk hátrább állt, vele most nem törődött senki. Az autó szirénájától nem hallhatták a motyogását:

- Most már te is elmehetsz a Bözsivel...

Szent István felajánlja a koronát Máriának

(Dalmatika részlet a Zirci apátságból)

VÉGH JÓZSEF

A bírópálca, azaz a honti földosztás története

Az Ipoly folyó, azaz az „Ipó” neve a népi emlékezetben azt jelenti öreg víz. Nos ez a csodálatos, de gyakorta kiszámíthatatlan folyó tavasszal rendre megbolondult. Ilyenkor elöntötte a hontiak rétjeit, s az ár elvonultával a falusiak nem találták a legelőiket. Ahol eddig szép rét volt, ott most gödör tátongott, s ahol pedig eddig járhatatlan mocsaras terület volt, új sík terület keletkezett.

Nem volt mit tenni, minden esztendőben újra kellett osztania a falu bírójának a honti réteket. Ilyenkor vitte magával a falu első embere a méltóságának a jelképét, a bírópalcát, melynek egy sárgaréz bunkó volt a tetején és ezzel vezényelte le a földek osztását. Ez persze sosem ment könnyen. Majdnem mindig roppant veszekedéssel járt.

Egy alkalommal is ilyen hangoskodás történt az osztásnál. A bíró pedig igyekezett akkurátusan osztani a földeket a falu határában alulról fölfelé. Volt aki sérelmezte, hogy neki csak a gödör jutott, bezzeg a bíró sógorának és komájának! Nem volt mit tenni, újra kellett osztani a réteket, immár fölülről kezdve el. Persze ez sem vezetett mindenki megalégedéséhez, ismét csak sokan zsörtölődtek. Újra nekifogtak tehát, most már a hegytől kezdve az Ipoly felé. A bíró azonban előre kijelentette, hogy ez lesz utolsó osztás, s akárhogy is sikerül ebben maradnak. Több osztás nincs, mindenkinek meg kell elégednie ennek eredményével. Úgy is történt. Ismét kiosztották a földeket, immár a Börzsöny lábaitól kezdve, ám amint várható volt, most sem volt mindenki elégedett. Megint hangos szóváltás történt, a bíró alig tudta őket túlkiabálni: „Megmondtam előre, hogy ez lesz az utolsó, s ebben maradunk.” Kiabálása közben nyomatéku fenyegetőleg forgatta a feje felett a bírópalcát, melyet haragjában a földre vágott.

Nagy nevetés tört ki e szavakra. A bíró csak nézte, s nem értette, hogy min nevetnek az emberek. Akkor mutatták neki, hogy a bírópalcája épp egy nagy zöld tehénlepény közepébe fúródott, s még akkor is remegett. Most fogta csak fel, hogy mit is jelentett így az „ebben maradunk” felkiáltása.

Azóta él a környéken a mondás: „Csak nehogy sz...rban maradjuk, mint a huntyiak!”

A bírói hatalom jelképe a díszes bírópálca volt. A bírópálca ötvösmunka vagy faragott fa, amely legtöbbször a bűnbeesést szimbolizálta.

A bíróválasztást rendszerint Szent György napján (április 24.) tartották, de később – főleg a porciók elszámolása miatt – a 18. sz. végétől a katonai évvel hozták összhangba, ez esetben tehát november 1-én került rá sor. Nem egy helyen a földesúr a választást szeptember 1-re, máshol december végére rendelte; olyan helyről is tudunk, ahol a helység szentjének napján ült össze a választó testület. – A bíróválasztás mindenütt nagy ünnepélyességek között folyt le, az ilyen irányú szokásokat azonban még alig ismerjük. A megválasztott bírónak a régi bíró átadta funkciója jelvényeit: a bírói palcát.

A nevezetes honti bírópálca ma is megvan. Az egykori bíró unokája – kit magát is Gál Jánosnak hívnak – megőrizte az utókor számára.

A Honti bírópálca

A Honti bírópálca

A Honti bírópálca

A Honti bírópálca

A bírópálca az unoka, Gál János kezében

B. TÓTH KLÁRA

“Régimódi ruhabolt”

J.E.-nek

Naponta elmegyek az üres kirakat előtt,
ahol annyi szívmengető tárgy kelt életre
a kezed alatt, dédanyáid emlékei úgy
idézték meg egy letűnt kort, hogy mi is
belélegezhettük velük őseink erkölcsait,
ízlésvilágát, ahol a bejárat előtt elegáns
kalapok alól lengedező muszlinálak
integettek, mint hívogató asszonyi kezek,
hogy muszáj volt egy szóra belépni,

ahol az ajtó mellé állított próbababa
hátravetett csípővel, kidüllesztett
mellkassal fogadta a vendégeket, hársfa-
derekát fényesre csiszolták az évszázadon
keresztül rápróbált selyemblúzok,
bársonyszoknyák, halszálkás angol
posztók, majd az olcsó barhet pamut-
szövet, ahogy az infláció diktálta, a
Singer varrógépen heverő porcelánkutya
időtlen sége falvak csendes biztonságát
csempészte a thonet ruhafogasok közé,
a historikus kanapé zöld bársonyán baba-
főkötők, báli legyezők, horgolt terítők
összegezték az eltelt életszakaszokat,
a szecessziós tükrön himbálózó
nyakláncok alig hallható csilingeléssel
terelték a hölgyek figyelmét nyakuk ívére,
dekoltázsuk illatos hajlatára, vibráló
nőiességükre, a századfordulós olaj-
nyomatokról dédmamák merev tekintettel
néztek a jövőbe – nem látnoki tekintet,
csak hosszú expozíció – csipkekesztyűk,
lornyonok, bársonyokba rejtőzött színházi
látcsövek hívták életre az operaelőadások
világát, miközben az ónémet ingaóra
tapintatosan figyelmeztetett a mulandóságra,

hol vannak már a hajdani mindennapok,
melyeket megidéztek a századokon,
történelem viharain átívelő tárgyak, most
pékséggé alakul a bolt, mert enni kell,
nem emlékezni, de idővel megvilágosodik,
mi miért történik velünk, utólag valahogy
helyrecsúsznak a dolgok, kiféhérednek,
mint a tiszta gyolcs, felfedik igazi arcukat.

Miseruha részlet Kastl, Bajorország

PONGRÁCZ ÁGNES

halkan - hogy halljátok

“Ki fog a holdnak ma szerenádot adni.”

én nem - mondta az egérke
majd beszaladt egy lyukba
én nem - mondta a kis kakas
és taréját behúzta
én nem - mondta a tyúkocska

ha senki nem
úgy én sem - mondtam
önmagamnak

a Hold azonban várta az éneket
hogyha nőtt itta a véretem
s a fogaim tépte ki sorra
hogyha elfogyott
már mindennek vámpírszaga volt
amikor dalolni-énekelni kezdtem
de semmi nem változott

azóta zombiként járom a világot
esténként
ha nyitott ablakot találok
halkan - hogy halljátok - bekiabálok
gyertek velem
ma én adok a Holdnak szerenádot
ám ahogyan nem mozdulsz Te
éppen így
nem moccan senki sem

“Ki fog a holdnak ma szerenádot adni.”

én nem - mondta az egérke
én nem - mondta a kis kakas
én adok - mondta a tyúkocska

Oltárterítő Kalocsáról

VASI FERENC ZOLTÁN

LÁGER-ANGYAL

A poklot megjártak emlékéül

Angyalként véreztél
a szögesdrótokon,
s alábukdácsoltál
szellemgrádicsokon.

Kínzatott lényed lett
a lelkiismeret:
köpdöstek, ordítottak,
verték – majd nyűszítve

öledbe enyésztek
teleholt alakok –
vakálmuk Rád lelten
mindegyik ott-hagyott.

Kevéske kis remény! –
erős a Napsugár,
szerelem hitében
csalóka héthatár.

Te vagy hát ölelni
leprást és pestisest,
- frigy-gyarapítandón
az emberiséget.

KISS - SIMON MIKLÓS

CSAPDÁBAN

Kutyák ugatnak vadul.
Valami történik a tanyán.
Csapda csapódik. Rókát ejt rabul.
Közről figyeli a Halál.

Nagyot roppan, csont törik.
Éles szögek tépik húsát.
A fájdalom szívéig szökik.
Érti : nem látja többé vackát.

Hiába várják éhes kölyök szájak.
A vadász szerencse forgandó.
A tegnapi sikere eltűnik mára,
közelegnek a véresszájú kopók.

KARDOS GY. JÓZSEF

Ahonnán jöttem

Pálfalvi Nándor élete és munkássága X. rész

A LÍRIKUS

Pálfalvi Nándor sokrétűségére az is jellemző, hogy egyaránt otthon van a szépirodalom mindhárom műnemében. Az epikai (regények, novellák) és drámai (színművek) alkotások mellett idősebb korában a líra területére is „elkalandozott”. Ez a „kaland” három jelentős verseskötetet eredményezett:

1998: Nézz meg jól a fényben (az Avis Filmstúdió kiadásában, Sipos Tamás szerkesztésében).

2001: Ének és ima (a Szaktudás Kiadó Ház Rt. gondozásában, szintén Sipos Tamás szerkesztésében; Doór Zoltán, Csavlek András és Kiss László segítségével) – az 1998 és 2001 között keletkezett költeményeket tartalmazza. (Pálfalvi Nándor több könyvében is megjelenik a kiadást támogató Doór Zoltán neve. Doór Zoltánt több évtizedes barátság fűzi az íróhoz, s ahogy ezt a könyvet is, Pálfalvi Nándor tucatnyi kötetét segítette világra szponzorként, mecénásként és kiadóként.)

2003: Nélküled bolyongtam (az Asperján Nyomda gondozásában és Doór Zoltán segítségével a szerző kiadása Keszthelyen) – a 2001 és 2003 között keletkezett költeményeket tartalmazza.

A Nézz meg jól a fényben című kötethez a szerkesztő, Sipos Tamás írt „baráti” előszót:

„Amikor a Kiadó megbízásából kezembe vettem e verseket, olyan volt, mint első találkozásom a szerelemmel, felidézte azt a régi örömet bennem.

Örülök, amiért a sors megadta Pálfalvi Nándornak, hogy ezeket a szerelmes verseket megalkossa, és megossza olvasóival is, s persze, velem.

Az író több évtizedes barátsága jogosít fel arra, hogy ajánljam ezt a könyvet. Biztos vagyok benne, hogy elfogulatlanul is, akárcsak engem, mindenkit magával ragad ennek a különös költői világnak a varázslata. Pálfalvi Nándor prózai kötetei sokaságából nem kevés jó emlék maradt meg bennem, szeretem a regényeit, sajátos stílusát, s talán ezért is bánt, amiért nem gondoltam arra, hogy ebben az erős írói egyéniségben még ilyen kitűnő lírikus is lakik, aki megélt fájdalmát és boldogságát ennyi szépséggel s ily magasrendű költészettel tárja elénk. Nagy elégedettséggel tölt el, hogy ezek a versek az én baráti ajánlásommal kerülnek az olvasóhoz.”

Amikor 1998. május 26-án a Fókusz Könyváruházban (Budapest, Rákóczi út 14.) Sipos Tamás bemutatta a kötetet (Lukács Sándor színművész – maga is költő – közreműködésével), így foglalta össze a Nézz meg jól a fényben lényegét: „...egy halottját sirató ember és egy boldog ember kettős lelke él egyazon szívvel és egyazon ihlettel” a kötet verseiben. – „...a költő azt a hallatlanul különös és kivételes sorsot érheti meg, hogy elsiratott felesége elvesztésével szinte egy időben veszi tenyerére a boldogság, és születik az új szerelem a meggyászolt régi helyett.” (Vö. A Csipke a malomkövön című regényről írtakkal!)

A Könyvtárellátó Új könyvek című kiadványában (1998/10. 156.) ezt az értékelést olvashatjuk a kötetéről: „A prózai munkáival ismertségre szert tett Pálfalvi Nándor szerelmes verseit adja most közre, azokat a többnyire hagyományos poétikai-formai eszközökkel megalkotott költeményeket, amelyekbe a szerelmi érzés megannyi árnyalatát, rezdületét, ellentmondását és szélsőségét fogalmazza meg. A szerző százféle alakban látatja az önnön rajongásának kiszolgáltatott férfit: ritkábban mint életgyőztes hímet, és sűrűbben mint »csatakos lélekkel vacogót«, azt, aki képes önmagát is földelni imádottjáért (Búcsú; Égi jel intett). Pálfalvi Nándor verseiben a szerelem leggyakrabban a kétséggel, az ingadozó reménységgel fejeződik ki, mintha jobban érdekelné a gyönyörűség fonákja, a másikért való reszketés, a vágytól és kívánságtól való remegés, mint a beteljesülés (Ez egy levél; Ha kérdezem; Örök Napod; Nem hagyhatsz el; Fohász stb.). Konvencionális képekkel, hasonlatokkal, kérdésekkel, föl- és megszólításokkal, stíluselemekkel él a költő,

hogy ajzottságát vagy kétségeit kifejezze. De láthatóan nem is célja a kortárs szerelmi líra megújítása – érzéseit hagyja kiáradni, majd ezeket betördeli a versformák kereteibe. A sötétkéék bársonyba fogott, tipografizált kötet – elsősorban ajándékozásra való.”

A négy ciklusra (Aláhullva, Lobogva, Őrlődve, Őrlődve és lobogva) tagolt verseskötet minden részének alaphangját (alaphangulatát) azok címe már eleve meghatározza.

A kötet nyitó költeményében (Úgy mentél el) szerepel is az első rész címe:

Elmentél

Kilopódtál húséges szívemből,
aláhullva itt hagytál engem,
soha nem jössz már a mennyből
vissza hozzám, hogy kiolvasd
szememből
bánatomat.
Úgy mentél el,
ahogy a hulló csillagok
lehullnak, felvillannak az égen,
hogy aztán elveszenek
az örök sötétben.

E kötet alaphangja az emlékezés, az emlékek sorának felidézése az elvesztett személlyel kapcsolatban, mert az elmúlással a boldogság letűnt: vége, nincs tovább... Mi marad ezek után? A bánat, a gyász, a visszahozhatatlanság. S ezek a gondolatok és érzések nem engedik meg a költemények „szigorú” formálását, hiszen a parttalanul ömlő panaszok sora ezt nem tűrné.

A kedves „hulló csillag”. (Pálfalvi egyébként is kedveli azokat a költői képeket, amelyek az égitestekkel kapcsolatosak!) S a költő így sóhajt fel: (Kifosztott lelkem helyén)

kifosztott lelkem helyén
sötétlő
nagy úr madara gunnyaszt,
...
mert nincs már
a szívemben zsákmány,
mit elvehet tőlem.

Az idők ködfátylában messzetűnt kedves lénye megszépül, felmagasodik és felmagasztosul (tavasz, virágok – szintén kedvelt költői motívumok), de a múlt visszahozhatatlan véglegességgel elveszett: (Hallanám mindig)

Hová vezett el
minden múltam,
hogy elvesztem
a semmibe hulltam, ...

Az első ciklus végén azonban már kezd oldódni a gyász (Mégis élek, Szívem titkosírása, illetve Mint a bűnös és Búcsú – utóbbiakból az idézetek):

... a haláltól lassan
elrugaskodom,
s már az életet vállalom, ...

Búcsúzom régi életemtől,
búcsúzom régi szerelmemtől,
várva boldog holnapot.

A Lobogva-ciklus új „életre nyit”: (Hozd szíved igéjét)

... szívemből parázs
hevít, hogy éljek.

Új kapcsolat, új szerelem, új álmok és ölelések várják a költőt (Elérkezett a perc). Az Amit sajnálok tartalmi cezúraként mondja ki az idősödő költő utolsó lehetőségeként:

A jövőm a kincs,
és ami elmúlt: a ballaszt.

S mintegy ennek folytatásaként hat a felismert bizonyosság szinte felkiáltásszerű megfogalmazása a Semmi, ami azelőtt című költeményében:

Már meg sem érint a gond,
semmi, ami azelőtt
feldúlta minden nyugalmamat.

„Az év utolsó napján” mintha véget érne „rég”i élete is, s az új év „új” életet is hozna számára: „Hihetetlen ez az érzés”

S micsoda színekkel jön a hajnal,
ahogy virrad a jövő első napja,
lelkemből zengő diadallal.

... a lelkem kibontom
feléd, fogadd magadba.

S már ott is vagyunk a harmadik, az Őrlődve-ciklusnál, amelynek már nyitó versében (Egy asszonyt szeretek) kimondja a költő, hogy a világ szemében:

Bűnös szerelem ez,
vagy majdnem az.

S így a kívánt, a megteremtendő harmónia elé újabb és újabb akadályok tornyosulnak: Az érzést felfeldülják a kételyek és a félelmek – s az elválás réme. Valóban „örlődés” ez: Egy idős férfi kapaszkodása az utolsó szalmaszálba, amelyet ez a kapcsolat (mint lehetőség) jelent.

Így hát „győzniök” kell, minden akadályt elsöpörve – „örlődve és lobogva”. A jövő még tartogat boldogságot, amelyet az egyesülés vágya és ereje előlegez.

A vonzások és taszítások örvényei közt is ott a remény és az ígéret – s a visszanyert bizonyosság: (Égi jel intett)

Áldom az Istent,
hogy megláttalak.
Égi jel intett,
hogy meglássalak,

fömlálljak régi éneből,
és kövesselek téged.

* * *

Az Ének és ima című Pálfalvi-kötethez szintén Sipos Tamás írt előszót:

„A görög Plutarkhosz idézi Szimonidészt: »A festészet néma költészet, a költészet beszélő festészet.«
Érvényes ez a szép és találó megfogalmazás Pálfalvi Nándor új verseskötetére, melyben a piktúra elemei jelennek meg, erősebb tónusokban, élesebb ecsetkezeléssel vagy puhább, lágyabb színekkel, mintegy a kréta vagy az akvarell tűnékenységét idézve.

Másfelől viszont - már ami a költemények témáját illeti -, széles a paletta, bár mindössze három dolog foglalkoztatja. Nem más, mint halál, szerelem, élet. De hiszen ebben benne foglaltatik az élet teljessége, annak szépségével, komolyságával, keserűségével egyaránt.

Az életkornak nincs különösebb jelentősége, végül is esztétikai tekintetben teljesen mellékes, hogy valaki huszonévesen vagy a hatvanas éveiben írja költeményeit. Pálfalvi Nándor esetében ez csupán azért érdekes, mert oly sok sikeres prózai kötet után első verseskötetét 1998-ban adta ki, »Nézz meg jól a fényben« címmel. Míves, finom, megejtő versek voltak ezek, s új kötetének darabjairól is ez mondható el. Őszinteség, az érzelem gazdag húrjain játszva, pontos megformáltság és valami belülről fakadó tisztaság, szinte gyermeki játékosággal elegyítve.

A tematika széles skáláját már említettük, ez a színek széles skáláját is jelenti egyben, a derűs égbéktől a komor földfeketégig. De ha most eltérünk Plutarkhosz hasonlatától, akkor hozzáfűznék még egy gondolatot. Ez pedig a zene. Moll és dúr váltakozik, a lány andante és a gyors allegro. Végül pedig a minden érzelemhullámon felülemelkedő életszeretet crescendója. Az olvasó, hitünk szerint, mindezt átéli, átérzi majd, ha kezébe veszi ezt a könyvet.”

(Szimonidész – Kr. e. VI–V. század – Pindaros mellett a kardalköltészet legnagyobb görög képviselője. Műfaji sokoldalúsága lenyűgöző. Rendkívüli személyesség, egyszerű és világos stílus jellemzi. A szintén görög Plutarkhosz – Kr. u. I–II. század – ugyancsak tematikai gazdagságával, élvezetes stílusával és az utókorra tett nagy hatásával tűnik ki. Legjelentősebb műve a Párhuzamos életrajzok.)

Sipos Tamás tehát a festészettel és a zenével rokonítja Pálfalvi Nándor 1998 és 2001 között keletkezett költeményeit. Kiemeli azok árnyalati gazdagságát, széles szín- és hangskálájukat – a tematikai sokrétűség, mivesség, finomság, őszinteség, érzelemgazdagság, pontos megformáltság, belülről fakadó tisztaság, gyermeki játékoság mellett –, hogy aztán „a minden érzelemhullámon felülemelkedő életszeretet” győzedelmes hangja csendítse ki mindezek összhangját.

Ezt az értő és érző Sipos Tamás-elemzést csak néhány gondolattal egészíteném ki.

A kötet nyolc ciklusra tagozódik (Ének és ima; Ha a csillag megállna; Álmodj csak rigó; Úgy elmondanám; A kirótt időben; Ha tudnám is; Hajó a parton; Én is indulok). Nemcsak ezen kötet, hanem Pálfalvi Nándor egész költészete kulcsversének érzem a Magadnak hízelgőn című költeményt, amely ars poeticaként és számvetésként is felfogható (afféle epilógus, Arany János-i értelemben): a le nem bírt gazdag élet és életmű summázata is:

Volt idő, amikor azt gondoltam,
Elöttem van minden, mert nem voltam
Semmi. Semmi nem voltam még eddig,
És kell az, hogy a jövődet elhidd,
Elhidd azt, amit magadnak szántál,
Vagy talán még többet is a szántnál.
De amikor már csak visszanezel,
Jövendő is a múltból idézel.
A múltból, mintha tanulság lenne,

S felismernéd a jóslatot benne.
A jóslatot, amit magad tettél
Magadnak hízelgőn, mit szeretnél.
S a végeredményt is, hogy a jóslat,
S ígéreted, még mindig adósak.

Ebben a költeményben egyszerre érezzük a soha-meg-nem-elégedés feszítő erejét (eszünkbe juttatva Babits Mihály A lírikus epilógja című versét is, az állandó (meghatározó) bizakodást, amelyet a jövő-hit táplál. Az „önjóslat” a költő szerint – a még mindig adós ígéreted (be) teljesüléséért perel. (Ugye, mennyire Arany János-i gondolatok és érzések ezek!) – A formai zártság (a versszakokra nem tagolt 14 páros rímű tíz szótagos sor) szinte a szonettek „fegyelmét” szuggerálja az olvasónak. (Persze, ne feledjük, Pálfalvi Nándor írt szonettet is!)

A Magadnak hízelgőn bizakodása ott van már a kötet első versétől (Napnak hidd magad) kezdve (a címben, a „bízz magadban” és a „minden te vagy” kinyilatkoztatásszerű megállapításaiban). A további költeményekben pedig feltűnnek mindazok a költői képek, fordulatok (gondolatok és érzések), amelyek – az ambivalencia feszítő kettősségében „perelve” egymással – kulcsmotívumokként végigkísérik Pálfalvi Nándor költészetét, hogy végül is „kicsendítsék” a bizakodás hangját:

A magány, a kételyek, a csüggedések, a csalódások, a kudarcok, a vereségek s a közeledő halál ellen protestáló akarat győzelemre viszi azokat a nemes és tiszta „ellenerőket”, amelyek biztos támpontot és kapaszkodót jelentenek az alkotónak:

A minden rosszon, bajon átsugárzó tiszta öröm, a test és lélek békéje, az Isten és a szabadság hite, a (késői) szerelem boldogsága, az emlékek (az ősök minden homályon átsugárzó intő példája és megtartó ereje, a szülőföld, a család, a gyerekkor múlhatatlan emlékei) és az újrakezdés szépsége, a segítő barátok, a mindennapok kis „csodáiban” is feltündöklő maradandóság igazsága és ígérete (az év- és a napszakok váltakozásai; a lélegző, a fényekkel teli természet apró rezdülései; a tavasz, az ég, az égitestek – nap, hold, csillagok –, a felhők, a fények, a tüzek, a lángok, a szelek, a vizek, a növények – főleg a virágok –, az állatok – főleg a madarak és a méhek) – és még mi minden ...

Ennek, a mindig meg–megújuló alkotói küzdelemnek szép és kifejező példája az Én is indulok című vers. Ebben az alkotó az alkotás gátjaival, akadályjaival való állandó szembenézést, de az újabb és újabb nekiveselkedéseket, nekilendüléseket is rendkívül érzékelhetően fogalmazza lírává. A küzdelmet azonban nem adja fel – a nehézségek ellenére sem:

Próbálkozom még ezzel, azzal,
ahogy a kertész is küzd a gazzal
vasakkal, méregkeveréssel,
én is indulok törött kerékkel.

Az álmaimmal versenyt futok,
de mindig csak a múltamig jutok.
Ami egyszer már reményem volt,
élőnek hittem még, ami már holt.

A jövőt, mely nem csak nem ígér,
de nagy árat is kér perceiért,
amit nem tudok megfizetni.
Hitem kéne, s engedtem kiveszni.

Próbálkozom még ezzel, azzal,
ahogy a kertész is küzd a gazzal
vasakkal, méregkeveréssel,
én is indulok törött kerékkel.

Ez a költemény mintegy „párverse” a Magadnak hízelgőn címűnek. Akár annak folytatásaként is felfogható. (Ha formájuk részben más is, hiszen az Én is indulok versszakokra tagolt, s így két sorral hosszabb is a Magadnak hízelgőn-nél; itt a páratlan sorok kilenc, viszont a páros sorok szintén tíz szótagosak, s megmaradt a páros rím is.)

Az Ének és ima című kötet utolsó versei már (egyértelműen) az említett ellentétes kettősséget pozitív irányba fordítják, és egyben utat is nyitnak Pálfalvi Nándor harmadik verseskötetéhez, a Nélküled bolyongtam címűhöz: Míg én sétálgatok – részlet – és Jövők engedelmes:

A holnapot látom,
virágos új tavaszt,
amely derűt fakaszt
egy borús világon.

*

Táltosok hava ez a hónap,
csodák ideje,
új hitet hoznak az ájulónak,
hogyan ébredjen vele.

Ahogy a füst száll, úgy a múlt is
viszi a sóhajt,
az ember, még ha sírni tanult is,
most örülni óhajt.

Rólunk szól ez a vers, ájultak
és ébredettek,
már semmi nem az, ami a múltak
ködéhez vezethet.

A holdat lessük este ketten,
mint két szerelemes,
szívünk a múlttól már meg nem retten,
jövők engedelmes.

Augusztus ez, táltosok hava,
s csodára készen
vágyakozunk egymás karjaiba,
életre merészen.

S ha néha meg is bicsaklik a költői hang, ha nem is mindig engedelmeskedik a megformáltság (a forma sokszínűsége ellenére) az áradó gondolatoknak és érzéseknek, a feszítő erőnek, a költői „jószándék” dicséretes összképet eredményez az Ének és ima című kötetben.

* * *

A Nélküled bolyongtam című Pálfalvi-verseskötethez Sámel József írt „ajánlást”:

„Pálfalvi Nándor vérbeli epikus és vérbeli lírikus. Alkotói korszakainak késői szakaszában kezdte kiadni versesköteteit, örömet okozva ezzel olvasóinak, akiket már elbűvölt varázslatos regényeivel, elbeszéléseivel. A líra ugyanúgy kifejezési forma számára, mint a próza, de talán annyiban mégis más, hogy szívét még inkább kitarthatja, s felnyithatja legrejtettebb zugait lelkének. A vers az érzés világa, indulatok szülőtte, az öröme és szenvedése, színe ezerféle, az igazi líra érzelmek és indulatok hullámait indíthatja el, szeretetét, részvétét, lelkesedését, s elősegítheti a megnyugvást is. A vers: csoda. A jó vers isteni kegyelem.

Pálfalvi Nándor e kegyelem állapotában alkot. Sorsa alig különbözik a (szenvedő), sikertelen, a ragaszkodó, a szerető és szeretett, s olykor boldogtalan és mellőzött milliányi társától. De ő ezeket az érzéseket verseivel ki tudja fejezni, s átnyújtja: íme, ez vagyok én, az ember, és ez az élet, a világ, a kezdet és a vég, a létezés és a bizonytalan folytatás valahogy, valahol. Előző két verseskötete, a »Nézz meg jól a fényben« és az »Ének és ima«, igazi sikert aratott olvasói körében.

Most, nagy örömünkre, újabb verseit, a »Nélküled bolyongtam« című, különlegesen szép és titkokkal teli verseskönyvét nyújthatjuk át az olvasóknak.”

Valóban, a három ciklusos (Költő esküszik, Nem búcsúzom, Érted vívtam) verseskötet – mint két „elődje” is – elsősorban sokrétűségével hívja fel magára a figyelmet.

Az idős (ekkor már keszthelyi lakos) költő újra megházasodik: 2001. szeptember 22-én eljegyzik a keszthelyi Simon Gabriellát, majd október 27-én megtörténik az esküvő is. A kötet első ciklusa erről a kapcsolatról szól. Az Eged vagyok (Menyasszonyomnak) című költemény éppen az eljegyzésük napján kelt:

Szárnyak suhognak a Nap felé,
a Nap felé,
szívem iramlík szíved felé,
szíved felé.

Nem állítják meg a fellegek,
a fellegek
a szárnyakat és a szívemet,
a szívemet.

Nagy horizont a boldogságom,
boldogságom,
már a fényeid útját járom,
útját járom.

Ahogy a Nap az égen ragyog,
égen ragyog,
szívemben lobogsz, s eged vagyok,
eged vagyok.

Az érzelmek kiáradása határtalan, semmi sem korlátozza „futásukat”. E költemény áradó lelkesedése, a boldogság csodája és mindent elsöprő ereje nemcsak az első, hanem (szinte) a második két ciklus verseit is jellemzi. Ajándék az idős ember számára ez a szívöröm (ez a kései szerelem és házasság). Ezt semmi, még az irigység és a betegség sem győzheti le, mert ez az érzés minden bajon, veszélyen bizton győzedelmeskedik.

A költemények szigorú és nyugodt formálása és formája is bizonyára erre a bizonyosságra utal. (Sok a páros és a keresztrímes vers.) Titok és öröm, a halállal is csatázó életvág, az álmok és vágyak beteljesülése (a szeretett lény nélküli „bolyongás” után) az elválaszthatatlanság, az egymással törődés, egy új élet kezdete, a régi (szenvedő) élet eltűnése, a mindennapi tárgyokban és cselekvésekben is ott élő és mindent betöltő lény, aki még a csúf dolgokat is megszépíti – s még megannyi húron szólnak ezek a költemények.

A költő még a természet „csodáiba” is belelátja, illetve belevetíti a szeretett lényt. A Balaton, a kert, a madarak, a haza, a hitek (köztük az istenhit), a barátok (verset ír Sipos Tamás halálára is), a felhők, a halálra készülődés, a születésnap, a vágyak, a természet sokszínűsége és szépsége – sorjáznak a már a másik két verseskötetből is ismert, illetve az új témák. S aztán újra azok, amelyek megint a kedvest juttatják a költő eszébe.

Végül hadd idézzem a kötet számomra legkedvesebb versét, amely Pálfalvi Nándor költészetének igazi reprezentánsaként e „kitáruló” költészet esszenciáját, lényegét, velejét sűríti össze: Hűségünk halálos

Hozzám tartozol,
ahogy mindennapi étkem,
szomjamat oltó utolsó forrás,
te vagy jószágom és vétkem.
Ha elkárhozom,
benned kárhozom el,
mert veled létezem,
mint gyökérrel a fű,
ha elszáradok, akkor vétkezem.
S ha szívemben kihál a derű
és a reggeli Nap,
már nem a te szemed,
hogy visszatükrözze fényét
kihűlt holdszívem.
Fogva tart a keringés
démoni szabálya,
a jutalmak és büntetések tára,
amivel számolok,
de csak a jót remélem,
vihartól riadt növények
lázadása a vérem,
s forró, mint az állaté,
mikor rátámad az éhség,
vagy csak az idő.
Az én csordaszellemem
lelkemben van, ahogy a vonzás
titkos ereje: a páros.
Hozzám tartozol, hűségünk halálos.
Hiányunkkal a világ lesz vesztes,
ha szívünkben már nem él
a vonzás törvénye,
hogy el ne engedjelek,
és te el ne eresztess.

H. TÚRI KLÁRA

versei

Égi üzenet jó

Fölkel az alvó és hangosan szól
Fél tizenkettő
Apály s dagály szélcsend s viharok
Oltják egymást s éjek és napok
Romlásán jósjelek gyűlnek
Kínnal-átkozók és sok elátkozott
Földre együtt gyötrenék az eget

S fent a Mennyben döntés született
Kottázott reményén hív' eleinknek
Fény szikráztat víg üzenetet
Egy Szűzhöz le Gábriel jó

Fél tizenkettő
Álom és való álarcot cserélnek
Az ajkak isten-dicséretre nyílnak
És cseng bong zeng a mennynek kórusa
"Üdvösség a magasságban Istennek"
Száll szélten hosszon zsong a hálaének
Ki csüggedt volt bizakodni kezd
S szent tiszteletén Teremtőnknek
A fegyverek elcsöndesülnek
S újkoruk buja bálványai helyett
A Magas Ég földi Szülöttének
Örvendenek mind az emberek

Advent idején békesség
Az Istennek
Dicséret legyen
Százszoros fény
S Egy Szűznek és kisdéd Fiának
Karácsony ünnepén
Hálaénekek

Esti áhítat

még nem gyúltak a pislá horgász-mécsek
de már pihenni tért madarak cseverésznek
szürke szunnyadat üli az estét
s terjengő homály a tó tükörét
halk surranat lelkem lágy viaszán
s új sémákkal kacérkodó nessel
az éji bogár kihült lábnyomán
a békés est csendje
borzong belém

Hagyom hadd fájjon mindaz mi eltelt
ami ép volt nemrég még s véget ért
az életért annyi kihült képzet
s tünődés mit rám magányom mért
esti béke csöndje tölti lelkemet
lomb közt nyugalmat
dajkálnak a fák
utcazaj nem zavar s emberek
s míg babrálgat egy szellő hajamon
hogyan artériám csobogó bánat járja át
békén becézzen
csókoljon símogasson
mint gyermek kit titkolt csínye bánt
s féltékeny' vágyja anyja tapintatát
mint álomban
hagyom csak hagyom
ízlelgetem a park áhítatát
S pont mint egykor jóanyám
tisztá poharából a málnalét
az Úr jóízű irgalmát
egy hajtásra mind kiiszom én
s míg gyűlnek számba jóízű imák
a tó tükrén felfénylő holdvilág
arcát körül eképek udvarlom én
kegyed ma különösképp szép
asszonyom
s Ő tükréről mosolyt küld felém
s égi útjára visszalép

Virrasztó Anyánk ezüst fényű Hold
Szűz mindörökké
Keresztény magyarok Boldog Asszonya
Úr Jézus Krisztus Anyja
óh Mária
Üdvöz légy!

ELBERT ANITA

Karácsonyi hangoltság

Mágikus jelvárosra bukkantam
A szívemben. A tér közepén
Fenyőfa állt, éberem figyelve
A határt. Az emberek nyomai
Keresztezték egymást, idegesen,
Kapkodva. Az ünnep ugyanis
Fáradtság, készülődés. Az idill
Akkor veszett el, mikor
Megszűnt az ember a mostban
Élni. De hát a pillanatokat
Ki lehet feszíteni az öröklétbe,
Az állóképet, egy mosolyt,
Vagy egyetlen szót. Ám tíz év
Múlva már csak a hangoltság
Marad: szép volt ez a karácsony.

HÖRÖMPŐ GERGELY

A középsők

Blaise Pascal nagyszerű megfogalmazása: háromféle ember van, olyan, ki Isten szolgálatában áll, mert megtalálta Őt, olyan, aki keresi, mert még nem találta meg, végül: aki csak tengeti az életét, anélkül, hogy keresné, vagy megtalálta volna. Az előbbieket bölcsek és boldogok, a középsők boldogtalanok és bölcsek, az utóbbiak ostobák és boldogtalanok.

Azt gondolom, hogy létszámban a középsők vannak elől. S itt mindjárt egy módosításra van szükség: nem bölcsek ők, csak okosok. Mert a bölcsességnek kezdete az Úrnak félelme. Az Ő Szentlelkének kisugárzása és hitünk nélkül csak okosak lehetünk, de bölcsek nem. A huszadik századi ember nagyon okos, de mégsem bölcs. Ismertem rendkívül okos egyetemi tanárokat, meg katonatiszteket, akik okosak voltak “a maguk nemében”, ahogy Jézus mondta, és nem voltak bölcsek. Ismertem hat elemis földműveseket, akik bölcsek voltak. Mivel a “középsők” a legszélesebb réteg, manapság arra indít bennünket Isten, hogy legfőképpen őket próbáljuk megérinteni az igével és megszólítani a kijelentéssel. Igen, a bölcs ember vígan éneklé a zsoltárt: Téged ural az egész föld, s ég... Uralni, a magyar nyelvben azt jelentette, hogy úrnak tekinteni. Az uralkodás más dolog. A mi uralkodásunk a hatalom, vagyis a bűn rákényszerítése másokra. Az, hogy uralkodjál a Földön, nem azt jelenti, hogy hajtsd végre megromlott elméd okoskodásainak torz rablógazdálkodásos szüleményeit, hanem hogy úrnak az Urat tekintsd, és az Ő akarata szerint hasznosítsd a természet világát. Hogy ne legyünk útjukat tévesztett boldogtalanok. Ez az egész világ tele van okos boldogtalanokkal. Rendkívül sok észre van szükség ahhoz, hogy egy cukorgyárat megtervezzünk. Hatalmas területre, és sok ezer emberre. Mindez egy méhecske fejében megtalálható, és a méz jobban és könnyebben hasznosítható a szervezetnek, mint a szintetikus módon előállított cukorka. És a repülőgépet is csak a madarak tanulmányozása után sikerült megszerkeszteni, és a tengeralattjárót is a halak vizsgálata után, vagy a helikoptert a szitakötő rovar mintájára, mert nincs nekünk semmink, amit ne úgy kaptunk volna... A bölcs ember megismeri a természetet, és használja törvényszerűségeit, az “okos” meg gögösen épít egy természettől elszakadt civilizációt, ez a Sátán sugallata: „Olyanok lesztek, mint az Isten.” Melyik út a legjobb a három közül? Azt mondja Pál apostol: kiváltképpen való utat mutatok néktek. Ennél alább nem adjuk, ez a legmagasabbrendű főútvonal, ha emberi mértékkel “keskeny út” is. Valaki egyszer, így szólt: én vagyok az út, az igazság és az élet. Igen, ezen az úton lehet eljutni az igazsághoz, a boldog élethez és az örök élethez. Sose légy te középutas, középszerű, ne járj a “hasznos” középúton, a kiváltképpen való úton járj! Lehet, hogy egyszer majd már csak botorkálsz, később vánszorogsz, talán össze is esel, de lelked célba ér!

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVAMÁNYAIM

A nagymarosi híd története

Ha valaki nagyot kiált a nagymarosi dunaparton, azt meg lehet hallani a visegrádi oldalon is. A tervezett vízi erőmű építésekor, majd az építkezés leállítása után, a gát elbontásakor néhányan arról beszéltek a kisvárosban, hogy itt a kedvező alkalom a két partot összekötő híd építésére. Mert így kedvezően alakulna nyugat-keleti forgalom s vele együtt a saját településük fejlődése is. Amikor már látszott, hogy ez az óhaj nem teljesülhet, akkor néhányan arra gondoltak, hogy a folyó víz alatti medrében épülő közmű alagutat kellene forgalomképesebb átjáróvá építtetni, ám ez az óhaj sem teljesült. Annak idején olyan véleményeket is lehetett hallani, mintha a hídépítést a visegrádiak elleneznék attól tartva, hogy túlságosan megnőne a 11-es sz. főútvonal forgalma, s ez némileg visszafogná az idegenforgalmat. Tény azonban, hogy a hídépítés mint téma évtizedeken át foglalkoztatta a helybelieket.

Egy régi anekdota szerint, a múlt század húszas éveiben Karaffiáth Jenő azzal kampányolt a faluban, hogy ha őt megválasztják országgyűlési képviselőnek, akkor fogaskerekű vasutat építtet a Hegyestetőre és hidat a Visegrádi oldalhoz. A jelölt be is került a Parlamentbe, de a fogaskerekű és a híd azóta sem épült meg Nagymaroson.

Viszont, amikor eljött a rendkívül zord tél és úgy befagyott a Duna, hogy gyalogosan is át lehetett kelni a túloldalra, a parti házban lakó család háziasszonya kinézett az ablakon és így szólt a párjához;

-Nézzé csak Apjuk! Beállt a Karaffiáth hídja.

Az anekdota hitelességét ma már nehéz lenne ellenőrizni. Az viszont bizonyítható, hogy a XIX. században tényleg épült híd Nagymaros és Visegrád között. Igaz, amilyen rövid idő alatt készült el, olyan hamar el is bontották.

Kisgyerekkoromban még én is minden vasárnap vártam a sarkon az utcákat hangosan sípolva járó újságost, hogy megvegyem tőle az egyébként hosszú évtizedeket megelőző Vasárnapi Újságot. A már a XIX. században megjelenő lapról *A Magyar Sajtó Története II/2 kötetének 444 oldalán lehet bővebben olvasni. A kötetet 1985-ben adta ki az Akadémiai Kiadó. Főszerkesztőként Szabolcsi Miklós jegyezte, Kosáry Domokos és Németh G. Béla szerkesztette.*

Az A/3-as méretű lap, -melynek fénymásolatával régebben az önkormányzatnál megajándékoztak,- 1894. 38. száma 41. évfolyama tudósít egy hadihíd építéséről, melyet hadgyakorlat alkalmából építettek az Osztrák–Magyar Monarchia katonái. Az eseményről fotókat is készített egy *Weinvurm Antal* nevű fotográfus, ami a kor technikai színvonalán bravúros munkának mondható. Sajnos, a fénymásolt példány itt már nem alkalmas a közzétételre.

A címlapon civil közönség is várakozik a nagymarosi parton, ahol katonák sorfala várakozik az átkelésre. A Dunán két hajó vetett horgonyt. A túloldalon Visegrád látható a hegyek előterében. Az újság második oldalán már az nézhető, hogy folyamatosan érkeznek a katonák a túloldalra. Az eseményről tudósító nevét csak V.S.-monogrammal jelzi a szerkesztőség.

A tudósítás szerint :”szeptember 17-én hajnalban kezdődött meg a dunai híd verése. Először is a visegrádi partról vaskompok hosszú sora evezett át szabályos időközökben a nagymarosi part felé. Ez az úszó rajvonal hetven pontonból állott, mégpedig úgy, hogy két-két komphoz volt elhelyezve a verendő híd egy-egy mezője, vagyis a hídtest része. Tíz perc múlva a hetven komp horgonyt vetett a nagymarosi parton, s ugyanekkor megkezdődött a dunai hídverés nagyszerű művelete, melyhez hasonlót az osztrák-magyar honvédség hadgyakorlatok alkalmával még nem vitt véghez.”

A további technikai részletekről szóló terjedelmes beszámoló szerint a marosi parton megkezdődött a

hídverés nagyszerű művelete. Kész hídrészeket szállítottak a Dunán úgy, hogy azokat csak össze kellett kapcsolni, s az összekapcsolt részeket horgonnyal megerősíteni. A visegrádi oldalon nehezebben haladt a munka, mégis 58 perc alatt mindkét parton véget ért.

Az érdekes műveletet a király a Fiume nevű gőzhajóról nézte, amelyen az idegen hatalmak katonai megbízottjai is helyet foglaltak. A negyedik hadtest átkelését már a nagymarosi partról nézte meg Ferenc József.

Az átkelés másfél óráig tartott. A lovasok kantáron vezették a paripáikat. A gyalogosok nem tartottak lépésütemet. Amikor ezt a szabályt elvették, a híd veszélyesen kilengett.

A terjedelmes beszámoló történelmi eseményről szól, ezért illik még a tudósításnak azt a részét is ide illeszteni, hogy ez az őszi hadgyakorlat annak a feltevésén alapult, hogy az ellenség betört Magyarország északi határán és a Kassa-Miskolc-Balassagyarmat útvonalon Budapest felé nyomulva, a főváros és Komárom közti összekötést akarja megszakítani.

A szeptember 21-én véget ért gyakorlatról a MI Újság? címes hírből még azt lehet megtudni, hogy ebből az alkalomból a király Balassagyarmat szegényeinek 500, a felállítandó főgimnázium alapjára 1000, a tűzoltóegyletnek 100 forintot adományozott. Szeptember 22-én hajnali két órakor Ferenc József Nagymarosra érkezett, majd csavargőzösön Visegrádra ment, még aznap reggel szarvasra vadászni.

VÉGH TAMÁS

Most is „csak egy éjszakára”

Az utókor nem hálás a halottakért, az áldozatokért.
Feledi a hősi tetteket, s a bajtársiasság megnyilvánulásait
Jeltelen csatamezőkön. Múltunk ócska vasdarab,
Rozsdás töltényhüvely, átlőtt rohamsisak,
Melyet közmunkás rossz szerszáma fordít ki a földből.
Semmi sem számít, s bár emelkedett megemlékezések
Sora kábít, ördögi tervek terepasztala volt, s marad a világ.
És odalenn a sárban mindig halott árvák, s vérző katonák.
Seregek vonulnak örökké jobbra, balra, jajra, diadalra,
Megannyi sápadt sakkfigura, szuronyvégeken feketéllő
Ballada. Az uszító propaganda, mint üvöltő bajonett
Átdöfi a csendet, háborúra késztet olaszt, magyart, szerbet,
S akkor még egyik se kérdi, hogy mi mind, miért is?
Csak a jelszó visong, csak a pátosz: „Megállj, megállj,
Kutya Szerbia!”, és a sokadszorra lehullt falevelek,
Isonzó, Verdun, Galícia, s Premyysl, ahonnan a költő
Üzente „Csak egy éjszakára”. Benne üvölt a száz kerek év,
Melyben örökös kisdéd a béke, s pólyája csupa vér.
A világ feledi múltat, és semmiből semmit sem tanul.
Tudományról papol, s csak az igazságról hallgat konokul.

Bajtársak hóban, hóben, erdei barakkok előtt, harcközi
Szünetekben, ingujjra vetkezetten, egy nyári délelőtt.
Holnapra tán már mind halott. Fénykép őrzi a megkopott,
Ritka pillanatot, egyszeri mozzanatot: Íme, ember vagyok!
Aztán tovább, tovább! Szervezetten, tervezetten folytatódnak
A hadmozdulatok. Lövészárok, drótakadály épül, rikolt a gránát
Ömlik az ideggáz, lőporfüst gomolyog: az ember
Mindent kitalál, megalkotja a halál milliányi változatát.
Káin unokája mind, s végső agóniájában mégis az égre kiált.
Ha sejthette volna, hogy mi lesz, legalább egyszer az életben
Megfékezhetne volna szabad akaratát. Nem tette. Sohasem
Teszi azt, amit Ábel örökül hagyott. S a vége: tizenötmillió halott.
Miért is, kiért is? Hazámért, bajtársamért mindent megteszek,
S megteszi amaz is, egy másik egyenruhában, s egymás belét
Fordítják ki a kézitásában. És sebláztól hörögve Istent hívja
Mindegyik. Epizód csupán mindez. Amikor kitör a béke,
A megmaradtak otthonaikba csendben, csonkán hazatérnek.

Fejük felett azonban, a világ egy eldugott zugában tovább
Folyik a játszma, s a bábuk sorsa eldőlt már előre ott.
Ezerkilencszáztizennégy. Mire emlékezel? Mondd, mire?
Az első nagy kísérletre, vagy sok romantikus, hősi tetre?
A kínra, az orkánzó vivátra? Avagy velem együtt
A költő szavára: ”Csak egy éjszakára küldjétek el őket!”

Igen. Most is „csak egy éjszakára”, egy hétre,
Egy délutánra, egy partvonalon túli kirándulásra,
Ahol esélye nincs a leszervezettségnek, működő
Kapcsolatoknak, az összeköttetésnek, ahol
Kiszolgáltatottja vagy embernek, s az elemeknek.
Anyuci távol, éhezel, s fázol, s kilométerekre van
Pizzéria, benzinkút s bankautomata, autó, s a jólét
Megannyi rekvizituma. Magad, mert szolgád nincsen,
Ismerőseid is ijedten, távolról figyelnek, mert nyomorod
Már messziről kong, mint kolomp a leprás kezében.
Rajtad van a bélyeg, közmunkás lettél. Havi negyvenből
Kéne, hogy megéljél, s kötelékeidből is kiestél,
S markában tart a kétség, nem jön a mentő, nem
Jön a segítség, s ha elesnél, az utcán átlépne rajtad
Ezer idegen árnyék, nos, tudd meg akkor, ez is itt van,
Ez is e tájék, s nincs abban percben, aki veled sorsot,
Gúnyát cserélne, s nekik csak „ezek” vagy, s nem ember.

Az utókor nem hálás az áldozatokért, s kerüli
A hősi pózokat, helyette inkább álmokat űz el,
S röhögve kalmárkodik, és sorsokat ad-vesz kilóra.
Bárkit, bárhol, bármikor, s bajtársakra nem lelsz e helyt,
Csak amott, túl a partvonalakon, lövészárkokon, sáncokon
Kitartó sorsvetettek konok csapatában, ott küzd mind,
Akiket letagad ez kor, amely előre tekint olyan bátran.
Száműzötteiddel hazám, mondd, ki cserélne „csak egy éjszakára”?

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

Költő születik

Báva Emil, a híres gőzsobrász, meghasonlott önmagával.

Egy reggel arra ébredt, hogy rádöbbsent: eddigi élete, egész művészete értelmetlenség volt és felesleges. Hiába alkotta meg szebbnél szebb gőzműveit, azok a pillanat törtérszei alatt elillantak, így az örökkévalóságról álmodnia sem lehetett. S ez volt az, ami gyötörte lelkét, s nem hagyta nyugodni.

Mert milyen is a gőzsobrászat?

A művész felforról néhány liter vizet s egy szelepen át a levegőbe ereszi a keletkező gőzt.

A szabályozó szelep nyitásával, vagy zárásával változtatja a kiáramló gőz nyomását és sebességét, így formálva, alakítva az alakzatokat. Egy – egy “kiállítás” - ha ugyan annak nevezhetjük – csupán másodpercekig tartott. Báva Emil kinyitotta a szelepet, hangosan bekiabálta a megjelenő mű címét – ami vagy sikerült, vagy nem – és ki-ki maga dönthette el, valóban azt látja-e a kavargó ködben, gomolygó párában, vagy valami mást. Ez a jelenlévő közönség fantáziájától és befogadó készségétől is függött, no meg, hogy nem köhögte-e szét a létrejövő művet egy náthás néző, ami bizony sokszor megesett.

Báva Emil halhatatlanságra vágyott! Márpedig a gőzből alkotott művei ezt aligha adhatták meg számára, ezért – döntötte el magában – valamilyen egyéb művészeti ágban kell próbálkoznia. De melyikben?

Eleinte a festéssel kacérkodott: korábbi gőz-művei alapján elmosódó, pasztellszínű figurákat vitt fel a vászonra, de mindig elfelejtette, mit akart eredetileg festeni, utólag pedig végképp lehetetlen volt felidéznie a témát.

Hosszas és keserves kínlódások, fájó önmarcangolások után született meg az elhatározás: Írni fog! S nem akármit: verset.

Gyorsan megalkotott egy vadonatúj gőzsobrot, hogy legyen miből friss ihletet merítenie. A forralóedényből kavargó, fehérös gőzfosztlányok felúsztak a mennyezetig, tekeregtek, ide-oda libegtek. Báva Emil elmerengve bámulta, mint foszladoznak lassan és csapódnak le apró cseppekben a falon. Már is úgy vélte, megrezdülnek benne a költői érzések: Netán jelentenek valami ezek a csurgó cseppek? Vajon mire kell, hogy ösztönözzék őt, a leendő költőt? Mi az, ami ugyanígy tűnik el, semmivé foszolvá, és úgy hal el, mint a hm... micsoda is?...Hát persze, az élet. Igen... ez nem rossz! De sajnos kevés. Mindenesetre, nehogy elfelejtse, gyorsan leírta:

- *Az élet elhal.*

Sokáig ült, újra és újra átolvasva a mondatot. Tetszett neki, de fogalma sem volt, hogyan folytassa. Arról kár elmélkednie, miért hal el az élet, ezt minden gyerek tudja. Lejár az ember ideje? Nem ez meg olyan, mintha egy OTP tartozásról írna. Egy elüszkösödött láb is elhal, de ez még nem a teljes életet jelenti. A lét megszűnik... De miért? Mert *elhal*?...Elég szokatlan, de így is mondhatjuk.

Báva Emil napokon át nem evett, nem aludt, csak rágta magát, de nem jutott eszébe semmi. Mennyivel könnyebb egy gőzsobrot megalkotni – sóhajtott fel – egy csavarintás a szelepen, aztán csak előjön valami. De mit kezdjen ezzel az átkozott mondattal?

Egy átvirrasztott éjszaka után döntő elhatározásra jutott: lesz, ami lesz, megmutatja egy irodalmi lapnál és segítséget kér: hogyan tovább? Aztán majd meglátjuk... .

Szemüveges, bozontos szakállú, egzaltált tekintetű, cingár férfi fogadta, ujjai, fogai sárgultak a nikotintól.

- Mit hozott? – kérdezte hűvös udvariassággal.

- Nem is tudom... - dadogta Báva Emil és előkotorta zsebéből az egyetlen mondattal díszelő papírt. – Itt tartok... egyelőre...

- Mutassa - mondta elnéző mosollyal a szerkesztő és kivette Báva Emil remegő kezéből a lapot. Olvasni kezdte, arcára kezdetben értetlenség, majd fokozódó csodálkozás, figyelem és döbbenet ült ki.

- *Az élet elhal* - suttogta szótagolva, és az iruló-piruló Báva Emilre meredt, aki e pillanatban nem volt se eleven, se holt.

- Mít akar ezzel mondani? Mi az, hogy “Az élet elhal”?

- Ö... szóval... az élet... vagyis a gőz... illetve a gőz, ami elillan... ugyebár... eloszlik...

- Már értem! – állt fel izgatottan a szerkesztő. – Maga írt egy egysoros prózaverset, de nem biztos a dolgában, mert még kezdő, így van?

- Mi tagadás...

- Csodálatos! Egy szót se többet! – szólt ki az ajtón: - Hé, mindenki jöjjön ide!

Mínta ott váraoztak volna, szempillantás alatt megtelt a szoba. Báva Emil igyekezett minél kisebbre összehúzni magát a hirtelen sokadalom láttán. Nagyon megijedt, pedig nem volt rá oka. A szerkesztő ünnepélyes ábrázattal, szakállát túrva bejelentette:

- Figyeljete ide, bemutatom nektek Báva Emilt, a század zsenijét a költői tömörítés legnagyobb élő mesterét, aki a világ legrövidebb, de legtöbbet mondó prózaversével ajándékozta meg rajtunk keresztül az emberiséget. Szerkesztőségünket érte az a megtiszteltetés, hogy mi adhatjuk ki a Mester művét. Felolvasom. Kettőt kráogott, szemüvegét igazgatta, s csengő hangon elkezdte:

- Báva Emil műve: *Az élet elhal.*

A szobában továbbra is feszült figyelem, mohó váraozás uralkodott s a néma csöndben minden szem a szerkesztőre nézett. Az mérgeesen és türelmetlenül rájuk mordult:

- Na mi van? Hát nem értitek? Ennyi! Az élet elhal. Egy betűvel se több! Kell ennél jobban bővíteni? Nincs-e benne minden, amit az életről mondani lehet?

Hátulról egy bátortalan hang kérdezte:

- És mi a címe?

- Báva Emil erre a kérdésre nem számított. Zavartan szabadkozni kezdett, közben folyt róla a veríték:

- A gőz... - de csak eddig jutott. Megdöbbenésére óriási tapsvihár tört ki, többen odaléptek, és a kezét rázogatták, mások a szerkesztőnek gratuláltak az új zseni, a tömörítés utólrhetetlen mestere felfedezéséhez. Egyikük felállt egy székre, onnan harsogta, gesztikulálva:

- A cím!... Értitek, hogy ez önmagában is milyen óriási, hogy mennyire összegzi az egész prózavers legbensőbb mondanivalóját? – és lehunyt szemmel, patetikusan kitárt karokkal, elragadtatva szavalni kezdte:

- A gőz. Báva Emil műve: *Az élet elhal.*

A lelkes zsvajban egyedül a szerző állt sután, és értetlenül. Megörültek ezek? Vagy lehetséges, hogy tudtán kívül tényleg mesterművet alkotott? Szóval ilyen egyszerű?... Sok ideje nem maradt a tépelődésre, mert a szerkesztő megölelte és a többiek felé fordult:

- Nagy pillanat ez, barátaim! *Költő született!*

Báva Emil, egykori gőzsobrász szerényen mosolygott. Nem szólt egy árva szót sem, csak magában gondolta:

- Jó, jó, ez mind szép, rendben is van, az élet elhal. És az irodalom? Azzal mi lesz?

MAKKAI LÁSZLÓ

Születésnapemlék

Fekszem párna-mámorba fúltan.
Úgy van rám rogyva árva kedvem,
hogy veri szájba néma csenddel a szájalom.
Csepp inába szállt nagyon a béna reggel.
Feltérdepel, nekem dől, belém karcos fájdalom-képet.
Vérzek el egy emlő-kemény harctól.
Átnyalom - ha éget - az öv alatt kapott sebem.
A földagadt napot nyelem, ahogyan olvad.
Kis kínom csak béget, már-már utolért.
Párját ritkítom a többieknek,
kik titkon, a boltba ölni mennek
a holnap majd drágább cukorért.

Miseruha részlet, Krakó

BESZÁMOLÓ

Oltárterítők, templomi textíliák

A Tudás-központ Egyesület új Integrált Közösségi és Szolgáltatóházának avató ünnepségén Oltárterítők, templomi textíliák Európából címmel kiállítás nyílt a Nógrád megyei Szalmatercsen. A kiállítás legértékesebb darabjai a 18. századból vannak. A legkésőbbben készített munka egy kazula, 2013-ból. Az ország különböző tájainak templomaiból, bazilikáiból, kolostoraiból, illetve a népi iparművészekről összegyűjtött munkák mind kézi hímzésűek. Nem csak Magyarországról, hanem Európa más országaiból is vannak textíliák. Így például Ausztriából, Bajorországból, Szlovákiából, Lengyelországból, Vajdaságból, Erdélyből. A kiállítást színesíti az erdőkürti pálos Teréz nővér gyönyörű gyertyái, amelyből vásár is nyílt. A kiállítást Dr. Beer Miklós váci megyéspüspök nyitotta meg.

Igen nagy gyűjtőmunka előzte meg a kiállítás megnyitását, hiszen 30 település templomaiból hoztam el az anyagokat. Minden helyre személyesen mentem el, éreztem a bizalom, a személyes kapcsolat fontosságát. Az ötlet már jóval hamarabb megfogalmazódott bennem, úgy március táján, augusztus elejéig ismerkedtem a templomi textíliák sajátosságaival, terveztem kikhez menjek. A tényleges begyűjtés augusztus első napjaiban kezdődtek. Segítségem is volt mindvégig: a karancssági plébánián élő Prezenszky Edit néni személyében, illetve Kapás Attila plébániai kormányzó által. Az ötlet hallatán lelkesedéssel segítettek mindvégig. Mindenhol rendkívül szívélyesen fogadtak a falvak plébánosai, sekrestyései. Ugyancsak bizalommal, nagy-nagy érdeklődéssel, megtisztelő barátsággal fogadtak a híresebb kolostorokban, bazilikákban, főszékesegyházakban. Külön is kiemelném: Szent István Bazilika, Zirci Ciszterci Apátság, Pannonhalmi Apátság, Szatmárnémeti püspöksége, Szécsényi Ferences Kolostor és Templom. Külföldön ugyancsak támogatták az elképzelést, szívesen mutatták meg féltve őrzött, szeretett textíliáikat. És adták oda, tudva pedig azt, hogy hosszabb ideig, február végéig lesznek kiállítva. A Vajdaságból, Martonos község plébánosa, Savelin Zoltán atya, a település polgármesterével eljött a kiállítás megnyitására.

Először csupán oltárterítőkre, antependiumokra gondoltam. Megismerve azonban a templomi, liturgiai textíliák sokszínűségét, bővült miseruhákra, lobogókra és másokra. Egyetlen darab sem egyforma. Különböző korok stílusai, egyes alkotók ízlései, helyi sajátosságok határozzák meg a rendkívüli változatosságot. Törekedtünk arra, hogy az ország tájainak népművészeti sajátosságait is lefedjük. Vannak palóc, matyó, sárközi, békési mintás oltárterítőink. Vannak arany hímzésűek, többnyire apácák által készített csodálatos munkák. Vélhetően évekig készítették egy-egy darabot.

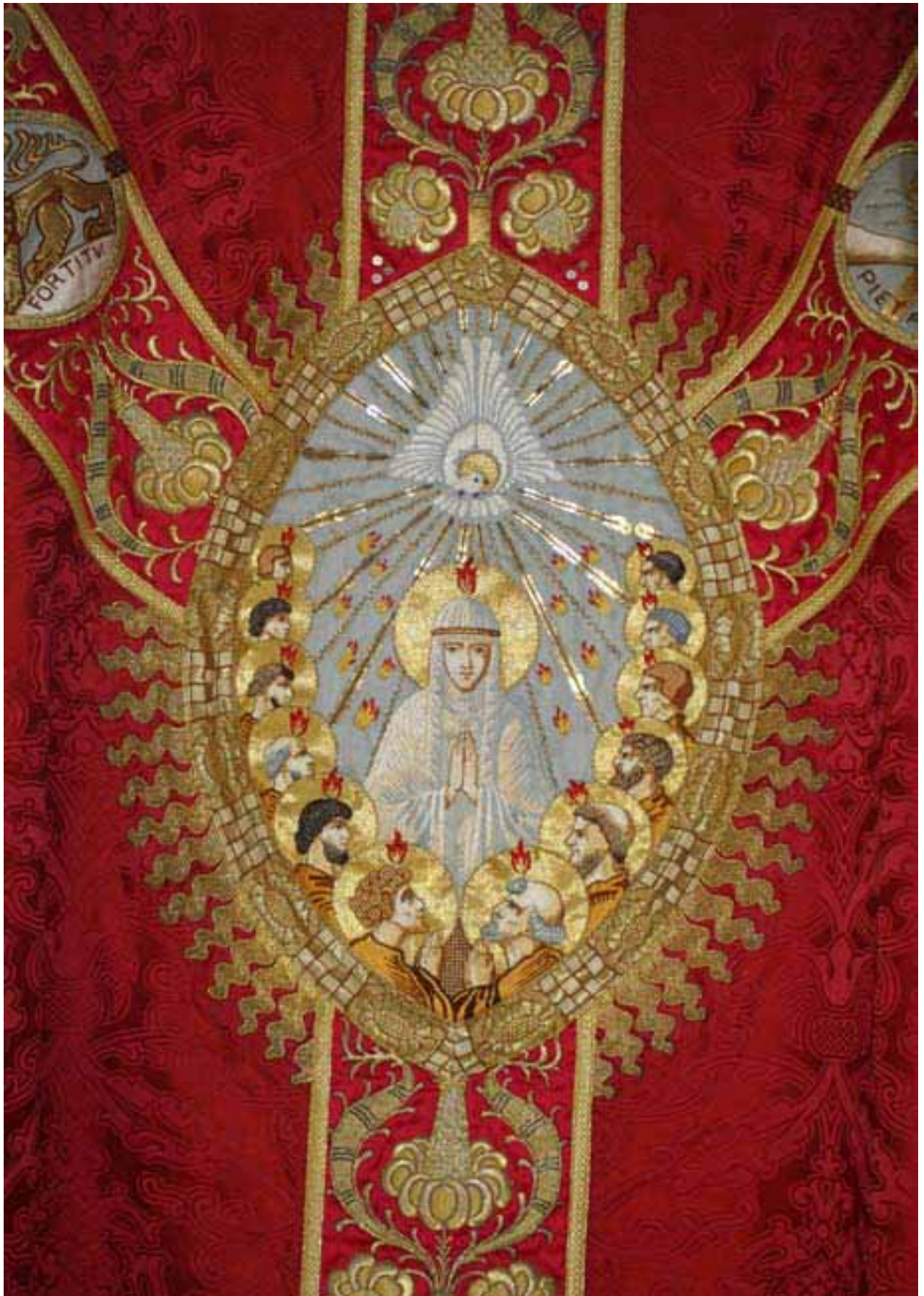
A kiállítás legértékesebb darabjai 18. századból vannak. A legkésőbbben készített munka egy kazula, 2013-ból.

A kiállítás gondolatát örömmel fogadták a helyiek. Egyesületünk, a Tudás-központ Egyesület pályázati forrásból építtetett egy Integrált Közösségi és Szolgáltató Térnek nevezett kulturális intézményt Szalmatercsen. A két eseményt, a kiállítás megnyitását és ház átadását, felszentelését örömmel fogadta mindenki, jó gondolatnak találták. Méltó helyszín egy ilyen nagy kiállításához az épület.

Jó lenne az ország más területein is kiállítani. Erre vannak meg előzetesen érdeklődők is, még külföldről is. Természetesen, mivel nem saját tulajdonunk, erre csak a kölcsönadók beleegyezésével kerülhetne sor.

A kiállítás nyitva: vasárnap és hétfő kivételével minden nap 10 órától 17 óráig. Cím Szalmatercs, Kossuth út 54. Közösségi ház.

*A beszámolót írta, a fotókat készítette: **Tóth András***

Miseruha Németországból (Szendehely)

Miseruha (részlet) a Zirci Ciszterci Apátságból

Dalmatika Szent László képpel, Zirci Ciszterci Apátság

Antependium (részlet) a Szatmárnémeti Meszlényi Gyula Gyűjteményből

Antependiumok (részletek) a Szatmárnémeti Meszlényi Gyula

Gyűjteményből

Graemium-részlet (storno 1870), Pannonhalmi Apátság

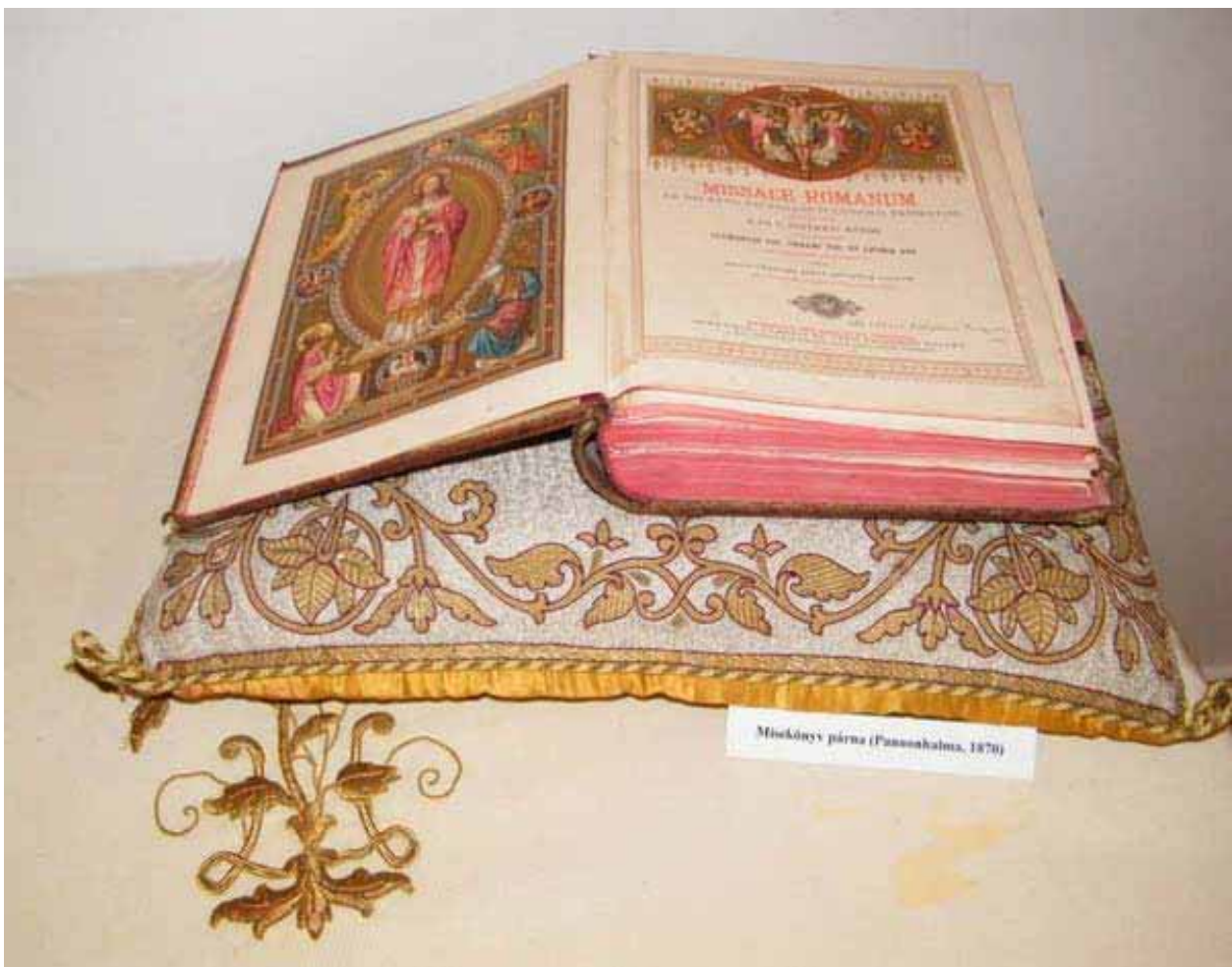
Kiállítás részlet

Békési hímzéssel készült oltárterítő

Antependium Varsányból

Misecönyv és párna a Pannohalmi Apátságából (storno 1870)

Oltárterítő a Vajdaságból

DOBROSI ANDREA

A tél érve

Tél nyelve leng az ágon kószolón,
gyenge napnak szorítja kézfejét,
ajka zimankós, ős-szavakat gyón,
hangja negédes, csendes éjt kísért.

Ó, az ősz, esdekelnél merészel,
térdén sebhelyes pára füstölög:
levelek színes dombja ne vessz el,
óhaja hegycsúcs ormán felhörög.

De a hóhalom – a lomha – elér,
jászolba szólít már a szent család,
nem lehetek hűtlen, pogány s ledér,
szeretet leplét terítem alád.

Ha győzni jövend a holnap feléd,
engedd, öledbe borítsa fejét.

Antependiumok Szatmárnémetiből

PROGRAMAJÁNLÓ

II. Váci Eszperantisták Napja

Petro Vacano szerzői estje

2015. január 31. – szombat – 17 órakor a Madách Imre Művelődési Központ (Végh Dezső termében.)

Petro Vacano (Péter Péter) 1937. február 10-én született Vácon. A 8. számú Gépipari Technikumban érettségizett 1955-ben, ezt követően a Kandó Kálmán Híradásipari Technikumba járt, majd a Bánky Donát Gépipari Műszaki Főiskolán 1967-ben kapott diplomát. Üzemmérnöki képesítést 1973-ban szerzte meg.

Apja: Péter József (1905 Bonyhád - 1962 Vác) vaskereskedő volt, majd 45 után vasáruda vezető. Szász családból származott.

Petro Vacano (Péter Péter) egész életútját kettősség jellemzi. A műszaki pálya és a költészet, az irodalom iránti vonzalom.

Már fiatalkorában hajlama volt az irónia iránt. Katonaéveiben készült (kezdet) karikatúrái jól illusztrálják ezt. És ez hangvétel a verseiben is megszólal. Karinthy irodalmi karikatúráknak nevezte a verses (és prózai) paródiákat. Péter Péter is kiváló megfigyelő, és jó érzékkel találja meg azt a jellemző pontot - mind a klasszikusoknál, mind a kortársainál -, ahol érzékletesen visszaadható groteszk formában írt versen át költészetükről készült „görbe tükör”. Ez a hang Péter Péter költészetének csak egyik oldala. Lírájában fellelhető az őt körülvevő tájról készült pillanatfelvételek éppúgy, mint a töprengő, a múlttal szembenező, szinte már filozofikus hangvétel.

Korosztálya, a 19 – 20 éves fiatalok átérték a Rákosi –rezsim ellen felkelt magyarság harcát 1956-ban. Bár ő soha nem kérkedett, az események szemlélője volt, és a verések ellenére jó néhány barátját sikerült megmentenie, mert olyan neveket említett, akikről tudta: az országot már rég elhagyták. Így azt is látta azt is, hogy ki nem volt ott, de ötvenhatos múlttal dicsekszik mások előtt.

1960-as években **Gyombolai Márton** körül gyülekeztek az írói vénával megáldott fiatalok, és létrehozták a Radnóti Miklós Írókört. Természetesen a hatalom csak úgy engedélyezte a kör működését, hogy Gáborosi Ferenc, az egykori szociáldemokrata, majd nyugdíjas kora előtt a Forte gyár párttitkára vállalta a hivatalos vezető szerepét. De az eszmei irányító és vezető Gyombolai Márton volt. A körben felolvasták a résztvevők, hogy a megelőző héten mit írtak, és közösen megvitatták, javították a hibákat. Ebben spontánul alakult szervezetben érlelődött Péter Péter lírája is, hiszen az ötvenes évek közepétől már írt, de kritikai észrevételt csak ezeken a heti összejöveteleken kapott.

Irodalmi lapot is szerettek volna létrehozni, de ez akkor lehetetlen volt, bár Tollvonások címmel stencilezett oldalakon megjelentettek egy számot. De jelentek meg versek a Pest megyei Hírlap váci mellékletében is. A fiatalok „terméseiből” az Ifjúsági Magazin 1969. novemberi száma kétoldalas anyagot közölt le.

Az akkori hivatalos szervek nem nézték jó szemmel a működésüket, mivel a fennálló rendszerről a rosszat is megírták, és mindent elkövettek a kör felszámolására. Első ízben 1969-ben rohant ki ellenük az Élet és Irodalom, az akkori hivatalos irányzat lapja. A 70-es évek közepétől, a kör megszűntetése után, már csak néhány alkalmi fellépésre került sor, s a hallgatás volt a jellemző, s csak az íróasztalfiók papírjait gyarapíthatta költőtársaival. (A cikk írója: Koroknai Zsuzsa (1926-2004) volt.)

Az Élet és Irodalomban megjelent cikk kapcsán íródott az a levél, melyet Nemes György részére, mint főszerkesztőnek írt Gyombolai Márton, a kör vezetője, 1970.09.28-án.

„ Ezúton kérjük a Tisztelt Főszerkesztő Elvtársat, hogy amennyiben lehetséges, körünkben megjelenni szíveskedjék. Általában pénteki napokon tartjuk összejöveteleinket, munkanapokon.

Szeretnénk, ha némi tanáccsal látna el bennünket egyes vitás kérdésben. Kérjük közölje, hogy mely nap aktuális az Ön részére.” (Radnóti Írókör, Vác, Fegyveres Erők Klubja. Levélszám:70/970) Természetesen a levélre nem kaptak választ.

A Kör tagjai nem tudhattak arról, hogy ” A hatvanas évek végén párthatározat volt arra, hogy semmi szükség több fiatal íróra. Aki fiatal író van nekünk, az a szükségletekhez képest elegendő.” (2004. május 17. Élet és Irodalom.)

1998-ban a Károly Györggyel és mások létrehozták *Kármán József Társaságot* Vácott. Ő is csatlakozott a társasághoz. Próbálkoztak a hatvanas-hetvenes évekhez hasonló író-társaságot kialakítani, de ez sem volt hosszú életű. Minden ambiciózus fiatalokból álló szervezet akkor életképes, ha az írásait nyomtatva is látja. *Új Hang* néven sikerült egy irodalmi lapot (egy számot) útjára bocsátani. A folyamatos megjelenéshez, a kiadáshoz pénzügyi fedezet is kellett volna, e nélkül, hosszabb távon nem tudott fennmaradni.

Ha Vác múltjára visszatekintünk, kevés költővel, íróval találkozhatunk a történelem lapjain. Sokan átmenetileg kapcsolódtak a városhoz, egy-egy versüket a kisvárosi lét légköre megihlette, de tartósan egyikük sem maradt. A főváros közelsége sokukat vonzotta, ott megnyílt előttük az érvényesülés lehetősége. Akik maradtak, írtak. Gondolataik közlésére a helyi újság nyújtott fórumot, a napi hírek, események között „megbújva”. Péter Péter is közéjük tartozott, tartozik. Nem maradt számára más lehetőség, mint a szóbeliség. Irodalmi műsorok szervezése, egy adott, versszerető közösség létrehozása.

A rendszerváltás megszabadította az alkotókat a politikai kötöttségtől, ugyanakkor a megélhetőségi robot miatt embertársaink gondolatai között nem a kultúra, az irodalom, a költészet szerepel az első helyen. Ez bizonyos szempontból érhető. Az már kevésbé, hogy akik tehetnének valamit, például a döntéshozók, az ő szemléletükben sem első között szerepel a kultúra.

Nem kapnak támogatást az alkotók. Nincs kiadó. Már pedig vidéken miért is lenne? –különb a könyvesboltok polcain nem csak a silány tartalmú, bestseller (könnyen eladható) könyvek sorakoznának, és nem hiányoznának a mives alkotások.

Péter Péter kis füzetecskéiben közreadta, jórészt, humoros verseit Költőtársaiért megszerkesztette, összeállította a „*Dunakanyar költészete*” című antológiát, és sikerült megnyernie a város vezetését, hogy az előállítás költségeihez segítséget nyújtson.

2009-ben, Cservenák Péter fotóival illusztrálva jelentette meg a „*Váci képeslapok*” című kötetet, amelyben „városi séta” során nyert benyomásait versekben szólatatja meg.

1910-ben: „*A fény halála*” összefoglaló füzet, 1957-2006 között írott született, majd azt követő években megjelent versekből válogat egy csokorra valót. Közreadva Rasul Gamzatovics Gamzatov avar, Thomas Moore ír költő verseinek fordításait. A Budapesten működő *Lírikusok Irodalmi Műhelye* által közreadott antológiákban rendszeresen szerepel.

Péter Péter élete: kortörténet. Verseire: az új impresszionista hangvétel a meghatározó. Nemcsak tájverseiben, hanem a „csípősekben” is egy pillanat megragadása jellemzi verseinek felépítését. Nem történeteket mond el, hanem az adott állapotot festi le, annak képeit illeszti kerek egészé.

A huszadik század végére, a huszonegyedik század elején (mint Kosztolányi idején a német nyelv) úgy mára az angol kifejezések nyertek teret a névadásban, eszközök, használati tárgyak, üzletek neveiben. Erről – a szép magyar nyelvet megcsúfító állapotról – gúnyosan ír egyik találó versében: az „*Aktuális poéma* (globalizáció nyelve)” címűben. Már csak kötőszókat és névelőket, névutókat írjuk magyarul? Hol élünk? Milyen országban?

Bár vannak, önmagukat „nyelvésznek” nevező egyének, akik arra az álláspontra helyezkednek, hogy „ahogy esik, úgy puffan”. Vagyis hagyni kell az idegenből érkező megnevezéseket, a mindennapok során beépül nyelvünkbe. Ezzel nem érthetünk egyet. Hiszen a műszaki találmányok felgyorsult korábban egyre több idegen hangzású megnevezésre találunk megfelelő magyar szót. Például ma már egyértelmű a számítógép megnevezés, és az Internet helyett a világháló, vagy a E-mail-re a drótposta, nagyszerű megnevezések.

Kosztolányi Dezső a fantasztikus szóra, a helyzetnek megfelelően, számtalan kifejezést talált, ami szélesítette és finomította, szebbé tette a nyelvhasználatot. Akkor miért fogadnánk el a kéretlen próféták álláspontját? A globalizáció által a kereskedelem, különböző eszközök használatában elterjedt nyelvi kifejezéseket.

Kéziratai között található egy 233 oldalas regény. („Rekviem egy szerelemért” a címe.)

A magyar irodalomra mindig jellemző volt a főváros-centrikusság. Pedig az alkotók vidékről kerültek fel, és teremtették meg az utódok számára a nagyszerű alkotásokat.

És mégis vannak „megszállottak”, akik másképpen gondolkodnak, teszik a dolguk, harcolnak azért, hogy a „tespedtség” megváltozzék.

Több évtizedes munkássága nem volt hiábavaló, hiszen 74. születésnapja előtt, 2011. január 22-én, a Kultúra Napján “Vác Város Művészeti Díját”, megosztva Juhász András fafaragó népi iparművésszel, átvehette.

Péter Péter néhány évtizede a Váci Dunakanyar Eszperantó Csoport tagja. Petro Vacano néven verseket, novellákat írt, karikatúrákat készített, eszperantóul. A Széchényi Könyvtár honlapján a kortárs eszperantó irodalom fejezetben megtalálható Péter Péter (Petro Vacano) magyar és eszperantóul írott 39 verse, három novellája, hét műfordítása (köztük: Ady, Szimonov, Apollinaire, Verlaine versei). Nyelvkönyvet állított össze. (Sárközi Jánossal közös munkájuk: eszperantó verses képeskönyv 400 szóval, kisregény kezdőknek, melyet később kiegészítettek eszperantó –magyar - angol szószedettel.)

Önálló munkája: Baghy Gyula tankönyvének korszerűsített átdolgozása (2010-ben); eszperantó rímshótár; kezdők részére nyelvkönyv (szószedet az USBORNE képes szótárhoz); középfokú vizsgatémák és eszperantó nyelvtan magyarok részére – táblázatok.

Székelyhidi Ferenc

Fénykép: A Váci Világi Vigalmon készült: a Vidám költészet című összeállításon. Kiss Anna felvétele.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör pályázatot hirdet a vers és prózairók részére.

A pályázaton korhatár és a témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet. **Kizárólag máshol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni!**

Az írásokat digitálisan (CD, DVD) is kérjük mellékelni. A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt. (Word, Times New Roman, 12 pont, 1,5 sortáv) A jelíges pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni annak feloldását.

A pályázatból kizárásra kerülnek a későn beérkező és a digitálisan nem beküldött, valamint nem a kiírásban megjelölt feltételeknek megfelelő pályaművek.

Egy jelígehez maximum három írásmű tartozhat.

Az írásművek feladási határideje:

2014. DECEMBER 31.

*Cím: Spangár András Irodalmi Kör
Városi Művelődési Központ és Könyvtár
2651 Rétság, Rákóczi út 26., Pf.: 24.*

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emléklakettet és a hozzá járó oklevelet. Az arra érdemes írásokat megjelentetjük a Kör 2015. évi antológiájában és a Kör honlapján is.

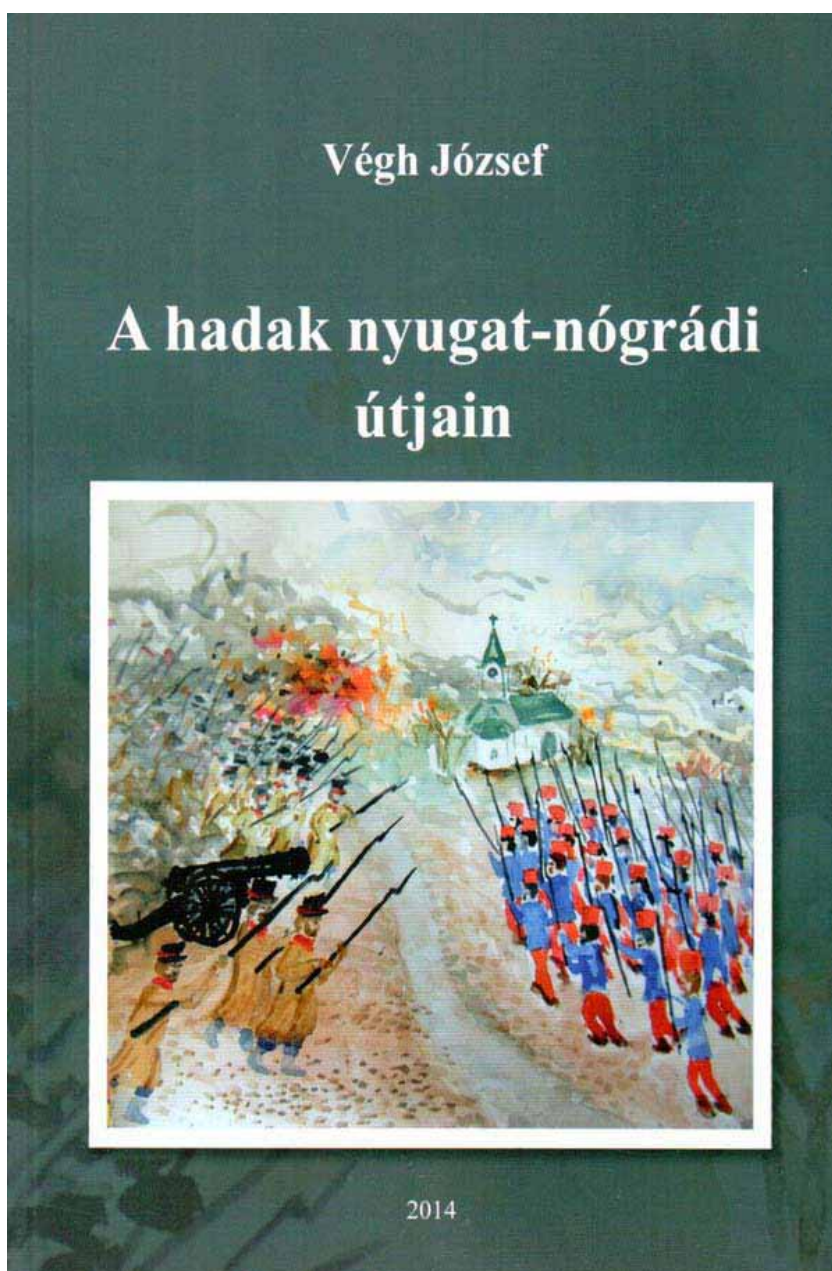

KÖNYVAJÁNLÓ

Egy szerző – négy kötet

Végh József Nyugat-Nógrád helytörténésze. Számos kötet került ki már keze alól, melyek közül néhányat új kiadásában is meg kellett jelentetni. Talán ez a tény is jelzi sikerüket. Minden bizonnyal érdeklődéssel forgatják majd az olvasók Végh József új könyvét is, mely „A hadak nyugat-nógrádi útjain” címmel jelent meg a közelmúltban. A könyv célja, hogy sok apró helytörténeti esemény felsorolásával felvázoljon egy olyan történeti ívet, amely az őskortól napjainkig húzódik. Abból a szemszögből meséli el a „nagy történelem” eseményeit, ahogyan azokat a térségben élő emberek megélték.

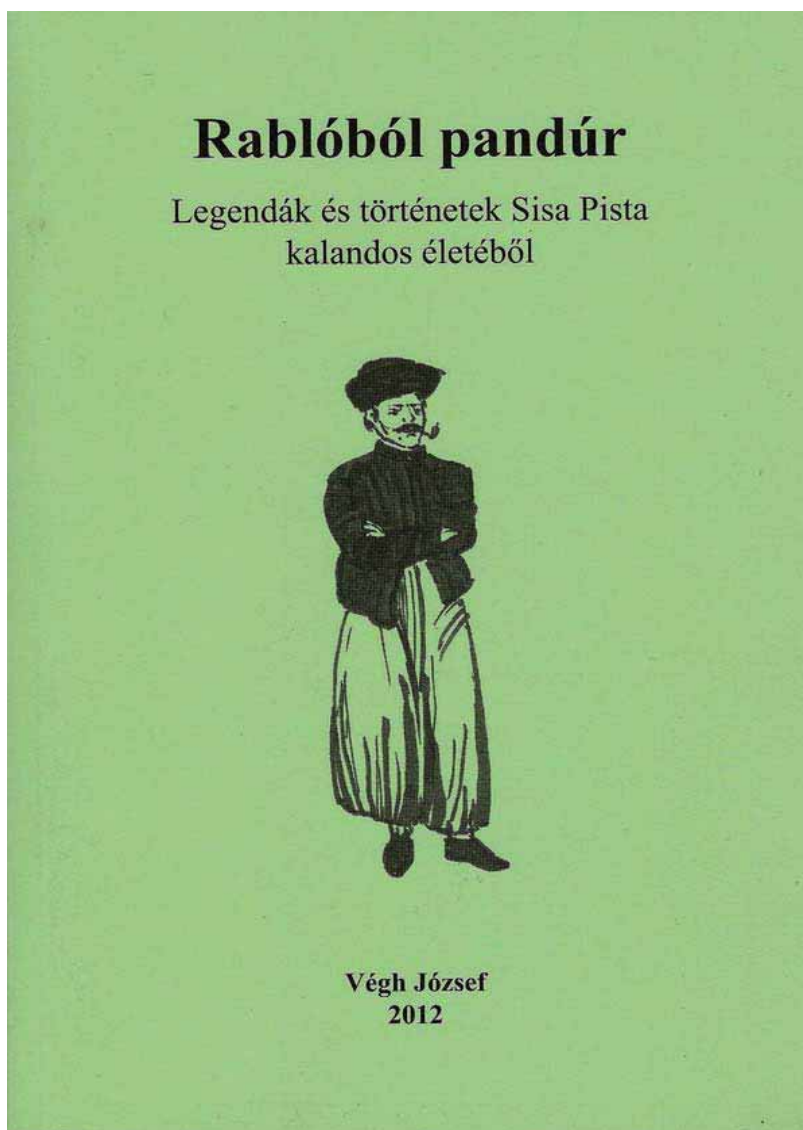
Térségünk ugyanis mindig is felvonulási útvonalként szolgált a hadak számára. Valamennyiszer végigvonultak itt a századok folyamán a tatár, török német, orosz vagy akár a magyar seregek, mindig végigsarcolták az egész vidéket. A hadak ellátásához ugyanis mindig kellett a muníció, s ha nem adták szép szóval, elvették erőszakkal. Századok nehéz sorsáról, örömeiről és bánatairól szól ez a könyv.

Talán még ma sincs Nógrád megyében olyan település, hol Sisa Pistáról szóló történetek ne élnek, legalábbis az idősök emlékezetében. Az évszázadnyi múlt olykor megszipította, -másította ezeket, de az eredetileg keletkezett történetek is olyannak ábrázolták az utolsó nógrádi betyárt, amilyennek a nép szerette volna látni. Mindezek után természetes, hogy a szájról-szájra terjedő mesék, balladák, dalok és csudálatos történetek gyakorta nem fedik a való igazságot. Az egyszerű emberek képzeletében ő volt korának az az igazságtévője, ki helyettük is megbosszulta sérelmeiket, ki helyettük is megdézsmálta a sanyargatásukkal összeharácsolt vagyont. Ő volt az, kinek bujtatásával, segítségével a gyűlött, a szabadságot eltipró rendszerrel szembeni ellenállásukat kifejezhették. Érdekes módon, hírnevén semmit sem csorbított az emlékezetben az emberölés ténye, sőt ezek a történetek olykor sokkal több hasonló esetről adnak hírt.

Nagy részükben megtaláljuk azokat az általános elemeket, melyek minden más hasonló betyárhoz is fűződnek. Ő a szegények gyámolítója, ki a zsarnoktól visszaveszi s elégeti adósleveleiket, ki pénzzel segíti a bajbajutottakat mérhetetlen nyomorukban. Sisa az, ki megbünteti a hamisan mérő kereskedőt, ki mindig túljár a basáskodó pandúrok eszén. Teheti, hisz nem fogja őt a golyó, s nincs ember, ki felülmúlná rettentő erejét. Félelmetes haramia, kinek minden zordsága, vad tivornyázó hajlama, ijesztő külseje mögött lágyszívű ember rejtezik. A róla szóló történetek gyakran ruházzák fel őt a virtuskodó betyár jellemével, aki fogadásból megelőzi lóháton a vonatot, s a pandúrlaktanya szomszédságában mulatozik, vagy a legnagyobb hajtóvadászat közepette léleknyugalommal visz jószágot a gyarmati vásárra.

Sisa Pista története nem csupán a helytörténet iránt érdeklődők számára érdekes olvasmány. Élete mindvégig bővelkedik izgalmakban, de mindazonáltal nagyon jól jellemzi azt a kort is, amelyben élt. Emlékezetét körülengi a betyáromantika, s talán éppen ezért van szükség arra, hogy megismerjük életútjának valós történetét és az emlékezet-faragta képet is.

Talán ma már nem igazán köztudott, hogy Penc községe, Ráddal és Kosddal együtt egészen az 1950-es évekig Nógrád megyéhez, annak Rétsági Járásához tartozott. A Cserhát-térség jeles helytörténeti kutatója volt Jakus Lajos, akinek munkássága koronájaként valósult meg a penci múzeum. A gyűjtemény – mely az említett három település és Csővár helytörténeti, néprajzi és régészeti emlékeit őrzi - a szépen felújított Osztróluczki kúriában található. Az alapító hagyatékát immár Végh József gondozza tovább. Munkálkodásának, gyűjtő munkájának eredményeként megjelent egy jó kiállítású könyv, mely újabb adalékokkal szolgál Penc község történetéhez. A helytörténeti munkálkodásnak ugyanis soha sincs vége. Mindig felbukkanhatnak újabb érdekességek, adalékok. A kötet a római I-es sorszámot viseli, hiszen a tervek szerint a folyamatos gyűjtőmunka eredményeit további kötetekben kívánják megjelentetni.

Végh József

Szemelvények Penc múltjából I.

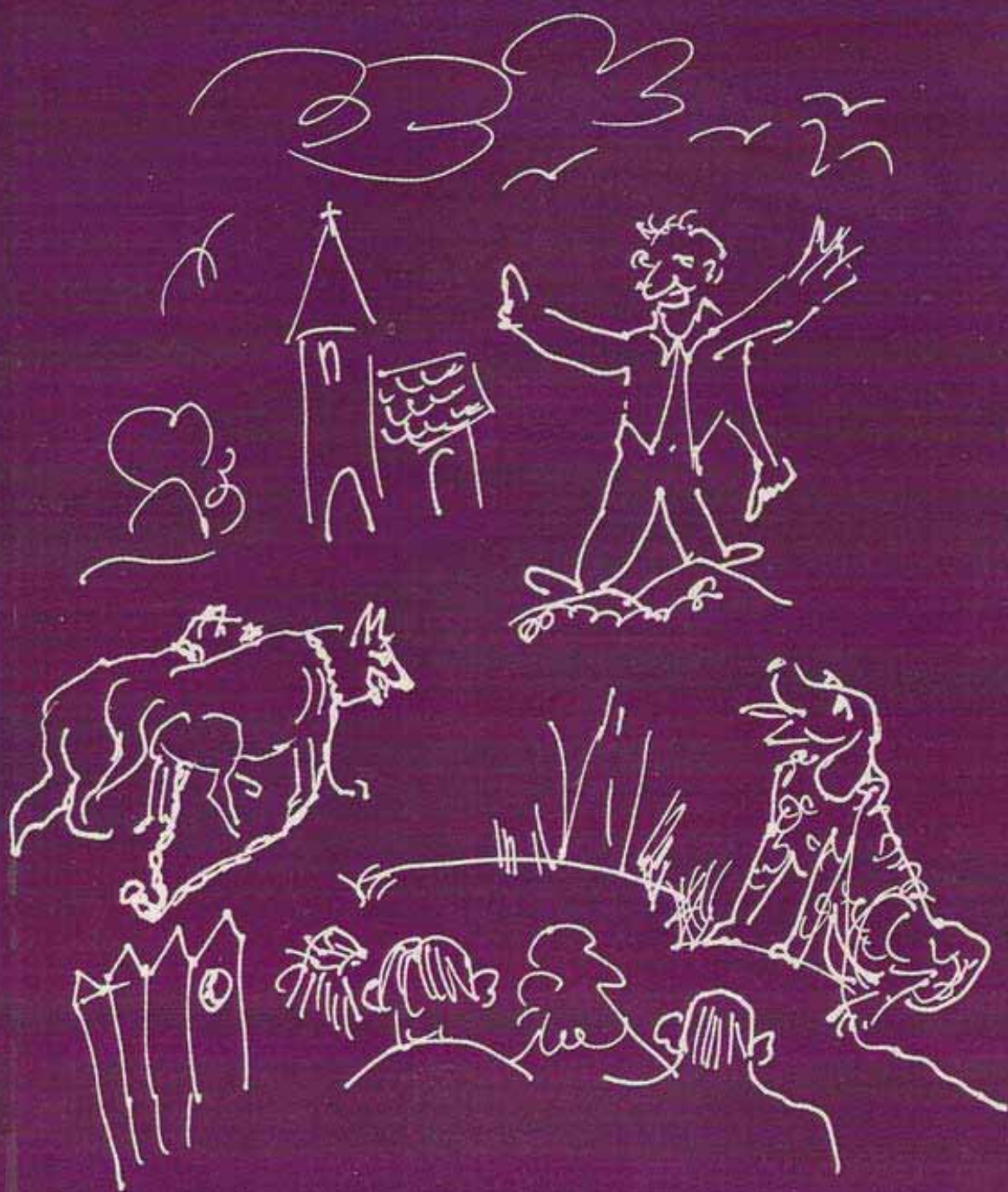
2014

A révkomáromi székhelyű KT. Könyv- és Lapkiadó indította el a Honismereti Kiskönyvtár sorozatot, a népszerű Tájak, Korok, Múzeumok füzet sorozat felvidéki „kistestvérét”. A kiadó mintegy hatvan kiskönyvvel átlépte a határt is, melyek jó része Végh József írásait tartalmazza. A szerző legújabb írása Püspökszilágy történetét, látnivalóit mutatja be. A település a Nyugati Cserhátban található. Egy zsákfalú a szelíd lankák között.

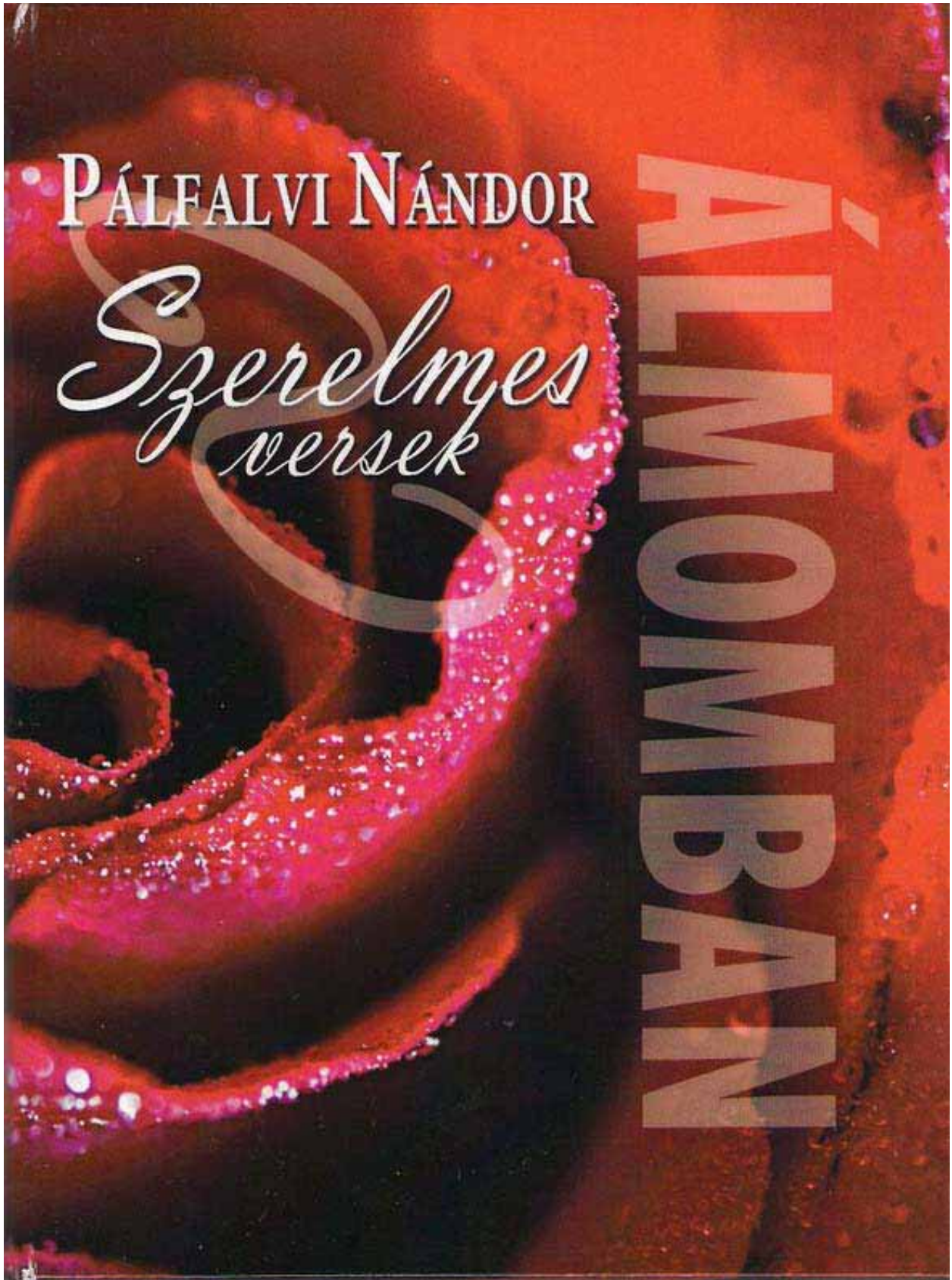
PÁLFALVI NÁNDOR

A BOLOND

Pálfalvy Nándor két kötete is megjelent egyszerre a *Glaudius Kiadó* gondozásában. 50. megjelent kötete *Szerelmes versek* címmel, 51. megjelent kötete pedig *A bolond* címmel jelent meg. Szerelmes versei élettársának szólnak elsősorban, ám ahogy a szerelem, ezek a versek is mindenkié lehetnek, ha megnyitják lelküket az olvasók a befogadásukra. A bolond című kisregényében pedig egy zárt faluközösség életét mutatja be a tőle megszokott drámai feszültségteremtéssel. A Szerk.

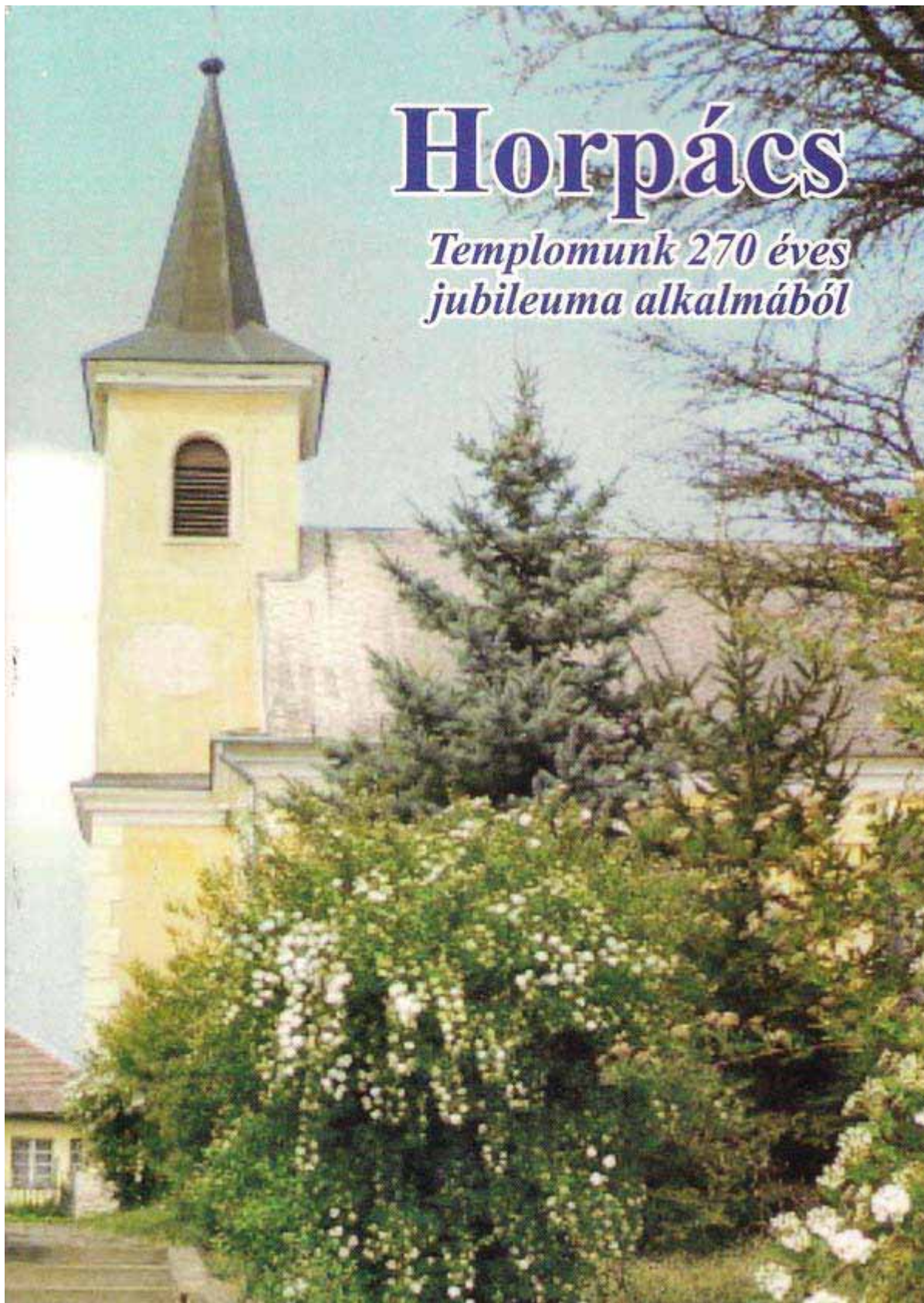
Sándor Ildikó lektorálásával, Révi Bernadett Dóra gyűjtésében és lejegyzésében megjelent a **Nógrádi mindennapok „Nagyszüleink” meséi nyomán** című 52 oldalas képes kiadvány, amiben Nógrád község ünnepnapjairól, jeles napjairól, népi megfigyelésekről és hiedelmekről, a nógrádi népviseletről, lakodalomról olvashatunk, láthatunk képeket. A kiadvány megvásárolható Nógrád községben, a Tájházban és az Önkormányzati hivatalban. A Szerk.

Nógrádi mindennapok

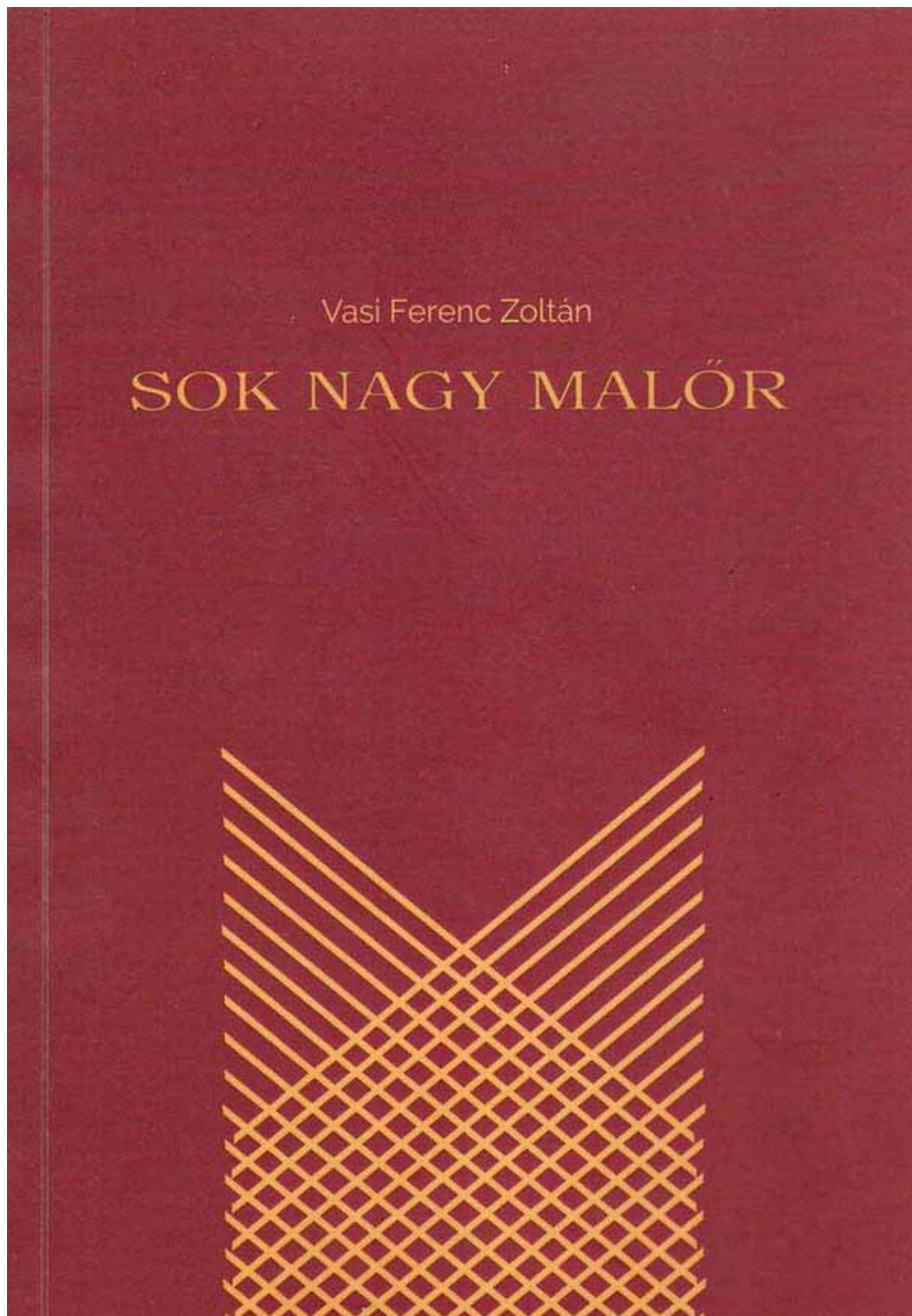
„Nagyszüleink” meséi nyomán

Horpács Templomunk 270 éves jubileuma alkalmából címmel jelent meg egy kis füzet, amit **Repiczki Lászlóné** jegyezte mint író, és a **Római katolikus plébánia Borsosberény Horpács filia** adta ki. Nógrád megye talán legkisebb települése őrzi hagyományait, hitét, ennek ékes bizonyítéka ez a füzet. A kiadvány nem csak a templom történetével, hanem jeles horpácsiak élettörténetével, így legismertebb palóccal, Mikszáth Kálmánnal is foglalkozik. A füzet után érdeklődők a polgármesteri hivatalt, illetve szerkesztőségünket keressék. A szerk.

Sok nagy malőr címmel megjelent **Vasi Ferenc Zoltán** költő, a Börzsönyi Helikon állandó szerzője újabb verseskötete. A kötet az **Underground Kiadó és Terjesztő KFT** támogatásával, a szerző magánkiadásában jelenhetett meg. A szerző engedélyével a versek megjelenhetnek majd a reményeim szerint a Börzsönyi Helikonban is. Érdeklődni a kötet után a szerkesztőség email címén lehet. A Szerk.

Vasvári Zoltán etnográfus könyve ugyancsak az **Underground Kiadónál** jelent meg: Szokolya, Börzsöny vidék, Palócföld. Tájak és emberek, amelyekhez és akikhez negyedszázados, eltéphetetlen kapcsolat fűz. Néprajzusként, folkloristaként tudomány szakom módszereivel és a Szabó Zoltán-i szerelmes földrajz szellemében közelítettem e tájakhoz és az itt lakókhöz. Jelen kötetben negyedszázad alatt született börzsönyi és palóc témájú tanulmányaimból válogattam. Reményeim szerint írásaim hozzájárulnak Magyarországon egy szeletének felfedezéséhez.

KAPHATÓ

A kiadóban:

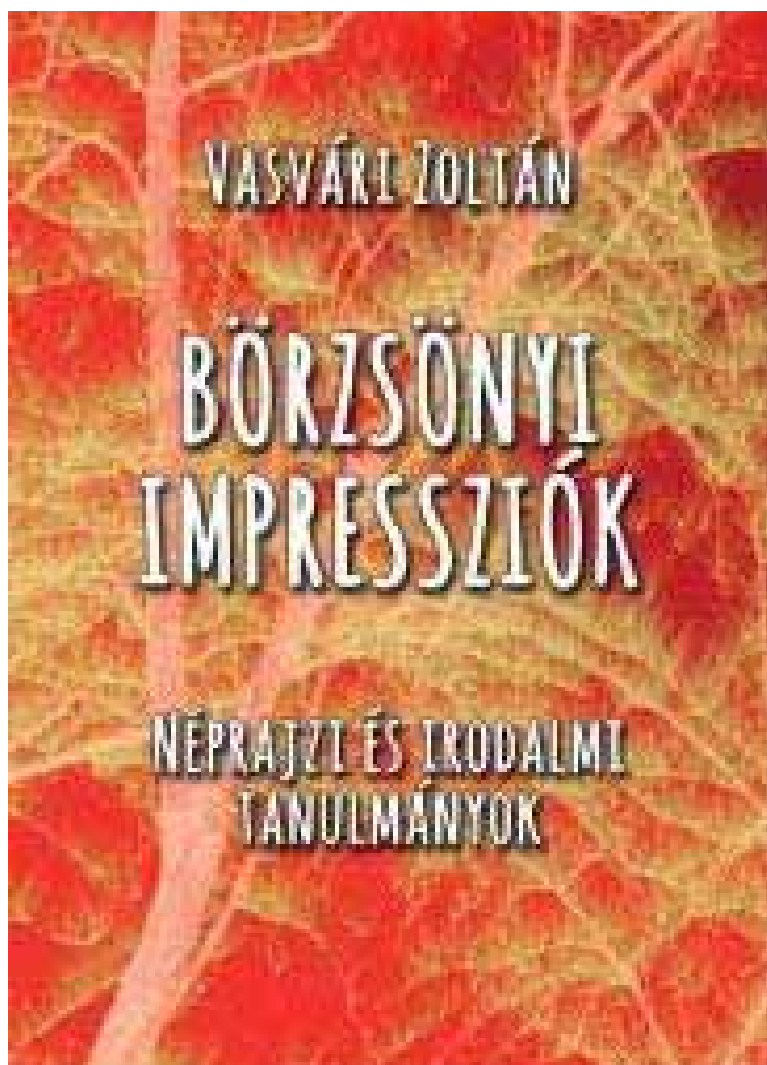
undergroundbolt.hu
undergroundkiado.hu

A FAMULUS Könyvesboltban: 1137 Budapest Újpesti rkp. 5.

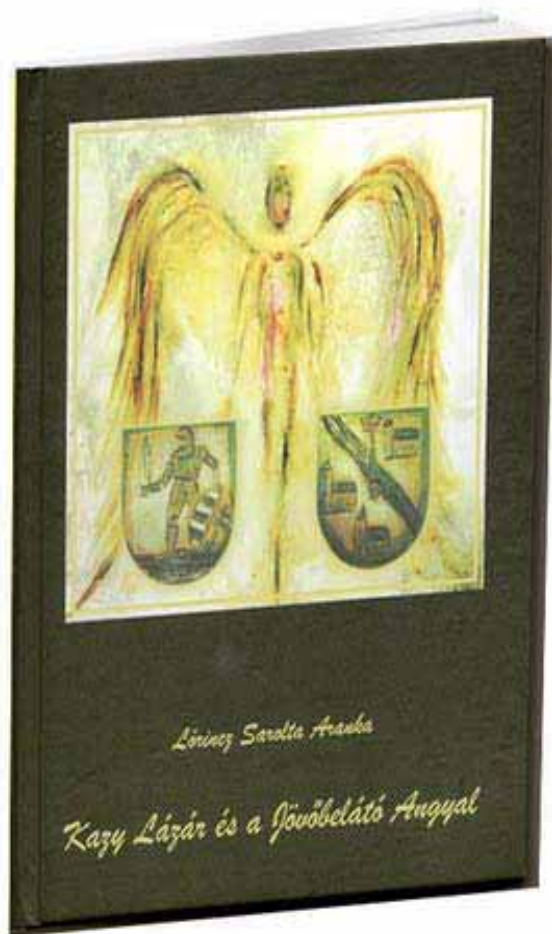
A BOOKLINE internetes könyvruházban:

bookline

Ára: 2 200 Ft

Megjelent Lőrincz Sarolta Aranka legújabb könyve

A Palóc Társaság megalakulásának 25. évfordulóját ünnepeltük Balassagyarmaton. Az ünnepségre szóló meghívóban örömmel fedeztem fel az ipolybalogi Lőrincz Sarolta Aranka nevét, mint az egyik közreműködőt. A Felvidék.ma hírportálon is nyomon követhető, hogy alig van palóc ünnepség, ahol gyönyörű énekével, egyedül, vagy asszonytársaival ne képviselné a palócokat hitelesen és meggyőzően.

A korábbi találkozásunkhoz hasonlóan felemelő volt, ahogy Balassagyarmaton az ünnepség résztvevőit felkészítette a közös éneklésre, kis cédulát osztott ki serényen, hogy majd a műsor alatt bekapcsolódhassunk az énekbe. Miközben a szöveget a kezembe nyomta, jelezte, hogy az elmúlt évben új könyve jelent meg, és már nyomdakész állapotban a következő...

Lőrincz Sarolta Aranka „Kazy Lázár és a Jövőbelátó Angyal” címmel megjelent újabb könyvét adta most a kezembe, amelyhez egy nemes úr száz évvel ezelőtt íródott naplóját használta fel.

Léván, egy régi ház padlásán találták meg a két füzetet, onnét került Ipolybalogra, hogy Lőrincz Sarolta Aranka közvetítésével betekintést nyerjünk Bars és Hont vármegye életébe.

A naplót Kazy Lázár fia születésekor kezdte írni, belefoglalta intelmeit utódjának, egy másik füzetben pedig Ipolybalogon megélt 1907-es esztendő eseményeit jegyezte le. „A múlt és a jelen mezsgyéjén helyezkedik el a jelen, ebből adódott a szellem és a lélek túlvilági létének megjelenítése, és ebbe helyeztem bele a napló földi történeteit”, írja a bevezetőben Lőrincz Sarolta Aranka.

Vajon mivel lep meg bennünket ez a szülőföldjét szenvedélyesen szerető, szorgalmas asszony, mi lesz a következő könyvében? Ez motoszkált a fejemben, miközben az ipolybalogi Bukréta folklórcsoport tíz évét bemutató új lemezt hallgattam: „Kegyes égi királynédát tiszteljed, ó, magyar” e címmel jelentette meg az ipolybalogi Csemadok támogatásával az öt gyönyörű hangú asszony a lemezt, hogy mindannyiunk szívébe imádságos örömet öntsének.

Lőrincz Sarolta Arankát 2013-ban a martosi ifjúsági táborban ismertem meg, ahol az Ipoly-mentét, Palócföldet mutatta be kis csoportjával, és az asztalukon ott volt a felvidéki háborús történeteket feldolgozó könyv, a „Hétköznapi hazaszeretet”. Ebben Lőrincz Sarolta Aranka a Palócföld több településéről, Ipolybalogról, Inámról, Ipolynyékről, Ipolyhídvégről, Nagycsalomjáról, Kóvárról gyűjtötte össze a visszaemlékezéseket, és a mesélők nem csupán a világháborús borzalmakról adnak számot, hanem a mélységes hazaszeretetről, a szülőföldjükhöz való ragaszkodásukról is. A martosi Feszty park csodálatos környezetében a tóparton nyitottam ki a könyvet, és a hely varázsa, a könyv tisztasága magával ragadott. És azóta meggyőződtem róla, a könyvet mások sem tudták könnyen letenni.

A Honismereti Szövetség folyóiratában, az idei második számban például dr. Pálmány Béla történész, az Országgyűlés Irattárának és levéltárának nyugalmazott vezetője is ezt adta közre: Budapesten 2013. december 1-jén, a Marczibányi téri művelődési házban a Rákóczi Szövetség elnöke, a felvidéki magyarság fennmaradása ügyének egész életét szentelő dr. Halzl József 80. születésnapját ünnepeltük. A szép műsor egyik szereplőjeként a színpadra állt egy népviseletes asszony és ízes palócsággal, csengő hangon énekelt. Különösen azzal hatott meg, hogy népdalként ekkor hallottam először Petőfi versét, a Szülőföldemen-t. A fogadáson megköszöntem neki az élményt, mire ő, megtudván, hogy földije vagyok, egy zöld könyvet ajándékozott nekem. Hazafelé jövet belelapoztam és alig tudtam letenni. A történelem számomra nem a “nagy emberek” dicsőítése vagy kárhóztatása, hanem az egyszerű emberek, s a “helyi hősök” életét, küzdelmeit, sikereit, megpróbáltatásait tárja fel és örökíti meg. Ez a könyv pedig az ő hétköznapi hazaszeretetről, a magyarsághoz való hűségükről szól.

A Trianon szerint “hajózható” Ipoly mentén, Balogon született Lőrincz Sarolta Aranka, magát szerényen szenvedélyes “gyűjtőnek” nevezi, s azt tartja sikerének, hogy falujában és környékén sikerült az idős embereket szóra bírnia, s ők szintén elmondták életüket.”

Számomra emlékezetes élmény, hogy a bevezető után egy vers olvasható a könyvben, a határon túli magyarokról ezt írja Lőrincz Sarolta Aranka: „Vagyok, mint ajtómellék, se kint, se bent,/ A többség dönt mindig fejem felett.”

A könyvet a Kersék János Kör adta ki 2011-ben, Veresegyház támogatásával, ami nem véletlen, hiszen a városka polgármestere, Pásztor Béla is a könyv szerzőjének születésénél fogva földije.

Pogány Erzsébet, Felvidék.ma

Kapható: Lőrincz Sarolta Aranka Madách i. utca 33 sz. Balog nad Ipl'om / Ipolybalog 991 11 Szlovákia.

Telefon sz.: 00421 47 48 85 25

Mobil: 00 421 949 84 8876

A könyv ára 8 Euro+ postaköltség - 2400 forint

Megjelent a Nógrádi mese című kötet

A Nógrád vallomáskötet, illetve a Szép volt a múlt, a Cserhát Natúrpark fotóalbumok után a kisebb korosztály számára készült könyvvel szeretném meglepni a nógrádiakat. A nagy formátumú, keménytáblás, cérnafűzött, színes kiadvány a 2-8 éves gyermekek számára készült.

A Nógrádi mese szerzői: Maruzs Éva salgótarjáni író, baba- és játékgyűjtő, Fazekas Nóra budapesti grafikusművész és Tóth András. A színes, rajzos mű kerettörténetében: egy városi, de mesebeli család nógrádi élményei elevenednek fel a kazári laskafesztiválról, a mátraverebélyi zarándoklatról, Salgó, Somoskő várairól és más képzeletbeli, de jellegzetes nógrádi helyszínekről.

Palócok vagyunk (vagy nem) és szeretjük a dimbesdombos, erdős, várromokkal, festői falvakkal gazdag Nógrádot. Erről szól ez a könyv, gyermekien vidám rajzokkal, rövid mesével, a virágok pompáját idéző palóc viseletekkel - vélekedik a könyvről Maruzs Éva.

A könyv bemutatója 2014. május 29-én 16 órakor lesz Salgótarjában, a Stécé Kávéházban, melyre szeretettel meghívok minden érdeklődőt!

Tóth András

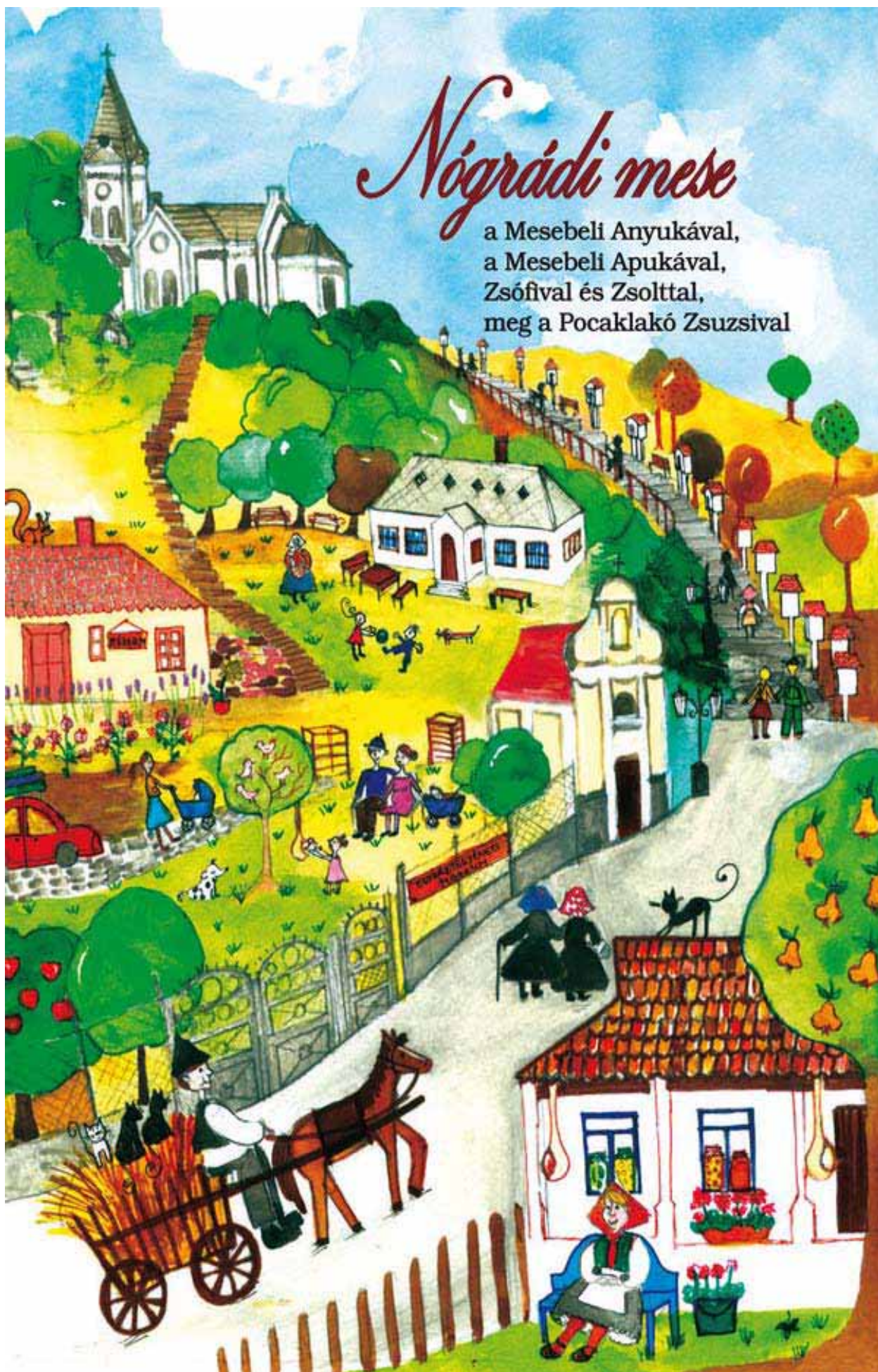
Elérhetőség: 30-869-2296 falutajek@gmail.com

3165 Endrefalva (IKSZT), Besztercebánya út 2

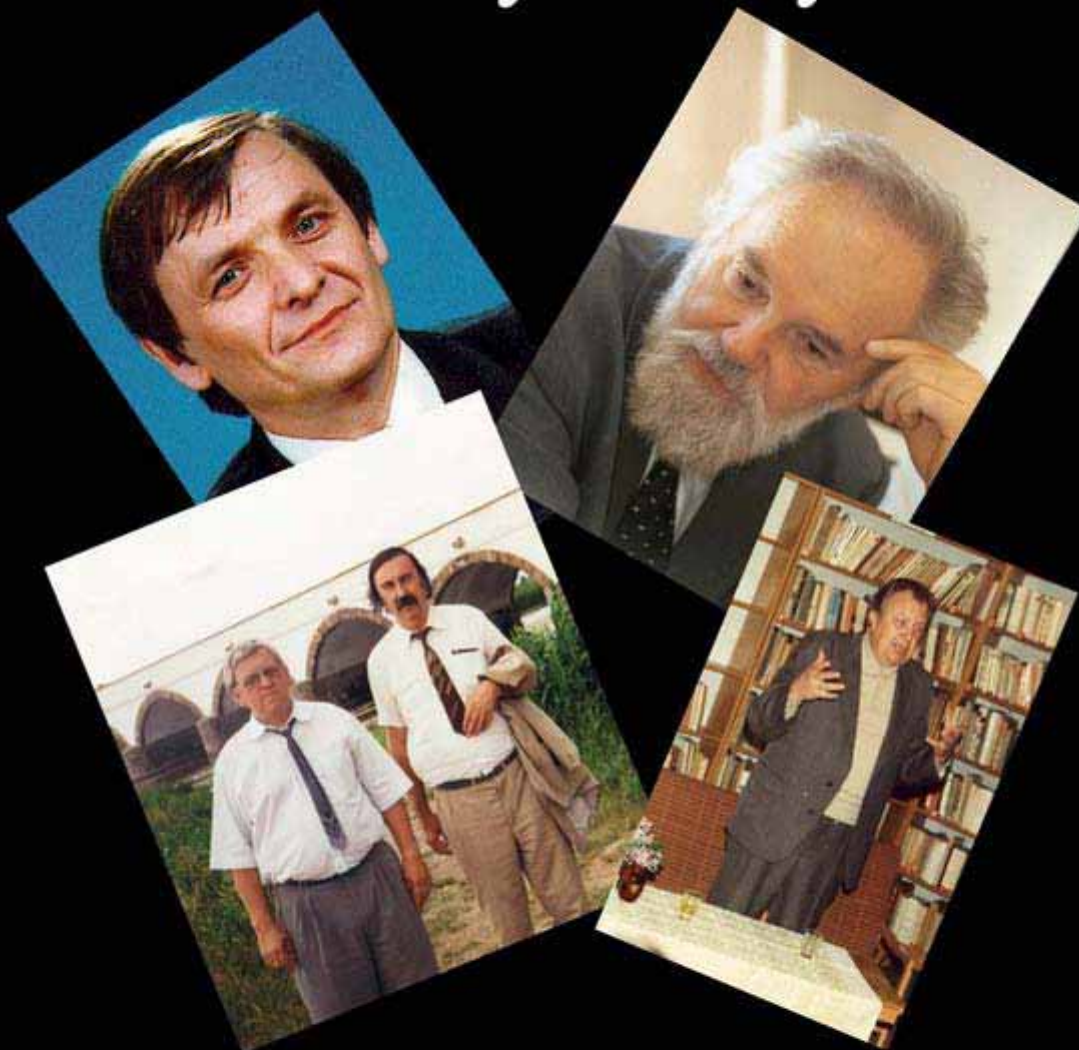
Nógrádi mese

a Mesebeli Anyukával,
a Mesebeli Apukával,
Zsófival és Zsolttal,
meg a Pocaklakó Zsuzsival

Magánkiadásban, sok támogató segítségével megjelent **Csáky Károly** legújabb kötete, az **Emlékezések és vallomások I.** című kötet. A könyv anyagát a Börzsönyi Helikonban sorozatban megjelent Csáky írások adják, ám egy könyv nagyobb eséllyel jut el más olvasókhoz is. Második részének elkészülte decemberben várható, így a két kötet akár karácsonyi ajándéknak is alkalmas, amikből a hazaszeretet, az irodalom, a kultúra szeretete, féltése szólal meg a Csáky Károlytól megszokott minőségben! Megvásárolható szerkesztőségünk email címén keresztül. A Szerk.

Csáky Károly

Emlékezések és vallomások I.

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő,
szerkesztő
Elbert Anita ( ) Veszprém, tanár, író, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő
Kardos Gy. József (Felsőpáhok, 1940) Keszthely,
író, nyugalmazott tanár
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kisecset, író
Kiss-Simon Miklós ( ) Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József(Perőcsény, 1950) Vámosmikola,
helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író
Kó-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Makkai László(Budapest, 1953) Kosd, zenész,
szövegíró, költő
Maruzs Éva (Körmend, 1945) Salgótarján, író,
babakészítő
Molnár József (Vác, 1961) Vác, költő,
mozdonyvezető
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét,
tanár, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-
tanár, zenész, író
Tóth András(Medgyesegyháza, 1950) Pócsmegyer,
újságíró, költő, szervező
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő,
restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író, előadó
Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, múzeumigazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:

Karaffa Gyula

Helytörténet:

Végh József mkl.

Képzőművészet:

Konczili Éva

Szerkesztőség címe:

2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:

+3630-383-5385

+3630-531-4698

Email cím:

karaffagy@gmail.com

borzsonyihelikon@gmail.hu

hgev@freemail.hu

Weblapok:

[**www.karaffamese.freewb.hu**](http://www.karaffamese.freewb.hu)

[**www.karaffagy.freewb.hu**](http://www.karaffagy.freewb.hu)

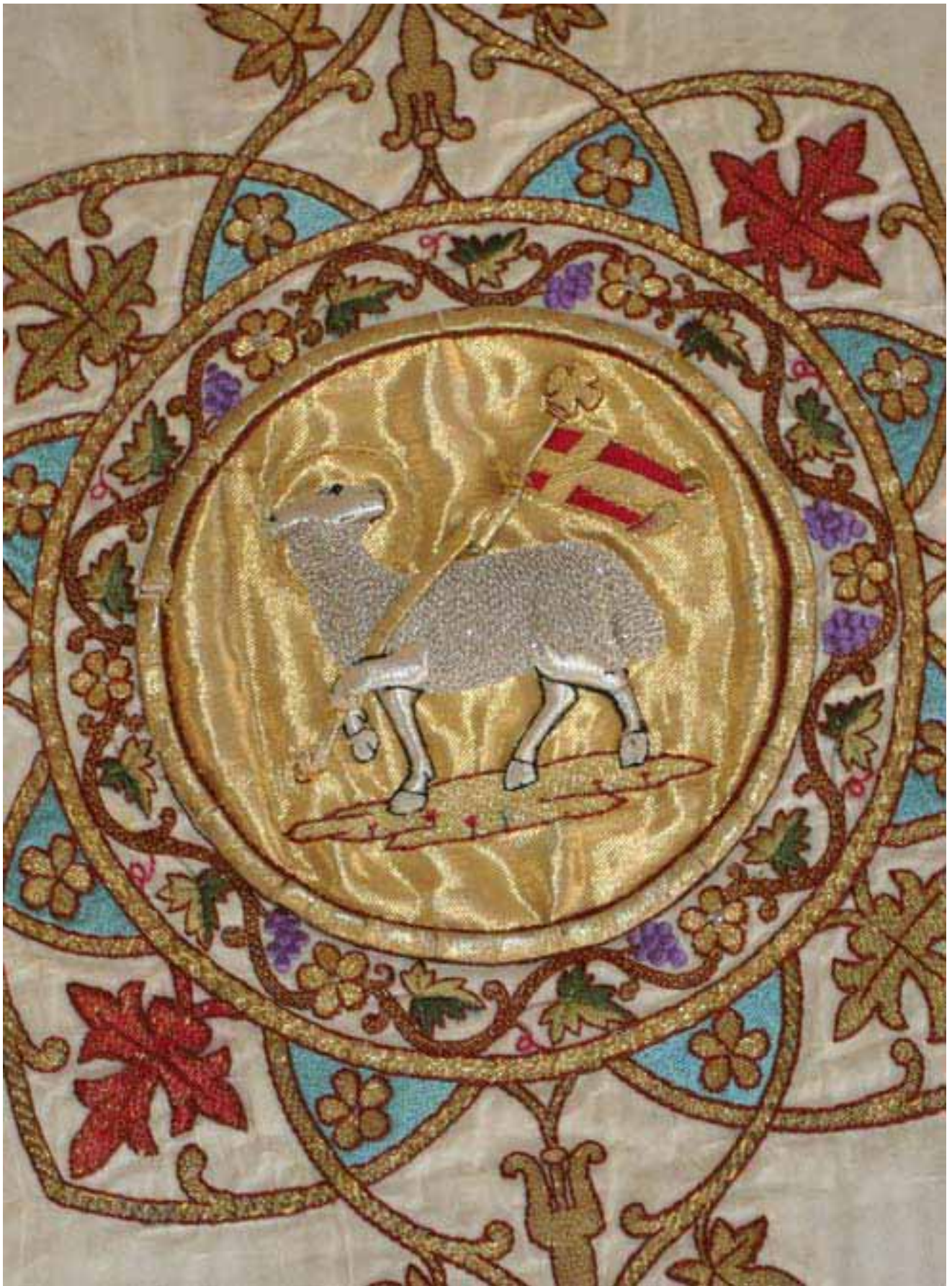
[**www.karaffaboros.freewb.hu**](http://www.karaffaboros.freewb.hu)

[**www.retsag.net**](http://www.retsag.net)

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen
letölthető PDF formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
egyesületének.**

Antependium (részlet) a Szatmárnémeti Meszlényi Gyula Gyűjteményből